

Shree Raghunath Sanskrit Research Institute Library,
Jammu

No. ३२५-घ

Title कालरामायणम्

Author राजशेखरकवि

Extent ८०५ Age १८३३

Subject नाटकम्

नं० ३२५-घ
बालरामायणम्

३२५-घ
पत्राणि ७५

७५ पत्राणि

श्रीमच्छिवजीनारायण

नं० ३२२५

बालराजायण

१०५ फागुन

नारायण

बनारस

राजशेखर

लिपिक

१८ ३३५

नं० ३२५

बालराजायण

श्लोक ००

श्रीगणेशायनमः श्रीसीताप्रियोजयति प्रसन्नैर्यः पात्रंतिलकयति यंसूक्तिरचनायथाधः स्वादूनां श्रुतिचुलुकले
 १ निषेयो स्तेनमघुना यदात्मानो विधाः परिणमति यश्चार्थवपुषासगुं फोवाणीनां कविदृष्टविजयते १ नाघंते सूत्रधारः स
 सरंभं परिक्लम्य पुरोवलोक्य सप्रश्रयमंजलिं बध्वा भोभोभुजसंभालानितलक्ष्मीकरणुनां सुकुलैकतिलके
 नमहेंद्रपालदेवेनाधिक्षताः सर्कासदः सर्वनिषगुणनिधिर्विज्ञापयति विदितमेवैतद्भवंतां यत्तुनाद्या
 चार्येण धूर्तिलेन प्रतिज्ञातं वीराभुतप्राय रसे प्रबंधे लोकोत्तरं कौशलमस्ति यस्य नाद्ये च नृत्ये च परंप्रवीणा
 मसौ सुतां मे परिणेष्यतीति तत्र दक्षिणापथादागतो रंगनविद्याधरनामा भरतपुत्रो भवद्विः परिक्षितो न च
 निर्व्यूटस्तन्मामपि परीक्षध्वं कर्णं दत्त्वा आकारो किं ब्रूथ विलक्षेण सताकणरिनरेन तेन निर्मयदिमिदमु
 दितं यदुताखंडे तप्रसराहि पुरुषकाराः कर्णयानां तथाहि अहमेव हरिष्यामि परिणेतुः पुरोपितां नारीप श्रीहरिः
 रिभवं सोढुं दक्षिणात्यानक्षिक्षिताः अंजलिं बध्वा तदिदं मयापि निवेद्यते यदि हि परिणयामि अपि द्वीपां १

तरादेषहताप्रत्याहरामितां कलत्रहरणेपुंसांक्रियदर्णवलंघनं किञ्चयतत्प्रसूयतामिति विचिंत्य किंषुनस्तत् प्रवि
 पारिपार्श्विकः २ एदंतं सूत्र मारिषकिमिदं पारि देवादेवैसपंतंतंणिरूवेदुभाओ सूसखेदं कथमन्युदुपकां
 तमन्यदापतितं सोयमातपार्थिनः प्रयोदाभ्युदयः विचिंत्यसविष्णुविष्णुषएवक्रान्यक्रियारंभाः विभाव्य आं
 अतिर्वेदः सिद्धेर्मूलं निश्चित्य भवत्येवंतावत् प्रकाशं मारिषरसांतरेणनावहितंमेचेतः तद्ववानेववाच
 यतु पारिगृहीत्वावाचयति कमवदंतविलासंरसाअलेकंकरेइकंदप्यो सू अयेप्रश्नोत्तरं सेयमस्मात्प्रीति
 रितिदेवादेशः तत्स्वयंमेववाचयामिगृहीत्वावाचयति निर्भयगुरुव्यधत्तचवाल्मीकि कथांकिमनुसृ
 त्य कथंभाषाचित्रकमेकालापकंचैतत् स्वगतंसूचनाक्रमोपि विचिंत्य बालरामायणं विमृश्य नारयि
 तव्यमित्यर्थतोभिहितंभवति पारि अहोअचरिअं २ अमंलिहिदंअमंपटीअदि सू सहर्षं अनुकूलंहि
 देवंसर्वस्मैस्वस्तिकरोतियत्प्रस्तुतसंवादीदेवादेशः पारि दिष्टिआकालिं दीमंदाइणीसलिलंविअपटमंदु

धापहाविअपछांतंकज्जंएकीभूदं त्व सहर्षप्रसंतिहि सद्विज्ञानंकुलतिलकतांयातिदारुदारैः फुल्लाकीर्तिर्भ्रमति सु
 कवेदिक्षुयायावरस्य धरोदातंजयतिचरितंरामनाम्नश्चविष्णोः काव्यव्याजातदियमपराकाथहो कामधेनुः पारि
 वम्मीश्यामुणिवरिष्ठेणदिष्ठिर्वधणस्सरामचंदचरिदस्सकोउणसोविस्सेसो जंएसकईदंसइइस्सदिस्स मारिष
 कचित्कश्चित्त्वगल्मतेनहिसर्वः सर्वंजानाति। पारि भावणंभणामिपच्चकवीकदसअलसगासहृत्थादोतत्थ
 भवदोमहेसिणोअदिकमिअकिंएसचमचकवूपेक्खिस्सदिस्स मारिषमामेवं वदनेदुषुवामदृशामिन्दोवर
 पत्रसंघटितं रसनासुचसुकवीनांनिवसतिसारस्वतंचक्षुः प्राज्ञश्चायं वस्त्वंतरमतिशयानोहिप्रज्ञाप्रकर्षःस
 रुमिदंतेनैवमहामंत्रिपुत्रेण उदन्वच्चन्नाभूः सचनिधिरपांषोजनशतंसदापांथुः पूषागगेनपरिमाणं
 गायति इतिप्रायोभावाः स्फुरदधुधिमुद्रामुज्जलिताः सतांप्रज्ञोन्मेषः पुनरमेयसीमाविजयते। पारि नाणम
 कारोकरीअदु स्स ननुनमस्कातंतेनैव योगीन्द्रश्चंदसांस्त्रिष्टारामायणमहाकविः बल्मीकजन्माजयतिप्रा श्रीहरिः

भवद्

अथाचेतसो मुनिः प्रबंधो प्रक्रमेव सकिलकविरेव सुक्तवान् ब्रह्मभ्यः शिवमस्तु विततं किं विद्वयं ब्रूमहे हे संतः शृणुतावध
तविष्टतो युष्मासु सेवां जलिः यद्वा किं विनयोक्तिभिर्मम गिरां यद्यस्ति सत्तामृतं माद्यंति स्वयमेव तत्सुमनसो याज्रापरंदै
न्यभूः सर्वभाषाविवक्षणश्च स एव माह गिरः श्रव्यादिव्याः प्रकृतिमधुराः सुभव्योपभ्रंशः सरसरचनं भूतवचनं वि
भिन्नाः पंथानः किमपि कमनीयाश्च तस्मै निवद्या यस्त्वेषां सखतु निखिले स्मिन्कविचृष्टा एतत्प्रबंधसहस्रं प्रतिने
नेदमुक्तं ब्रूते यः कोपि दोषां महदिति सुमतिर्बलिरामायणे स्मिन्प्रष्टव्यो सोऽपि यानि ह भणितिगुणो विद्यते वान
वेति यद्यस्ति स्वस्तितुभ्यं पठनरुचिर्विद्विनः षट्प्रबंधान्नैवं चेद्दीर्घमास्तां नटवरुवदने निर्जराकाव्यकन्या पा
रि विहस्य भावं अलंकिदकदगो तोपविती किदकदमणामहे ओ एमकई जस्मिणामभावस्स देवस्स आ एवं पक्व
वा हो स्तु अभ्यनभिज्ञगगनाणवमाणिक्यपूषणमपि पृच्छ समतौ यत्रासीद्गुणगणश्वाकालजलदः सुरानन्दः सोऽपि
श्रवणपुष्टयेन वचसा नचान्ये गण्यंते तरलकविराजप्रभृतयो मम हा भागस्तस्मिन् नयमजनि यायावरकुले तदां मु

प्यायणस्य महाराष्ट्रचूडामणेर कालजलदस्य चतुर्थे दौर्दुकिः शीलवती सूनु स पाध्याय श्रीराजशेखर इत्यपर्याप्त
 बहुमानेन स्मृतिं नाटयित्वा अहो किमपि कमनीया कवेरात्मन्याशीः आद्यः कदो वेदविद्यालतानां जैकंचक्षुर्नि
 मेषं कवीनां योयेनाथ उतस्यतत्प्रत्यक्षरंती वाञ्छति मिदेवतासन्निधत्तां इदंच सूक्तमुक्तवान् जिह्वेदेविसरस्व
 तीं भगवती मये स ग्रां कुरुत्वा वद्वां जलिराजशेखरकविः सोयं स्वयं याचते स्तुत्ये स्मिन्निजवंशमौक्तिकमणोरामे
 द्विरामे द्विषां कुंठां मे प्रतिभैव देवतवशाद्वाशां प्रवृत्तिर्यदि पारि ता किं भवभी अदि स् ननु वर्णितमेव देवज्ञेन
 बभूव वल्मीकभवः कविः पुरातनः प्रयेदेभुवि भर्तु मे दत्तां स्थितः पुनये भिवभूतिरेखया सवर्तते संप्रति राजशे
 खरः अपिच किं न श्रुतं सभ्यस्य शंकरवर्ण्योर्मणो वर्णनं पातुं श्रोत्रसायनं रचयितुं वाचः सतां संमता व्युत्पत्तिं प
 रमामबाहुमवधिलध्वंसः श्रोतसः भोक्तुं स्वादुफलचजीविततयोर्यधस्ति कौतुकं तैभौतः शृणुराजशेखरक
 वेः स्तुतीः सुधास्कंदिनीः अपिच आपन्नार्तिहरः पराक्रमधनः सौजन्यवारां निधिस्त्यागी सत्यसुधाप्रवा

श्री ८
 श्रीहरिः

हशशभृत्कांतः कवीनांगुरुः वर्ण्यवागुणरत्नरोहिणगिरेः किंतस्यसाक्षादसौ देवो यस्य मुहेंद्रपालनृपतिः शिथोरधु
ग्रामणीः नेपथ्ये गीयते मुक्कहरिणां कजस्य स्वप्रतिनिधिः प्रेवितोस्मि आसन्नयत्र समयस्य चागच्छतो ध्वरविधिरु
वभृथावशेषो वर्तत इति मेतर्कः तदेव सजर्षेः सौस्मातिकोषिभवनगुरो रपराधभूमिः स्यामिति परिक्रामति प्रवि
त्तापसंख्य - नाराक्षसः रस्व मंडलपासयसरोवु - विबुहगौवग्गो ओरुरिअराहुविहरंणलिणीसाहंसमुल्लि
हइसू आकर्ण्य कथमुपश्रुतदेवादेशैः ऊशीलवैरुपक्रांतमेवैव यदियं शुनः शेषस्य प्रावेशिकीं ध्रुवा वि
मृश्य ध्रुवाहिनामना - स्यप्रथमे प्राणाः तथाहि प्रथयति पात्रविशेषान्तामाजिकमनां सिरंजयति अ
नुसंदधाति चरसान्नाद्यविधाने ध्रुवागीतिः तदेवावामयनंतरकरणीयाय सज्जीभवाव इति निष्क्रांतौ आसु
खं ततः प्रविशति सुनः शेषः २ प्रातः सवन एव यजमानां - छुमिष्णामि तन्न कश्चित्संध्यां वंदमानमेकां ताति प्रा
तः संवृत्तः ऊर्ध्वमवलोक्य कथमघाप्यपरिष्टमांजिष्टं च मंजुमार्ते डीयते जः तथाहि उषः प्रवालदुमवालप

ल्पवास्त्रिकोकहर्म्यगणहसदीपिकाः दिनद्विपेन्द्रारुणकर्णचामरामरीचयौर्कस्यलुङ्गतिकोमलाः स्मृत्वा यदेयत
 द्येसरमंवरसंज्योतिःसपूषापुनःपुराणः अथास्यशिष्यः कितयाज्ञवल्क्यस्तस्यापिराजाजनकः सयोगी रा
 क्षसरक्षौषधंरामभद्रमानेतुंसिद्धश्चमादयोर्ध्यागच्छतातातविश्वामित्रेणयज्ञोपनिमंत्रकस्यपरमसुहृदः श्रो
 त्रियस्यमहाराजसीरध्वजस्यस्वप्रतिनिधिः प्रेषितोस्मि आसन्नसत्रसमयस्यचागच्छतो ध्वरविधिरेवभृ
 थावशेषोवर्त्ततइतिमेतर्कः तदेवराजर्षेः सौस्नातिकोपिभवन्नगुरोरपराधभूमिः स्यामितिपरिक्रामति
 प्रविश्यतापसव - नाराक्षसः स्वगतं संप्रेषितोमात्यवताहमद्यज्ञातुंप्रवृत्तिकुशिकात्मजस्य पुरंनिमीनां
 मिथिलोचंगंतुंतांचययोर्ध्यांरघुराजधानीं कुलपुत्रकइतिसप्रसादमादिष्टस्मि यथा सीतानाम्नीमयो
 निजांजनककन्याधूर्जटिधनुरागेपणपणपरिणयेयां देवोदशाननः श्रुतवान् तस्यमर्त्यमंडलचाराधिका
 रनियुक्तासहोदरीशूर्यनिखानित्यमेवंविधानंराजकार्याणांसंप्रीदयन्ती उचितविधायिनीचमेवत्साप्रभु

श्रीहरिः

सिद्ध १ चित्तानुवर्तनं हि सेवकजनविद्या सीतायश्च मिथिलां प्रस्थातुं कामो महाराजरावणः किं बहुनाऽयमपरो गंडस्यो
 परिपिंडिको द्वेदः यत्किल प्रस्थास्यमानेन निशाचरचक्रवर्तिना तत्र भवतो नालो हितांते वासिनः पार्वती धर्मपुत्र
 कस्य जामदग्न्यस्य सकार्ष्णपरशुमार्गणाय मायामयः प्रहितः तदिदमसंजसमिव पश्यामि यतः शमव्यायामाभ्या
 प्रतिविहितं तत्र स्य नृपतेः परंप्रत्यावापः फलति कृतमेकस्तरुविव बहु व्याजं न सुकरमराज्यप्रणिधिदुराराध्यात्
 क्ष्मीरनवहितचित्तंचलयति विमृश्य अहह अनमात्याय तत्र सिद्धे धिष्णित्वं कुतः स्वेष्टया कुरुते स्वांमी
 यत्किंच न यतस्ततः तत्तत्प्रतिचिकीर्षतौ दुःस्वजीवंति मंत्रिणः विचिंत्य तद्भवद्दुर्विष्यदनर्थयोर्भवदनर्थं प्र
 थमं प्रति कुर्वतेति नीतिविदः तदेष सीतावतां तु एव प्रथमं प्रति भद्रमुख्यतत्त्वयामेन काका मुकस्य त्रिशंकुया
 जिनः क्षत्रियब्राह्मणस्य तस्य प्रवृत्तिरस्मा सुवोनेदनीयाः सच सिद्धाश्च मादुबलित इति श्रुतिः तस्य दशरथः
 सीरध्वजश्च परमित्रे तत्र यदि दशरथं प्रतियायात् तदहमन्यापदेशेन दशकंधरस्य यात्रा मंगाययदिष्टे स
 हिनक्तंचराणां निसर्गमित्रो विश्वामित्रः व्रतचर्याय व्रतचर्या च समर्थः दशरथोपितथा विधे एव जनकश्च यो

गीशांतोदानम् अहं तु मिथिलं पुरीं प्रत्युच्चलितस्तत्वरितमिमां विचित्ररघुराजधानीयास्यामि विमृश्यतादृशः
 एवतादृशानामपसर्पः स्यादिति कृतयतापसर्वेषोपिमहर्षिभ्यो विन्यसंचरामि पुरोवलोक्य कथतापसः प्रत्यभि
 शायतत्रापि विश्वामित्रधर्मपुत्रः शुनः शेषः भवत्वस्मादेव तत्किं वदंती लामः उपसृत्य भगवन् नमिवाहये शुनः
 अभिलषितेन युज्यस्व इति क्रामतः राक्ष विलोक्य भगवन् सापपदीनं संख्यमां मुखरयति तत्प्रष्टुकामोस्मि
 शुनः ब्रह्मन् नमिधीयतां राक्ष विद्यास्नातकश्च लक्ष्यसेतकथमयं स्वाध्यायप्रत्यहः शुनः गुरोरादेशः रा
 कसे गुरुः शुनः भगवान्विश्वामित्रः रास्वगतं भवतु कोपयाम्येनं सुप्रमत्तं कुपितानां हि भावज्ञानं द्रष्टव्यं
 प्रकाशं अथ कोयं विश्वामित्रो नाम शुनः सकोपं अयेद्वीपांतदरादिवागतोसिय ब्रह्मवर्तं विश्वामित्रमपि
 न जानासि न्यस्यान्यान् दक्षिणस्यां दिशि गगनमुनीन् सप्तक्षेत्रक्षपिप्सेन व्यंहव्यं च कृत्वा त्रिदशजनहते सर्व
 यागांगवर्गे वासिष्ठीं शापमुद्रां सपदिविदलयन्यो महासत्रबंधे मध्ये व्योमत्रिशंकोः शतमविमुखः स्त

श्रीहरिः

र्गसर्गविकार अपि च क्षत्रव्रतमहानिधिः क्षितिभुजांजेतामुनीनां च यः पाणीयस्य परंपवित्रिततलोचापस्तुचोर्ध्वर
 णात् विश्वामित्र इति त्रिलोकतिलकं त्वं वेत्सि नास्मद्गुरुं योस्मि श्वित्रशिखंडीनां भगवतां धात्रा कृतः सप्तमः सप्तत्ये
 वराक्षसभयात्सत्रे दीक्षिष्यमाणः स भगवान् रक्षितारं रामभद्रं वरीतुं मयोध्यागतः राक्षत्रासं भगवन्माकोपीः व
 दस्व भावमुत्तमं चापत्रैलमत्रापराध्यति न पुनरज्ञानं कः पुनः स्तमितं भू भगवंतं विश्वामित्रं न जानाति स्वग
 तं कृतं यत्कर्तव्यं संप्रति चारसं चारस्यावसरः प्रकाशं कपुनर्गुर्विदेशो मे गोपिता शुनः मिथिलापुरीं राक्ष किंत
 व शुनः गुरुमुद्देशो राजर्षेः सारध्वजस्य यज्ञोपस्थानं ब्रह्मसप्तमपि वैदेशिक इवास्ति तत्कृतः पुनरिदमागम्यते राक्ष
 विहस्य भगवन्कृतप्रतिकृतमेतत् निजोदयनिर्विषीकृतभुवनां भस्मकः पुनरगस्त्यं न जानाति निषेधाविंध्य
 स्य प्रथमचतुर्लुकाचांतजलधिः कृतायदातापेर्न सकलसभूः कस्य विदितः गुरुलोपा मुद्रा हृदयदयितो यस्त्रिजग
 तस्तदीमाणिकाद्रेरधिवसति वैखानसदृष्टा शुनः परस्परं गुरुर्वीक्ष्ये पादुभावधिप्रायश्चित्तिनोवर्तविहे राक्ष

६

७

तदनुजानीहि मामधमर्षणाय शुनः निवर्तितर्गुर्वाजोहमपि प्रायश्चित्तेयतिष्ठे किंतु किंचित्प्रष्टव्यमस्ति राक्ष
 नियोजय शुनः लंकोपकंठवर्णिर्त्तिनितनाश्रमपदेकश्चिदास्तदशकंठोदंतः राक्ष यत्किल स्थाणवीयधनुरा
 गेपणपणेन रावणः सीतां परिणेष्यतीति तन्न कश्चिदेवं विधः शुनः विहस्य स्वगतं अयेनिर्भिन्नहृदयार्थं
 राक्षसोऽश्वेषः युक्तियुक्तं चैतत् अगमसंभवं कन्यां दशकंठोजगज्जयी आरोय हरकोदंडं कथं न परिणेष्यति
 प्रकाशं ब्रह्म ननु मन्यस्व मामिथिलाप्रवेशनाय राक्ष मामयि कार्यवशादितो गत्वा प्रायश्चित्ताय इति निष्क्रांतौ
 शुद्धविक्रमकः ततः प्रविशति पुष्यकेण रावणः प्रहस्य राव यस्यारोपणकर्मणापि बृहवो वीरव्रतं त्याजि
 ताः कार्यसंज्ञितबाणमीश्वरधनुस्तदोर्मिरेमिमया स्त्रीरत्नं तदगमसंभवमितो लभ्य च लीलायिता तेनैषा
 मम फुल्लपंकजवनीजाता दृशां विंशतिः प्रहसर्वतो वलोक्य कथं दशाननदेवदर्शनाकांक्षितं दादरकदं दमि श्रीहरिः
 दमयतः समग्रमपि गगनाभोगं विभर्ति साक्षेपं वन्दे नित्यं तु मर्चिः परिनुष्ठुरतः सिञ्चतो वा रिवाहान्ते मंतस्यां ई

तिकेष्ट्याः प्रथयति दवधुं येन ते ग्रीष्मनोष्मा मातं जश्चंडतापं प्रशमनविधये धत्तनाडीं जलाद्रं दिवो नान्यप्रतापं त्रिभुव
 नविजयी मृष्यते श्रीदशस्यः राव सौत्सुक्यं हंहोनमस्तरुपुष्यपुष्यक किंचिदुच्यसे सेवागतामरविमानसहस्रसेनाः
 सीमंतजन्मममजयिना जवेन तां मैथिलस्य नृपतेर्ब्रजराजधानीयत्राद्रुतहरधनुर्धरणीसुता च ग्रह किमघ्रा
 प्युक्तं ते देवः नन्ववतीर्णममुना गगनार्णवयोतपात्रेण विमानराजेन जनकमंदिरतद्भवतु देवागमनं सीरध्व
 जायनिवेद्यामि उच्चैः वामैराक्षयवेगात्प्रगुणितशिरसः पाणिभिः केशबंधान्सव्यैरव्याजशस्त्रप्रणयनपटुभि
 श्छिंदितः कंठपीठीः मन्वानस्यानुरूपा मुपकरणगतिं प्रीतये चंद्रमौलेर्यस्यां तस्तोषपोषव्यधितदशमुखीं विंश
 तिर्बाहवश्च सोयं स्वयं ग्रहणदुर्ललितो दशस्य स्वां याचते दुहितरं पणमूर्धमेव संबधसंधिममुना च सहानुभूय
 वंशो निर्मेजयतु यावदियाधरित्री कर्णदत्त्वा आकाशे किं ब्रूयसौ र्यपुराणपुण्यवादी या जवल्क्यशिष्यो राज
 षिर्जनक आगिरसेन पुरोधसासाधमितो भिवर्तते तदिदमास्थानमंडपोपकंठमधिष्ठीयतामित्यवतरतः
 द१ ततः प्रविशति जनकः शताननैश्च जनयन्मीमांसयतः श्रुतीः शतपथाः साक्षात्कृतब्रह्मणोऽपि श्वामित्रमहा

मातङ्गिश्चंडतापप्रशमनविधयेधत्तनाडीजलांर्द्धदेवोनान्यप्रतापं मुनेरपिवयंवर्त्तमहेचेतसि अष्टुल्लीठक
 षायपावनधियांसद्यः समाधिश्च तत्संगीतकमंतरेण हृदयं हर्षान्तिरीनर्त्तिनः शता राजर्षेस्सूर्यप्रशिष्यस
 त्याशिष्यस्तेगुरवोयन्दगवान्विष्णुमित्रोपिमैत्रीमनुरुध्यते प्रहस्तस्तदेवपठति जन आकर्ण्य अयेतप
 स्यतामपिनिरत्ययः सुखप्रत्ययः यत्सीतायश्च दशकं ठोपिगृहानुपगच्छति शता अहह आश्चर्यमे
 कोपिगरीयान्दोषः समग्रमपिश्रुणुमामंदूषयति तथाहि आज्ञाशक्रशिखामणिप्रणयनीशास्त्राणि
 चक्षुर्भ्रूवन्तीर्नवंभक्तिभूतपतौपिनाकिनीपदंलंकेतिदिव्यापुरी उत्पत्तिदुर्हिष्याणान्वयेचतदहोनेदृग्ब
 रोलभ्यतेस्याच्चेदेषनरावणः कन्तुपुनः सर्वत्रसर्वेगुणाः जनसखेदं भगवन्मौतथ्यगृहानुपगतायसीता
 धिनिलंकेष्वरायस्मिमुत्तरं शता राजर्षेचिरंदत्तमेवोत्तरं जन भवगेभ्केन शता भगवताशिपिविष्टेन ज
 न किमिव शता स्वधनुः जन निःश्वस्य गिरिशधनुरधिज्यंरावणः कन्तुमाष्टेकरतुलितहराद्वैदुष्क

श्रीहरिः
 ७

रहितस्य किमुतनसुनिमीनां यौनसं संबंधयोग्यस्तदिति हिममचित्तं चिंतयामूर्च्छतीव शता राजर्षेमाविषीहस्व
 पाणिप्रणयिनं कोदंडदंडं प्रसादी कुर्वतः पार्वतीपतेर्विवोटाकः सीताया अभिमत इति न जानीमः इदं तु प्रतिजा
 नीमहे यदुतनप्रचंडदोः षंडोपि दंशकंठः श्रीकंठमनीषितमपरया प्रस्थापयिष्यतीति तदेहिदुर्वृत्तमपि
 मुनिपुत्रमुचितेन संभावया वदत्युत्थाय परिक्रामतः जनपुरो वलोक्य दिष्ट्या दृष्टपुत्रस्त्यप्रसवाः प्रमोदा
 महे लंकेष्वर इत इतो भवानिदमाने समीप्यतां सवैयथोचितमुपविशंति शता क्षयिपुत्रकोदिव्यश्वासित
 कृतमामातिथेयी कुर्मः महोक्षो वामहाजो वाश्रोत्रियाय विशस्यते निवेद्यते तु दिव्याय स्रक्तुगंधिनिधि
 विधिः राव ब्रह्मवैश्यमस्माकमातिथेयी यत्पार्वती हठकुचग्रहणे प्रवीणे याणो स्थितं पुरमिदः शरहं
 सहस्रं गीर्वाणसारकणनिर्मितगात्रमत्र तन्मैथिली क्रयधनं धनुरविरक्तं ग्रह आविरक्तं सममगर्भसं
 भवयासीतया एव सप्रत्याशं स्वगतं च निर्माल्यं नयनश्रियः कुवलयं वक्रस्य दासः शशी कांतिः प्रावरणं

८

६

तनोर्मधुमुचोयस्याश्ववाचः किल विंशत्यरचितांजलिः करतलैस्त्वांयाचतेरावणस्तांद्रष्टुं जनकात्मजां हृदयहेने
 त्राणिभित्रीकुरु शता इदमाविर्भवति दशाननमाहेश्वरंधनुः राव स्व० आत्मानं प्रतीदमाविर्भवति माहेश्वरंध
 नुर्नयुनरघापिमान्मयं शता सहेलमालोक्य स्फूर्जदजाहतसुरगिरिस्वर्णचूर्णच्छराभिस्रक्त्योत्सासैस्त्रि
 भुवनदृशां दत्तदौ स्त्रियमुद्रः आशारंध्राण्यमविरतं रुद्रकोदंडदंडः स्वेषाचंडोरचयति रुचां पंजरैः पि
 जराणि नेपथ्यं प्रतिकः कोत्रभोः सौविदल्लेषु कन्यांतः पुरादागच्छतु जनकराजराजकन्या नेपथ्ये
 इयमियं ततः प्रविशति सीता सरयौ च सीता ससाध्वसोत्सासं अम्महेस्करं सोति सुणि असद्वंस - सकोदूहला
 णं अंतराणं अंतरेव हामि एका भद्रिहारि एरुक्वसोति परिह्वरक्वसचक्वदीक्वु एसो सीता अहिअदरं उवे
 अपिज्जो द्विती अहकिंमंतेधकिंकादुंश्चआअदो प्र संकरसरासणं समारोइदं द्विणं एवंभणभद्रिहारि
 अंपरिणेदुं प्र आयिउडा मरसीलेकहंपुणअसंकरोअलद्धसंकरप्यसादोवाइमचावमारोवसंइस्सदि-सी स्व

श्रीहरिः

८

स्वगतं अम्महेऊससिददह्निअणभवरिसेणविअसहीवअणेण सवीपरिकामंति सीपुरोवलोक्य एकासोरोववेसि
 णोकदिउणएदेजणा सरय्यो णंएकोएवएसोदसमुहोविंसद्वैदिभुअदंडोअ सी तादसदानंदमिस्साणंअंतरेउववि
 सिस्सं राव सौत्सुक्यमवःलोक्य स्वगतं अहोत्रिभुवनातिशायिमकरध्वजसंजीवनंरामणीयकमस्याः तथाहि इ
 दुर्लिप्तइवांजनेनजटितादृष्टिर्मृगीणामिवप्रमत्तानारुणिमेवविदुमलताश्यामेवहेमद्युतिः पारुष्यंकलयाचेको
 किलकधूकंठेष्विवप्रस्तुतंसीतायाः पुरतश्चहंतशिखिनांबर्हीः सगहीइव किंच बहुषयिनिजेषुकर्मसुविवेके
 कत्रेकिंचिदेवरोचते यतः एतांयथाहृदयवर्तनमांयथाताक्षीसंसारसारनिचयेनविधायवेधाः शंकोदिदेशमदनंप
 रिरक्षितारमागत्समांकिरतियेनशरैः शिताग्रैः शता पुलस्त्यनंदनेदंतद्वनुरिर्यसासीता राव इदंतद्वनुरयंसराव
 णः किंपुनरसंभावनागर्भमदशकंठोचितंव्याहारसि पश्य सार्द्धहरेणहरवल्लमयाचदेव्याहेरम्बषण्मुखवृष
 प्रमथावकीर्णं कैलासमुद्धतवतोदशकंधरस्यकैषाजरद्वनुषिदुर्दमिहोः परीक्षा ग्रहस्वगतं इदंशिपिविष्टान्य

२
 १
 स्माददृष्टगुणारोपणकर्मकार्मुकं कथमेतत् विचिंत्य पराक्रमपरीक्षायां को वामहादेवोपि देवस्य किंच कृतं सुराणां
 सारेण स्थाणवीयमिदं धनुः किं करास्ते च देवसु करारोपणक्रिया राव सरोर्धधनुरादाय अस्मद्दोर्द्ध्वं च न निवि
 डगुणग्रंथिमुग्रो भयाश्रित्य श्रीभावोर्द्ध्वदुर्दहैर्नैर्गुरणकर्मणः कार्मुकस्य कल्यांतो भ्रंतर्भग्नप्रहतडमरुकोडुम
 रध्वानधीरष्टांकारस्तारतारस्त्रिदशानिशमितव्योमरंध्रं रुणद्धु शता अपवार्य अहो लंकापतेरपूर्वगर्वगारिमा
 यन्ममाशिशतानन्दस्य न निश्चिनुते चेत् किं भवति तेति दुरारोपमैर्दुशेस्वरंध्रं तुर्दुर्निवारणीयं रावणभुजदंडाः
 जनकः स्वगतं भगवन्भर्गसन्निधस्वनिजे धनुषियथा जनककुलालंकारणं भवति मेव साजितत्रिजगतापि
 जामात्रावयमपत्रपामहे सी आत्मगतं सप्रणामं अंबवसुंधरे पसीदसीदा विष्णवे पटमं मे अंतरं रेज्जयस्वाराव
 णोधनुं आरोविज्जदु सख्यौ आकाशे भगवं अणंगणमोदे मा कबुरकवसं उद्दिशि असु उमारजण जोगं
 पहरणं संधिहि सि प्रह सगवं हंत न सर्वदा सर्वस्या सदृशो दशापाकः यतः वामो बाहुर्मृडान्याः करकलि

श्रीहरिः

२

तरणत्वं कणालीकरालोयस्मिन्सव्यशंभोर्भुजगवलयवान्मघमाकर्षणंतत् कैलासोद्धारधीरंदशवदनभुजा
 मंडलीयंत्रबंधंरेरेकोदंडदंडप्रतिपततदलंनसिसोढादटोपि विचित्र्य भवतुपातालचरानंबरचरंश्चसावधा
 नान्विधास्ये अधोवलोक्य पृथ्विस्थिराभवभुजंगमधारयैनां त्वं कर्मराजतदिदं हितयंदधीयाः दिक्कुंजराः
 कुरुतत्रितयेदिधीर्देवः करोतिहरकार्मुकमाततज्यं उर्ध्वमवलोक्य अश्वान्विश्वासयैतान्क्षणमरुणकु
 रुस्वर्गमातंगकंदंगोठोरुग्रंथिमाधोरणविवुधगणाः कर्णयोदतहस्तान् लंकां द्रोदयपाणिप्रणयिभव
 धनुर्भगजन्माकठोरशंकारः स्वर्गरोदः कुहरवलयितस्त्रासकारीनेकस्य राव अहोमदशाननस्याजा यद
 मीमांसावयवानामपि जितगगनवाटुकारः सर्वत्र व्यापारः तथा हि संप्रत्येवतावतः निर्धयायनिवेशपेशलरसे
 रन्योन्यनिर्मित्तिर्निर्हस्ताग्रैर्युगपन्निपत्यदशनिर्वामैर्धृतं कार्मुकं सव्यानां पुनरप्रथीयसीविधासस्मिन्गुणारो
 पणेमसेवाविदुषामहंप्रथमिकाप्यंवरवर्तते विचित्र्य सजुगुप्सानुतापं अविमृश्यकारिताहिपुंसः परंपरिभ

९०

10

वस्थानयस्त्राकृतवदशौ प्राक्ततोपिरावणः पणेनपरिणेतुकामः तत्सर्वथाकिमनेन रुद्रादेस्तलनंस्वकंठविपिनछे
 दोहरेवासनंकारावश्मनिपुष्पकापहरणं यश्येदृशाः केलयः सौहंदुर्मदवाहदंडसविवोलंकेष्वरस्तस्यमेकाश्ला
 धागुणजर्जरिणधनुषाक्तष्टेनभग्रेनवा इति सावज्ञंक्षिपति सख्यो भट्टदारिएदिष्ठि आवठसेसमंदेपाणिग
 हनमंगलेणमुक्तरावणेनधनू सी साष्वासमात्मगतं हिअअअणुऊलोविअदेदेवोवम्महोअशता भोलंके
 श्वरपरममाहेष्वरोसितत्किमिदमसंस्तुतं प्रस्तुतं जन ससरंभमुत्थाय नवहोपनिषदं निवेवणरतिनेयाज्ञ
 वल्क्योगुरुः कौपावेशनविस्त्रसाचसहसाशक्नोतिरोर्ध्वमनः दृक्षाशंभुमहाधनुः परिभवंपाणिर्जराजर्जरसेना
 भ्युत्सहतेममैषयुगपद्वापायशाययच विमृश्य नेपथ्यं प्रति कः कौत्रभोः धनुः २ प्रविश्य धनुरुपनीय
 निष्क्रान्तः पुरुषः जन परिकरं बध्वा गृह्णाति राव सकोपहासं हस्तालं वितमक्षस्तत्रवलयंकर्णवतं सीकृतं स
 संभ्रूयुगमन्नरय्यरचितं यज्ञोपवीतेन च सन्वद्वाजघने च वल्कटपटीपाणिश्च धत्ते धनुर्दृष्टं भोजनकस्य पाणिः

श्रीहरिः

९०

नद्धतांतं विरक्तं मनः शता आश्चर्यं अहो महाप्रभावो मे याज्यः अस्य हि वांछानुगौ न रजसा जनकस्य पाणी सत्यं स ए
षतपस्तपरः प्रकर्षः मौक्खस्वयं यदधिरोहति चापुकोटिं संधानकर्मणि शराश्च यदुत्सहंते सी हद्दी २ तादो विणाम उ
वसमे क्खणो धणुं वावारे दिस ए सहुदं वहुं वरि सिदु कामो मि अंक मणी प्रह० आः क्षत्रिय बंधो वृथा वृद्ध दशानन
मुद्दिश्य धनु रारोपयसि न चेषते पौलस्त्य शस्त्रं चंद्रहासः शिक्षयिता राव ज्जैर्विहस्य सोल्लुंठं घुरावण न भंगुरं
पशुपतेः पुराणं धनु निरीक्ष्य भुजमंडली वलमहा द्विकीर्णं महया स एष नति ति क्षते समर सी म्नि रध्वजः समं
हसत हे मुरवान्य समये - - ध्वदने जन पुलस्त्य पुत्र संवृणु शस्त्रं एष ते परम माहेश्वरः सीरध्वज यो न क्षमते
राव अहो सीता स्नेहो माहा माईयति यदहमपि दशकं ठई दृशानां वचसां सोटा ससैरंभं यज्वाजरा परिणतः श
सुरो भविष्यन्त्रैकतान हृदयो गुणवांस्तथेति शान्ते निमित्तमिदमत्र ममैकमेकं देपाणयः किमिति वांछय चं
द्रहासं जन रावण इतो भवः एष प्रहस्यसे नेपथ्ये जनक विरमरोषा त्वंहि संन्यस्त शस्त्रः कथमयं तु परा गस्त्वद्दु

स्याज्जवत्क्यः परिणतिपरिहीनक्षुद्रराजन्यजन्यतदिहशरनिवेशसंघयुव्रीडिताः स्मः जन बालवेषशुनः शेषय
 दाल्ददमपास्त्रं शस्त्रं तथा कृत्वा तज्जगतामपराक्षसत्वायेदं शापो दकमुत्तजामीतिकमंडलुमादत्ते शता भग
 वतो वैकर्तनादागतस्य निरवधिसीमो ब्रह्मतत्त्वोपलंभस्य तपोराशेश्च किमयं व्ययः क्रीयते इति शापो दकमु
 पसंहरति जन भगवन्विश्वामित्रधर्मपुत्रकलगुरोगौतम कृते राक्षसराजेन पिनाकस्य पराभवे जानंति यु
 क्तं गुरोर्बो भवद्भिः परवाहनं राव मिथिलेश्वर किमिति संरभसेन नुरभस निजितैरावणो रावणः सुखं हं मयि
 कंठपरिच्छेदपरितोषितशंकरे कुंभीभसंति सर्वेषामस्त्राणि च पांति च त्वंकिल संबंधज्येष्ठो विद्यो वरिष्ठ
 इति च मया क्षम्यते सर्वेभ्यो अयं वार्य हृदा स देव अणं जण अकल देव ह्यः पडिहं तु शता निशाचर च
 कवन्ति न्मावृथा कलसेत्यादि पूर्वोक्तमनुवदति विचिन्त्य तत्किमत्र सांप्रतं परिषदिय मृणाषा मेघवृद्धो
 नरेन्द्रः कथमयं तदमुष्मिन्नेयि लीलालसोपि निजमुजवत्तदप्यदीरवरैर्ये समाजे हठहरणविनोदं राक्षसे

ब्रह्मर्षे

श्रीराम०

दःकरोतु संसरंभं शृणुतभोः शृणुतनिशाचरपतेः प्रतिज्ञां कुर्वन्मौवनिवेशक्रमनमदरनिस्पृष्टंकारटंकशंभोः को
 दंडदंडबधिरितभुवनंभुर्धुवः स्वस्त्रयेपि यस्मामेनावरीतारसयतितदसृक्कंडहासोभनासिः कठास्त्रिग्रंथिशक्तीक
 रणामवरणत्कारवाचालधारः नेपथ्येकलकलः राव भोः प्रहस्यकिमयमकांडचीडोविस्तीर्णजलधरध्वानतानव
 क्तदेषनिघोषिः प्रह देवदेवमनुपततामस्मद्वलामेषनिर्भरेतभुवनाभोगतलः कलकलः नेपथ्येवैतालिकः जय
 रत्रिजगतेत्यतेपौलस्त्यसुरवायमाध्यंदिनीसंध्याभवतुदेवस्य संप्रतिहि शीतंश्रीखंडकांडंनिविडयतिफणीभोग
 नालेनलीनश्चायादृक्षस्यमूलेरचयतिचमरीरम्यरोमंथलीलां सेव्यतिर्मानुषीयंवितरतिकमितुर्धर्मितस्यां
 कपालीलीलाकस्तुरिकैणीसरतिविचरितुंसारणिग्रंथिपर्णं राव तद्वयमपिनिसर्गमणीयेषुमिथिलापुरीपर
 सरकीडेषुकीडामिद्वित्राणिदिनान्यात्मानंविनोदयामस्तदादिश्यंतांसेनापतयः तांबुलीनद्वक्कमुकतरुतलप्रस्त
 रेसानुगाभिः पायंरकलावीकृतकदलदलंनिलीकैलीफलांभः सेव्यंतांसोमयात्राश्रमजलजयिनः सेन्यसीमं

निभिदीत्यहव्यूहकेलीकलितकुहकुहारावकांतावनांताः इति निष्क्रांताः सर्वे प्रणिजापौलस्त्येनामप्रयमोक्तः अ
 तः परशुरामरावणीयो भविष्यति ततः प्रविशति भृंगिरिटिः २ सपरिक्रममात्मानं निर्वर्ण्य अये विकृत
 रूपतापिकचिन्महतेभ्युदयाय यतः स्नायुप्रायनिवद्वकीकसतनुत्तल्यंतमा लोक्यमांवा मुंडाकरताल
 कुट्टितलयटने विवाहोत्सवे स्त्रीमुद्रामपनुघयद्विहसितंदेव्या समंशं भुनातेनाघाभिमयि प्रभुः सज
 गतामासो प्रसादोन्मुखः पुन निरुपसोपहासं अहोत्रिभुवनाधिपतेरनुचरस्य महार्हवेषता कौपीना
 छादनं वल्कमक्षसूत्रं जया मयाः रुद्रांकुशस्त्रिपुंड्रं च वैषो भृंगिरिटिरियं विचिंत्य भृंगिरिटिस्वामिनो वा
 कीदृशो वेषविशेषः दिगंबरो वहति भुजंगभूषणं कपालवान्केलयति हामकौणपः रघुप्रियो वयति भ
 स्मकौ गुंठनामुमापतेश्चरितमचिंत्य कारणं यदा यस्य लैंगोद्भवं भैरवीयंतौ बुरवमौ मापतं माद्विना रीश्व
 रमैन्दुशेखरमतकांतकरं कालकूटीयं जंभारिभुजस्तभनंदक्षमखोन्मथिमान्मथं त्रैपुरमंथकासुरीयमि

श्रीहरिः

एपरमयपरिमेयं चित्रं च त्रिरिमावक्षते तस्य भगवतः श्रेष्ठपरीक्षायां कौनामपरमेष्ठिवैकुण्ठवपि किंपुनर्भृगिरितिः तथाहि
 नम्रास्तिष्ठतितं नमं विबुधाः संदीतदिव्यां शुकाः प्रीतो याति वृषेण वारणगणस्तं वासवः सेव्यते भूषातस्य नृणां कपालशकलाः स्तो
 ताधनेशः स्वयंदौर्गत्यस्य परंपदं स भगवांश्च भुवि भुत्वस्य च तत्किमेन यथादिष्टमनुतिष्ठामि परिक्रम्यावलोक्य च अये नारदः
 कलहकुलहलीखल्लेषमुनिः यद्वा लिंगोद्भवव्यतिरेकस्त्वमहत्त्वहेतोर्नारायणद्वहिण्योरुदभृद्विवादः तस्मादयं कलिमुखो मुनिरावि
 रासीत् नन्माकथं नुभवतु विहैयसं हौषेः विचिंत्य भवत्यस्मादेव तर्हितयोरुदंतं मुपलक्षे इति परिक्रामति प्रविशति यथानिर्दिष्टो नारदः २
 विचिंत्य सत्यसत्यमिदं गीयते दुस्त्यजाप्रकृतिरिति यतः युयुधे मुच्यते को वा योस्य ते वामदोदृतः इति मे व्यग्रमनसः कालोभ्येति च याति
 च अपि च स्तत्तावतं तत्र तुरगानि क्लृपाणघातघूर्णकरीण्यनपूतनफूक्ततानि धावत्कदं कैवटे तां उवडा मराणि द्रुष्टुं रणान्यहरहस्त्रिजग
 द्रमामि विमृश्य यो यत्रानुरक्तः स तन्यतिरस्कारेण तदेव बहमन्यते तथाहि तन्मम ब्रह्म परमंततपः साकतुक्रिया सत्त्वाध्यायः सच जपो
 यदीक्ष्ये युद्धमुद्धतं येन केन चिद्यसि नो जनस्य तदसन्निधा नेतस्वतिनिधिरपि विनोदाय तथा चाहं अलामेवीरयुद्धस्य नस्ववा

६+ परिक्रामति भृंगि वेगकृतिचित्तदानिगत्वास्वागतं देवर्षिनारदस्य नार कथं महाबुधेवानुचरो भृंगिरितिः उपसृत्य स्वस्ति भृंगिरितमे क० ६
 ६+ पुनः प्रस्थायते भृंगि यत्र वीरगर्ववरिष्ठो जामदग्न्यदशकं ठो नार प्रथमप्रथम+ ६

१३

१३

दनसंभृतं सायत्यककलंस्त्रीणां पश्यामिव शृणोमिव किं वलावकतिजिरिकुदुटनेषेर्माहिषैश्च यारणक्रोडाः दुहिण्याच्युतकलियोनेस्ताः श्रीसैनारद
 स्यमुनेः अपि च वीरगांशस्त्रसंस्फोटकरीणादनेघृष्टने व्याघ्राणां नखभिर्नेदेनारदः परितुष्यति आत्मानं निर्दिशन् अपि च यत्नारीतनुरच्युतः समगवा
 कं रूपापहोयद्वाभृदिरिशः पतिश्च मरुतां यत्फेनपुंजायुधः सौम्यं यैत्रविमुच्यमुत्पमभवत्तं डीहिमादेः सुजातत्संवेममनादेरैस्यतलितं युद्धे क
 लीलारुचेः संप्रयेवोपस्थितामिव मनोरथमिद्विपश्यामियदावेक्षितमेतस्य त्रयीविधाशिष्येणमाठरेण यथायाचितपस्त्रुं दशश्रीवमाधृतधूर्जटि
 धनुषचाभियोक्तं मिथिलापुरीं प्रस्थितो राम इति विचिंत्य तदहमपितत्र गत्वा तयोरमर्षं वदित्वि विधिना मनोरथानामप्यपथं समरसंभारमा
 लोकयामि इति साधुस्मारितोऽस्मि तत्कथयकः पुनर्जामदग्न्यदशश्रीवयो वीरव्रतचर्या सुप्रकथ्यसे भृंगि देवर्षे मद्दंतं रंगमरावणयोर्वशव्रतच
 र्यां प्रति पश्य त्रिः सप्तावधिवाधिताक्षितिभुजामाजमवैरवानसः कर्तुमाह्वयधैर्यसः समकलकृत्यर्षवीथीयुक्तः विश्वस्याश्वभुवः कृतौ वितरिता
 श्यामाकमुष्टिं यचोरामः सोमसुदप्रमेयमाहमाकासागिरांगोवरः नार वंद्शेषरसरवेनरावणोपिवीरव्रतचर्याप्रतिकेनाप्यतिसंधीयते यतः
 आसीदस्ति भविष्यति कचिदपि त्रैलोक्यमालीक्यतां यद्येतस्य दृशान्न नस्य सदृशो दिव्यादियुष्मद्विशः तुल्यक्ताक्ल शिरश्छिदः कृतचुनेः

श्रीहरिः

१३

+ लोकत्रिलोकीप्रदोयस्मात्सोपिवरप्रदानसमयेदेवः शिवोत्पन्नः भृंगिदेवर्षेनारदयथासमर्थयसे तथाहि एकः कैलासमिदिकरगतमक +
 + रोहिषिदेकैवमन्योलेकामेकः कुबेरादहतेवसतयेकौ कणानब्धितोन्यः एकः शक्रस्यजेतासमितिभगव + १

तः कार्तिकेयस्यचान्यस्तत्कामं कर्मसाम्यात्किमपरमनयोर्मध्यागावीरलक्ष्मीः नार सहर्षहस्तमुघस्यचित्रंनेत्र
 रसायनंनविदशतासिद्धेर्महामंगलंमोक्षद्वारमपावृतंमममनःप्रल्हादनाभेषजं साकंनारकपुरंविभिर्नवपति
 प्राप्सुत्सुकाभिःसुराःसर्वेपश्यतरामरावगारणंवक्ष्येवोनारदः भृंगि युद्धैकरुचेमार्निर्भरंसरंभस्वत्वन्मनोरथ
 परिपंथीहिदेवादेशः यदेवोस्मिस्वचापतिरस्कारमप्यविगणय्यसवीकपुलस्त्यसहितस्तयोरन्योन्यमन्युग्रंघि
 प्लथीकरणायप्रेषितः नार सविधादंमात्मगतं धिक्कष्टमुस्मितश्चकौतुकदुमांकुरैश्चरितित्रुटितश्च तदंत
 रितंतावदिदंरामरावणीयं मयोध्यांगत्वापरंगवणीयंयोजयिष्यामिसंप्रत्येवोभयरागीयंवा प्रका भूर्भु
 वःस्वस्त्रियवासिभिरप्यनुत्लंघनीयोदेवादेशः तदहंब्रह्मणःसदनंप्रतितावद्यास्यामि भृंगि अहमपिप्रसु
 तकार्यसिद्धयेइतिनिष्क्रांतौ शुद्धविष्कंमकःततःप्रविशेतिरावणःप्रतिहारीच राव सीतामनुसंधाय तद्वक्त्रं
 यदिमुद्रिताशशिकथातच्चेत्स्मितंकासुधासादृष्टिर्यदिहारितंकुवलयैस्ताश्चेद्दिरोधिष्मधुसंचितैकांतितरं

त्रमेवकनकंकिंवावह्वमहेयसत्यं पुनस्तक्तवस्तुविरसः स्वर्गक्रमोवेधसः प्रतीस्वगतं कर्हंअजुविसञ्ज्ञेअ
 चित्तमिनीतंवेअचित्तअम्म. तागादमभिणिविद्वोदसाणणेकामो. ताममसदममुपकववाहोएएविसरइ
 आकाशे हंहोपिसमवाणजुत्तमिणंसरिसमिणांजंहाणिंएहहमेतेविदसाणणपसादेशदि सोदेपुरंदरपकव
 वादो. जेणसअलजणणिंदलज्जेणइमिणाउभअवेदयनणैणविणलज्जीविणलज्जीअदि. भोदुकजंफज्जं
 तरमंतरेदिताएवंदाव प्रकाशंव देवमाआमओरुदुवारुदेशेविद्वदि राव अनाकणमोभोमदनअतिहिना
 मदुल्लितोसियन्मय्यविप्रहर यहा अपिप्रहर्ताममवल्लभोमृंगाकवंधोनिखित्तमरेषु यैव्यपुतस्त्वम
 यिरावणेपि तैरेवबाणैर्यदितांप्रतिस्थाः प्रती पूर्वीक्तमभिधत्ते राव हंतरेनैकप्रकारेमदुनोव्यापारः यतो
 ममवैदेहीदर्शनतः प्रभृतिनृचै न्यंचकुंचितमुन्मुखंहसितवत्तामैकृतमामाकेकरंव्यावृत्तंप्रसरत्प्रसादिमुकुलं
 सप्रत्येकमंप्रस्थिरं उडुभांतमपांगटतिक्कि कचंमज्जतरंगाकुलंचक्षुः साश्रुः साश्रुचवर्ततैरसवशादेकैकम

श्रीहरिः
 १४

यक्रियं प्रतीस्वगतं सवधामनोरीदेमसीकिदसिणेहगंठिणेसेसीहामआउल्लावा विचिंत्य ताभोदुणिसगाइसहेण
 सेपरसुरामणामगहणेनसिठिलेमिसीदावेसं प्रकाशं णंविस्मवेमि. परसुरामयासपडिणिअतो. इत्यर्थो
 के. रावः मायामयः तच्छीघ्रं प्रविशतु प्रविश्यमायामयः २ देवमायामयस्तोदृष्टिदानेनातुयास्यः राव अथया
 तं विपरशुनापरशुरामेणकिमभिहितमासीत् माया त्रैलोक्यमाणिक्यरामोदंतमाकर्णयतुस्वामी पौलस्त्यः प्र
 णयेनयाचितइतिश्रुत्वा मनोमोदतेदेयो नैषहरप्रसादपरशुस्तेनाधिकंताम्यति तद्वाच्यः सदृशान्नोममगिरा
 द्नाद्विजेभ्योमहीतुभ्यं ब्रह्मिहिरसालत्रिदिवयोयेर्निर्जित्य किंदीयतां राव कदानुखलुपरशुरामोरसातलत्रिदिव
 योजेतादाताचसं वृत्तः रावणः पुनः प्रतिगृहीता ततस्त्वया किमसौ प्रत्युक्तः माया नक्तं चरचक्रवर्तिनः इहोमदं नि
 वेद्यते देवोयद्यपितेगुरुः सभगवान्त्वं देदुच्छूडामणिः क्षोणी मंडलमेकविंशतिमिदं वारान्धितं यद्यपि द्रष्टव्यो
 स्यमुमेवभार्गववयो कंठेकुठारं वह्न्यौ लस्यस्य पुरस्ताथापिरचितप्रत्यग्रसेवां जलिः राव सप्रसादं कथमीदृशम

नीदृशोभिदधीत ततः २ माया तूष्णींतिष्ठति रावपराभिहितं हि भावसेतुनिर्विशंकं निवेदय माया देवप्रकृतिमुख
 राहिब्राह्मणजातिस्त्रिवादेशनिवेद्यते परशुमिममदेयं याचते युद्धहेतोर्गिरिशधनुरधिज्यं कर्तुमुक्तं ठते च तदि
 दममिदधोयास्तं प्रवाचं पिशाचं तव भुजतरुखंडं मत्कुठारो न सोढा राव स क्रोधहासं स्तुतं भद्रेण प्रकृतिमु
 खराब्राह्मणजातिरिति तदनुभवप्यतिक्षुद्रक्षत्रियविजयदुःशिक्षितो मुनिश्चापलस्य फलं माया असन्निता
 न्यविक्रमगतीनि जगंति त्रीण्यपि मन्वानो नितरां दृप्यति ब्रह्मवीरः राव कतरदधिष्ठानमध्यास्ते स ते ब्रह्मवा
 रः माया स्वगतं सकोपग्रंथिरिवास्मत्स्वामी भवतु न प्राणनिर्यापे व्यनुचितवाचो भवंति भृत्याः प्रकाशं निःशे
 षं काश्यपायकृतुविधिगुरवे दक्षिणा कृत्य पृथ्वीं कांडैर्ज्योतिः शिखंडैर्मधुरिपुशयने व्यस्तवाचारियेभ्यः
 तानेलाक्तालिकेरीकमुकफणिलता राजरंभावनानां तानं भो धेर्गर्मभागा न धिवा सति मुनिर्भागवो भर्गशिष्यः राव
 तर्हि मिथिलातः सिंहलानुत्तरेण साधयतः सविधौ भविता माया देवप्रकृतिरोषणोरेणुका पुत्रस्तमागतमुत्प्रेक्षे

खेटा ४

श्रीरामः

राव तद्वियं प्रियं नः नेपथ्ये स एष गिरिपुंगवो गिरिशवालशिष्यो मुनिः परम्वधशिरवाशुशुक्षणिहृत्तारिव लक्षवि
 यः उपैति घृतमत्सरो गुरुशर्मणे न्यक्तेः क्वनामदशस्कंधरो वहतु चंद्रहाशकरे राव अनाकण्यनममिनीय अ
 पिननर्मगर्मममिधत्से माया सत्यमेतत् सत्यमेतत् सविनोदयिता मे कंदर्पकंडुलं भुजदंडं मंडलं नेपथ्ये पुन
 स्तदेव माया ननु प्राप्ता एवायमसावितः समहस्ता स्फाल्यमानमाजनामंजुमुरजनिनदनिस्पंदसुरणेण रवेण
 निवेदितनिजागमनोजामदग्न्यः ततः प्रविशतिकरेण शरमांदोलयन्धृतधत्तुजीमदग्न्यामाठरश्च माठ
 स्वगतं अयमेव महाभागो मृष्यपत्यं यदस्य हि यदेव ब्रह्म परमं स एष गिरिशो गुरुः किंच अनाकलितस
 त्वसारसंभारभीषणरमणीयकृतयो हि महात्मानः तथा हि वैश्वानसो मुनिदृष्टा प्रवरश्च वीरश्चित्रं चरित्र
 मिदमस्य मुदेभिये च क्षीरांबुधेरिव पयः समुजंगराजं मार्तंडरूपनिवधर्मपरिप्लुतं च विचिंत्य भवत्येवंताव
 त्प्रकाशं भवगेभार्गविमि किंमपाकृत्यैतच्च वनादिवचः ॐ खत्वा विसं हृतमक्रतं मुपक्रांतं जाम सस्मर

णमनाकर्ण्य अहो मयि महानवलुमहेश्वरवत्सभायाः प्रसादः कुतः गोदानमंडगलविधेरणुकायान्केशानवर्द्धयत
 तातनिवारितापि वैष्णोक्तताममजयापटनस्य हेतोस्तैकुतलाः स्वयमपास्य भवं भवान्या माठ भगवन्भागवित्या
 दितदेवमिधत्ते जाम महाब्राह्मण। मुक्तिं ध्यते येदनभिज्ञो सिवीरव्रतचर्यात्रमस्य नन्वविंदानस्य योगमार्गम
 सुप्रतिपदः परब्रह्मानंदः पश्यंतु भवान् सेष्यं पश्यति षण्मुखे भगवती कोदंडशिक्षाश्लथंधमित्त्विरव
 प्यचुं वितवती यं वत्सलामूर्द्धनि सोढासोपि हि भार्गवो गुरुधनुर्निर्मत्सनेन रावणे दित्याकर्ण्य गणैर्नृतः स्मितासु
 खैरीशोपितस्त्रिध्यते माठ शिष्यस्तेह एवमो मुखरयति तदा चार्मीः प्रमाण जाम स एष भृगुपुंगव इत्यादिपठ
 ति राव साधुभोः साधु सत्यमिंदु। शिखरशिष्योसि वीरप्रसूर्यगति भार्गवरेणु कैवयात्वां विलोकितिलकं सुतम
 न्यस्तु शक्रेभकुं भरतस्वंडनचंडधारो येनैष मेन गणितो युधिचंद्रहासः जाम पुलस्त्यापत्य अयमस्माकमा
 कस्मिकवीरव्रतहायी विकलीकृतकृतांतकोधहासः सतेचंद्रहासः येन शिपिविष्टपरितुष्टयेस्वकंठकांडमं

श्रीहरिः

उलींदिधास्तवानसि राव आंजामरुण्य सएवैषनिसर्गकरालः करवालः येनसाममभृर्भुवः स्वस्त्रयीपादपीठे लोठिता
 जाम लंकेश्वर ईदृश एवाचंद्रहासः दृष्टे मुखानामेतस्मिन्कंठस्त्वंउनशंकया स्वेष्टावनपरेष्टांचजायंतेकंपसंपदः राव
 भार्गवमामैवंकिंकरवाम यदतिक्रान्तेवस्तुनिसाक्षिप्रत्ययपरत्रौतंथैवहाराः ततश्च आस्त्रंघावधिकंठकांडविधि
 नेद्राकुंदहासासिना छेत्तुं प्रक्रमितेयमैवरसितिबुधच्छिरासंततौ अस्तेरंगिलिताश्रगाद्दपरंभुजभुवायद्यभृद्वे
 षेकमपिस्वयंसभगवांस्तन्नेप्रमाणंशिवः जाम आत्मवधः प्रथमः पातकेषुअनेनापिविकल्पसइत्यहोतेश्रुतिषु
 वैचक्षण्य यदिहमध्यगीष्महि असुर्यानामतेलोकाअंधेनतमसारताः तांस्तेप्रेत्याभिगच्छतियेक्रेचात्महर्ता
 जनाः राव आः क्षत्रियापुत्रब्राह्मणइवमीमांसमानस्त्रिवेदीविस्त्नावयमितदेषतेराजारावणोदंडधरः जाम
 विहस्य अहोवर्णश्रमेषुवैशारद्यंराजः तदिदमध्याप्यसे सकलस्यास्यलोकस्यास्य जातिर्भवतिमातृतः सवि
 णांतुश्रुतिदृणीणांतुपितृतोधर्मनिर्णयः राव यदात्यएवमपिभवतु जाम किंपुनरैरमहेमहसिनदारवीयंज्यौ

तिरमस्तये अतश्च यः पाणिप्रणयाख्यवित्रिततनुर्देवेन खड्गगिनायः शस्त्रैकगुरुर्मजासुरवध्रवैधव्यमुद्राप्रदः तत्रा
 स्मिन्परसौशिताग्रहतभुग्ज्वालाछटाडामरेऽश्लिष्यतः सहसाव्रजंतिविलयंते चंद्रहासादयः राव विहस्य अय
 मसौ चंद्रहासस्य विलापयिता कुठारोयः खंडैकभाग इत्येवमागलिकत्वाद्भगवता भर्गेण भवते दत्तः तत्तपस्यत
 स्यैते महदुपकरणमासीत्समित्कांडखंडनार्षः जाम आंरावणस एवायं भगवतो भवानी वल्गुभस्य प्रसाद
 वित्तकः परशुः महदुपकरणं च मेतपस्यतः समित्कांडखंडनायः कुप्यतस्तत्प्रवंडदुर्दत्तदंडनाय राव जामद
 ग्न्येदृशा एवायं खंडपरशुपाणोपरशुरासीत् आधारनिबंधनो यदाधेयस्य गुणाध्यारोयः सुक्ताशुक्तिसंपुट
 पीतं हि पश्य पाथो ग्रंथी भवति जाम निशाचरचक्रवर्तिनः सार्वत्रिकमिदं सलिलगर्भगतोऽपि गमस्ति मातीदु
 रालोक एव जामदग्न्यपाणिप्रणयवानपि हरश्च धो दुर्निषेध एव राव अमितिब्रूमः यदि न दुर्निषेधः क
 थमिवरेणुकाशिरश्चेदपि स्वच्छंदः अपि चरे ब्रह्मबंधो देवी विलासमुकुरः परशुर्य आसीत्संवेरं नासुशिरोमणि श्रीरामः

शातधारः तरेणुकारुधिरपुंकक्तार्ताकमेनंदुष्टुर्नक्रस्यहृदयंकलणारुणद्विविचिंत्य हंहोनीललोहितशिष्य नूतनः खल्वेष
 क्षत्रियधर्मः यज्जननीजनेपिशौर्यवयंवसायः तथायाद्वियसे अहोस्वतंत्रालोकयात्रा यद्वा असतामपिमहापुरु
 षशुश्रूषाकिमपिकामदुघा यतः त्वंजामदग्न्यजननीवधयातैकेनब्रह्मवर्चसवतांसविधेभविष्यः गीर्वाणवं
 धवरणस्तवचंद्रमौलिराचार्यकंसभगवान्यदिनाकरिष्यत् तथायेतदमिधीयसे वाचाचार्यस्त्रिपुरविजयोका
 र्तिकेयोविजेयः शस्त्रव्यस्तः सदनमुदधिभूरियंहंतकारः अस्तेवैतत्किमुक्तवतारेणुकाकंठवाधांवदस्यस्य
 ईस्तवपरशुनालज्जतेचंद्रहासः जाम कथं नामवलज्जतेयतो निसर्गनिरवग्रथहेनजानातिजामदग्न्य रेवं
 भोगर्भमज्जद्विविधवरवधूहस्तयंत्रो - ताभिः क्रीडन्वारांलताभिः स्मरसियदकरोदर्जुनः कार्तवीर्यः तद्दो
 स्तांयत्तुरामोरणभुविदधेवेगवलाकुठारः प्रायः पौलस्त्यसातेश्रवणपरिणतिं नोगताकिंवदंती प्रती स्वगतं
 एदंतंरक्त्वसो अस्थितिं राव विहस्य मानुषेणरावणपराजयइत्यहोसुभाषितं तंप्रति आचक्षेकपत्य श

तुरितियोधनीयोभावतिनपुनर्नृषाहोयेजिनीयः विभाव्य यद्वा आयुधनिषेधारिपबोनसामसाध्याः हस्तसु
 घम्य भार्गवरमानिर्गलंप्रगल्भस्वः ननिरस्त्रेषुनिशाचरपतिः ब्रह्मरति यदितेनिर्विघ्नोवीरव्रतचरितोत्कर्षः अत
 श्रत्रैयंबकः परशुरेषनिसर्गचंडः सौपर्णकेतनमिदंधनुरुन्वतंच अस्मिन्त्येविभृहिभाहिभार्गवैहेतिमेनांये
 पनेभृच्छ्रतिकरंममचंद्रहासः जाम किंनामरामोयेवमुच्यते वाडवीयमपिज्योतिरर्णवार्णः पानार्थमभ्य
 र्यते किंचकैलासाद्विविंकतः सहसुरैद्रुष्टुं वरतेहरौमध्यस्थेशशिरवरेरणविधौसूनुोश्चशिष्यस्यवसाद्वये
 नविनिर्जितोगणचमूचकैराहेरंविणास्कंधौसौदशकंदकुंठरभसास्तस्मिन्मपित्वादशः राव विरुम्य सैषा
 गुरुप्रदेया गुरुपुत्रेणदक्षिणा तदिहमनुतेष्ठितं गुरुवद्गुरुपुत्रेवर्तितव्यमिव जाम भवानिवनसर्वः श्र
 ल्यर्थवीथीविदग्धः यतस्तवैवंगुरुवद्गुरुपुत्रेप्रवृत्तिः वयंपुनरवशास्त्रचक्षुषस्तदिहैवमहे यथा वं
 धः पितेवसमवान्नलकूवरस्यरंभास्तुषाधैधनपतेरिवसातवापि यत्वन्यदत्रहृदयान्नतदेतिकंठंरोषस्त

श्रीराम
 १८

यामियदितस्मृतएषरुद्रः राव आधेयविक्रमकर्मणोयेनकेनचिद्वदंते किंच हेरं वडम्बरिणिनंदिनिनंदिहेताबुद्धा
 मर्चद्रमधिसंयतिपरामुखेन शुक्लोसिपत्यशुपतिप्रणयावुरोधातेनत्वमेवविजयीविजितः कुमारः जाम कि
 मभेघर्मभसांकिमदूष्यदुर्जनवचसां यतो जामदग्न्यवृचांस्यदिविचार्यते पश्य २ ईशो गुरुगिरिसुता जननी
 किमाभ्यांशश्चत्स एवममरेषु पराङ्मुखस्य अघापिकाडचयखंडितचंद्रकाग्नः साक्षी शिखंडिनिवहो शु
 ह्वाहनस्य राव कस्यः पुनः प्रत्यक्षपराङ्मुखस्य मतिमतः सतोनुमाने बहुमानः ततश्च तदेवाभिधीयसे
 त्रैयंबकः पराङ्मुखित्यादिपुनः पठति जाम निशाचरचक्रवर्तिनपकुर्वतापि भवता परमुपकृतं यदेषस्मारि
 तोस्मि ततश्च येनन्यकृतमिंद्रशेखरधनुर्दण्डनाहृत्यमांस्वर्वेशीभिरसूयितः सबलवान्यौलस्यकसेकरः
 द्वात्रिंशत्तमणिवंधनादलपि नरामः कुठारेण तंदेव्याः कोपविभिन्नमास्यशशिनेस्वंधामसंधास्यति अथ
 वा एकस्मिन्नथ पराधिनि सर्वेपि सहधर्मचारिणो पराधारः ततश्च येहेतोघृतचंडचूडशिरयोयेचंद्रहा

१८

२

१९

तद्

सार्धिनः संग्रामे युगपद्भवन्ति सभयं श्लिष्टाश्च ये रंभया दोर्दडास्तस्मै क्षुरप्रयतनधि नो ब्रलत्याणयो मत्कोणै पाद्वि
 नातशेषकमलामासूत्रयं त्वं विनी राव अयसनायः प्रथमनाथो भवता परिग्राहकेण अभ्येगेवतीभवानी च वि
 माननानंतरिशिरः समुन्नेष्यति विचित्रं वंदीकृता मपतेर्जितपुष्पकस्य तस्या दृष्टा समुखरानि मेघ तूणी धनुः प
 रशुवल्कजराक्षसूत्री वैश्वानसो भृगुवदुर्यदयं विपक्षः जाम विरोचनसुधाजनपरीक्षितविक्रमस्य शोभत एवमा
 दृशे सुबदुरित्यधि क्षेपः स जुगुप्सं अपि दशसुखं क्वचिदत्तपातालयात्रः स्मरसितयविविचित्रं वक्त्रं वाघं विधाय
 यदसि बलिवधूमिः स्मरनेत्रोत्पलामिनि जकते रं रगेन र्जितः कोतुकेन राव सर्वमस्ति यतो न भार्गव इव राव
 णः करुणानि परित्रातव्ये स्त्रीजने पुरुषः जाम भार्गवो रावरा इव शावप्यपुरुषः अपि च किंचित्पृच्छामि
 त्वां संक्रंदनमंदनः किल कपिः कक्षागुहागकरे कृत्वा प्रत्युदधिव्यधत्तसयदा संध्या समाधि त्रतं शंके राव
 ण बाहुयत्र घटना संरोधमंदीकृतश्चासन्नेणि मसुष्ट विसंष्टुलातनवनोदुःखं तदासीः स्थितः राव सक्रोध

श्रीहरिः

१८

हासं सुग्धदुधयोहियथाश्रुतस्यग्रहीतारः पुनर्विवेक्तारः अतश्च पश्य २ अर्द्धनारीपुमानवर्द्धनिति संविं त्यचेतसा चं
 जीशस्यापिकोदंडेयस्यावज्ञान संहताभूर्भुवः स्वस्त्रयीवीरः स एष दशकंधरः कानामरामतस्यास्वावयौ वामकटिपिवा
 जाम पुलस्यापत्ययद्वातद्वा भवतु भार्गवस्मादृशानितुर्वीररत्नानि जात्या जुगुप्सते पश्य लोकोत्तरं चरितम
 र्पयति प्रतिष्ठां पुसाकुलं नहि निमिजतायाः वातापितापनमुनेः कलशात्प्रसूति लश्लायितं पुनरमुद्रसमुद्रपा
 नं राव अरे दुर्मुखवयैवैखानसरवेष्टविडं वितत्र्यं वकाचार्यस्वहेति धारातिथी कतरेणुका मुद्धं न्मूर्धामिषिक्त
 रुधिरजलनिवापा ज्जलितर्पितपितृकक्षत्रियागर्भपातनमहापातकिन्नेष प्रदश्यते दशाननदीर्घमंडली
 सामर्थ्यसारः ततश्च तूला विसलतालाकं कंठं तेरेणुकारियोः स एष चंद्रहासामिः प्रायश्चित्तं चरिष्यति यदा
 कायं मे चंद्रहासः प्रहतिशतलिपिन्यस्तजैव प्रशस्तिः स्वर्मातंगस्य कुंभे क्वचकहकभवा न्वात्मणः शस्त्रवाही
 वामेभ्योऽस्मत्करेभ्यो वहिरयमिह यस्तत्कनिष्ठां गुलीभूः धारब्धब्रह्मघोषं हरते नखशिखात्वच्छिरः कंधरातः

२० जाम अरेरे पुनरुक्ताकारदुराचारनिशारेचेमेविरंचिकुलकलंकलंकौपयतेपातकैकरसिककुवेरवेरिन्मनिन्न
 लघितरंभापरीरंमदाक्षायणीप्रणामपरिहारिन्तेषतेदृश्यतेदोहंडमंडलीसामर्थ्यसारः राव विहस्य स्वमा
 रानुसारेणभार्गवोदशकंठमय्याकलयतिनेपथ्यं प्रति पुष्पकइतइतः प्रविश्यपुष्पकं अयमहं राव एष
 मारुह्यसेइत्यर्द्धरोहणावरोहणैहनाटितकाभ्यां अहह मनाकिलवीरव्रतसमयमुद्रामतिकांतोस्मि जा
 मवीरव्रताज्जहिहिरावणचंद्रशालांमापुष्पकस्यमोयेपादचरेपिरामेः पश्यत्विमाः समरमप्सरसोद्यता
 धन्यकृपातिभिर्विरहितमूर्ध्वचरैश्चवाणैः राव अनभ्यस्तचरस्तवैषसमरारंभइतिममानुकंपा जान सोलै
 ठं पशुपतिनाप्यननुकंप्यमामनुकंपसइत्यहोसकरुणातेधिषणा किंपुनरिदमुच्यतेयथाभ्यासंप्रवर्तते
 लादशमात्रपत्रिणः हरातेवासिनस्तेतेसर्वतोदिक् विक्रमाः राव तद्यदितवाधुनाभगवास्त्रिनेत्रस्त्राता इत्युभा
 वपिचापारोपणनारयतः ततः प्रविशतः सशिष्यावृचीकपुलस्त्योभृंगिरिटिश्च शिष्यः पुरोनिदिशिन्साश्वर्य

श्रीहरिः

किंउणइहोएदाओअखंडपिंडिअसिद्धासंहचंडीकिअविजभायुणोत्तरक्वणोणवैदग्धुत्तरणतारतरजच्चक्रं च
 णमअकेउदंडमंडलीओअमंदसहंदसंपडिअ-डित्तजालालिपः क्वालणासविदेसमुसैज्जलंतअगिरासि
 अअसंठिअधअपडाडंवरिल्लीओणिविट्ठायभापरिगमेविअनुलायमाणसरसुप्यलाविच्छिन्नकणअको
 अणअपरिआरेणअचिराअमाणाअविमाणवतीओगअणपेरंताहि-निओसरान्ति सचीकः वत्सहाक्षा
 ह्यण नश्यन्तानाविमानाङ्गणमणिवलभीरत्नवातायनेभ्योवक्त्रैराकंठदृश्यैर्यदमरलललानोलमात्मेकप
 न्ति यच्चेहंयोमविद्युत्तववित्तमिवपुरसेनमन्येकिमन्यद्वसाभ्यामाद्रियनेशिखिनिचयमुचोदेवताः शस्त्र
 मप्यष्टपुलस्त्यः सविशेषमालोक्य सखेतलानुगतस्वेतर्कः एकत्रैकतमोपरत्रदशधाकीर्णयिहाकर्ण्यतेरंका
 रस्तिरयञ्जगन्निधत्तुषामेकादशानामर्थं समोसौसचरावणोरणधुरंधर्तुंसमभ्युद्यतावीषदालकुशाकुरा
 मरवधू केशप्रियैः पाणिभिः शिष्यः एकतोवलोक्य सचमत्कारं पेकवह २ इहोइहाअअमद्दसिन्दूरसुन्दरि

अकुंमपकारभासुराओअपअंडमुंडमंड।लीमरिउअंसुदाइंडंवरुद्रामराओपअदमअधाराधोरणीणीरंधणि
 रुद्रेणुरमणिअसरणीओगलगुहाणिउंजपुंजिअगज्जिअणिज्जिदजलदजालएणिदविस्तिराओदोग्घदघ
 दओओदरनिभुंगिभद्रदाक्षायणसाधुदृष्टंवारणास्त्रमिदंमामंत्रितरावणेनयतःउत्सर्पद्वर्पहेलागुलितग
 लाडिंडिमोडामरिण्यःसन्नाहन्यासकर्मक्रमरुचिररुचःसादिभिःशोभमानाःएतास्तीर्णकिंशायप्रगुणितशि
 रसःश्रेणयोवारणानांप्रेस्वद्विःशीकरांस्तवकितककुमःकेतुभिःसंपतंतिशिष्यःइहोविएदेउतंगलानांलग्गा
 लिंगिअगअणगणुछंगाघणघोराधुरुधुराघोसघघरिजंतगलगुहाकुहरप्कारकुल्लगल्लविदुरित्ताज्जु
 प्पुजोपिंजरिददिट्ठिछडाकडकवदुप्येक्षासहसन्तिसीहसंहाओअरंतिपुलइइमपिदिरास्त्रप्रतिद्वंद्विपंचान
 नास्त्रमामंत्रितंजामहग्न्येनयतःगुंजापुंजारुणाक्षैर्धुतेविकेटसरासंकटंस्कंधवंधैर्विभ्रद्विर्विभ्रुगात्रंवरनख
 शिखाश्रेणिनियणिरोद्वैःएतैःकंदप्रणात्तीप्रणयिधुरुधुराघोरनिघोषनिघ्नैर्निर्विघ्नसिंहसंघैरिदमतिरम

श्रीहरिः

साक्रांतमेवांतरिक्षं सर्वसाकृतं एतरेतयोरंतरेभवामः शिष्यवर्जमितरेहसामुद्यम्य विरमभार्गवसंहरसंगरं त्यज
 धनुं दशमिदशमन विषहतेनपरस्यरवैशंसंमभवोर्भगवानैन्दुषमध्वजः राव सविषादं सोयंदिधक्षोर्दिव
 पावकस्यगरिमसारः सीकरासारः विमृश्यवीरः सभार्गवमुनिः सचराक्षसेंद्रोयोयंदिधाप्रविततोयशसांप्ररोहः
 कस्मात्तुवांछतिमयाततमष्टमूर्तिरिकायनंविजगति क्रियमाणमीशः जामसावज्ञं न्यकारोगुरुकार्मुकस्यकुरुते
 मांवीरखर्गेधुनः साक्षाद्गिरिदिगिरिपशुपतेराज्ञापयत्येषच हातलिकंकरवैकिमन्यदथवायाचेमहीमंतरं
 येनस्यांशरासनः सपरशुः कालाग्निरुद्रातिथिः इतरेतदेवपठंति राव भार्गवदेवादेशान्मित्रमसिः तदिदमा
 एच्छ्यसेगमनाय जाम यथाह मित्रमसितदेवप्रेष्यसे इतरे प्रियंनः २ नेपथ्ये भगवन्भार्गवतत्रभवत्यापरमे
 ब्रह्मपिावर्तमानयामैत्रेय्यालोकयात्रापरतंत्रयाच कात्ययन्यासमुंसमुपरतकल्कोपाजवल्क्यस्वामाह अति
 थिरसि किमन्यदेवदेवोरुगुप्तेवयमपिचसहाराः सासयोस्मिन्वसामः तदुपसरगृहान्नस्त्वभृगोः पुत्रभांडं

२२

बहुपरिषदमीष्टः संलनध्यायवेष्टः जाम यथाहसूर्यशिष्यः इति निष्क्रान्ताः सर्वे रामरावणीयोद्धितीयोः अतः
 परविलक्षलं के श्वरो भविष्यति ततः प्रविशति गृध्रमिथुनं पक्षी प्रिये सुवेगेः भगवतो लक्ष्मीपतिर्लाघनस्य नि
 सर्गनागशत्रोरमृताहरणविश्रुतविक्रमस्य शर्कुतचक्रवर्तिनो वै न ते यस्यास्मत्कुलप्रथमपुंसः सकलगोत्र
 धुरंधरेण भविष्यतापत्येन न्यूनमंतर्वत्यसि यदयं ते निशाचरमांसास्वादनेन तत्कीलातकवलेन च होहद
 धिधेरयमुपस्थितः समयः सुवे अयिचित्तसिंदोहे ते लोके कर्मल्लेरकवसरकवाकरेणुलक्षकुमारेण
 दमायेदुल्लहं होहद अभिमंममे भवति यथास्य किमुच्यरो ते वैणः स्वत्वसौ पश्य साक्षाद्यः प्रवितामहः क
 मलभूमिनिः सकौप्युन्नतो न स्त्रीति प्रणनाम यश्च वाग्देवीं भवानीमपि यच्छेयेदिय साक्षिणी च सकला
 साभूभुवः स्वस्वयीतं व्यावर्त्तदशास्यमन्यचरितस्त्रोत्रेण लज्जामहे किंतु गतः सकलो यत्रासीन्मुक्तानां ज
 न्मवल्लिषु वर्त्तते सांप्रतं तासां हेतवः शुक्ति संपुटाः यतः श्रुतताडक्यताडनोपिन निशाचरपतिरघापि निज

श्रीरामः

२२

स

दोर्दंडं डिमोचितमाचरति सुवे हं हौगरुतमगोतालंकरणकधे सुकीदसी उण सुन्द सुन्दरी एकवह विडं वणा संवुता
चित्र प्रिये श्रूयतां एकदा सभगवान्निष्प्रस्यमित्रं विश्वामित्रं सप्ततंतुत्राणा यदा शरथिमयो ध्यातः सिद्धाश्रमं
सलक्ष्मणं राममानिनाय वैतानिकं च विततान तत्र यथोचितसामोद्धारिण्युदातरिशस्तमंत्रसंस्तुता हुतौ हो
तरिप्रचरणकर्मधुर्ये ध्वयौ दिव्यांगिरमतुभावने माने सम्यगवेक्षिताखिलकर्मणि ब्रह्मणिसरभसमरं मदमदी
लोभमनैन्दवममार्तगती यममचैत्रभानवं च ज्योतिरुदज्जं भूत सुवे अचरि अं रत हो र चित्र ततश्च स पुत्र हारेषु
किमिदमिति कांदिशी केषु मुनि सुतत्रोदधौ विजनेः रक्ताभ्यक्तो स सृक्का गुरुकवलवलज्जांगलव्यग्रनातुः फे
कारौः कुल्लगल्लव्यतिकरगुरुमिः कंपयंती जगंति अन्योन्येनाग्रयाणि प्रणयिशाश्वियुगंता उकाता उयंती सेयं
द्रागृष्टं द्रष्टुं कुरकषणरणकारभीमाभ्युपैति सुवे अहह भीसणाणं विभीसणा हदासा तदो र चित्र ततः संजा
तस्त्रीविधविचि कित्तामुद्रोरातमद्रः कैविनयमिदमाह स्त्रीराक्षसी कथमिवात्र पतंतुवाणाः प्रेष्यस्यते कुशि

कनन्दनतत्प्रसीद आदिश्यतामिहहिकोपितपस्वितं त्रैमंत्राक्षरैः कतिपयैर्यद्भामपास्येत् सुवे अहोउचिदका
 रित्पणराहवस्त तदो रचित्र अथैकजन्मानुभूतक्षत्रव्रतभावः समगवांस्त्रिपताकेनपाणिना चिकैव
 राममुन्ममप्यनिजगाद कात्तरात्रिकरालयस्त्रीकिंविचिकित्सते तज्जगत्रितयंत्रातुं तातताउयताउकां सु
 साकृतं तदो रचित्र ततः सहेवमुनिगिराविरामेणरामकार्मुकतोमुजंगभोगमीषणवाणपद्धतिराविरासीत् उक्तं च
 लस्मणेन विध्वस्तहस्तयुगलंकलितं त्रतं त्रमुन्मुक्त रक्ततत्स्वडितकात्तरवं उक्तं कृत्तिरचितं च शरैः राशी
 र मायैखिलांगपरिताडिताडिकायाः सुवे दिभत्रणेवितरुणराहवोचिदं चरितं रामभदस्त तदो रचित्र ततस्त्रै
 शंकवस्यशोकशंकोः शमयितासुहासु वधूवधचरित्रेणचित्रीयमाणः साकंलेभेजं भकास्त्रैः समं त्रैर्विष्वा
 मित्रस्तुष्यतोयं कृशाश्वात् रामायासोतंधनुर्वेदमाधं प्रीतः प्रासातत्रसौमित्रयेव सुव अहोसेभदेरं मादा
 महस्ममुणिणोसुसदिसंजोअगवाचरिअविब्रमा किंचतदोकोसिएणवैपडिवमं चित्र ततश्चसकु

श्रीहरिः

तलामाः पितासुकेतुसुतो नमथनपरीक्षितविक्रमसंक्रांतं कर्मुकोपनिषदं सलक्ष्मणं राममाहायसंकरशरामनारोपण
 वर्तितसीतास्वयंवरयात्रां मिथिलां प्रत्युच्चाल सुवे. तदो २ चित्र० ततस्तेषां तारके यौनिजते स्मिरक्तमार्तेडम
 रीचिर्मीरीचः सततोद्यतबाहुः सुबाहुश्च जननीवधविरुद्धावव्यानमनुसंधातां सु० गणे क्व अहिणिविद्विडुठर
 क्वसीसुदा. तदो किंसंयुजंताणं चि० यत्तयोर्मातुः तथाहि कोदं उत्तरलसुदं चतः शरस्य द्वाग्देधाव्यधितसुधार
 यासुवासैहं मारीचं सपदि च पुरवपत्रवातैरंभोधेः पुलिनं च काररामः सु० सपरितोषः रक्त्वमकुलक्व अकारि
 क्वुराम अंदचरिदं चि० तस्माच्च समरतः सुविरं संचितेन निशाचराणां मसृजामां सेनचमपादयदोहदं सु० ग्राह
 एवं तु एउव अरंते णिज्जिदस अलस उंत सीमंतिणी सुहगा सुवेगा कआ किंपुण किंपिपुच्छी अदि चि० प्रिये स
 मादिश्यती सु० कीसदसा णीवि अवमाण णा सहण सहो वो वट्टदि. चि० अयि सुपत्रिणि सर्वावमानी दशाननः
 कथमवमाननी सहते किंतु सीता विरहवैधुर्यमत्रा परापराध्यति. न विना हि मानी मर्चजे मार्तेडः सु० कीदसा ३

२४

णवीरहवेदणविणोदसाणणस्स चि० लंकापुरचारिणाविकूटावसपत्तिराजेनरत्नशिखंडेनेभवदेवरेणानिवेदि
 ताएव सु० केउणदे वि० नन्वेतेकथ्यंते इंदुः सीतावदनसदृशोजानकीनेत्ररुघ्वनीजांभोजं विसकिसलया
 मैथिलीहासभासः सम्यक्ताम्यादिचवहवसास्यजाताजगत्यालंकीभर्तुर्जनकतेनयाविप्रलंभेविनोदाः विनो
 दांतरं पुनरिदमघ यत्किलभगवतः पुरंदस्यादेशान्नमवताभरताचार्येणसीतास्वयंवराचरितसंबद्धंचूतनंना
 टकमुपनिवद्धंसुरसदसिप्रयुक्तंच तद्दर्शनादशाननेनद्रौहिणिर्भणितः तेनचाप्सरोभिः सहपुत्रशत्रुमपिलं
 लंकापुरीं प्रतिप्रहितमिति सु० ताएहिअस्मेविणिअरज्जाहिष्ठाणंवि - गिरिगद्गुअणिबिडणीडणिवा
 सिणोदोहलअसंपादेह्म इतिपरिक्रम्यविष्कांतौमिश्रविष्कंभक्कः ततःप्रविशतिरावणः प्रहसत्प्र रा
 व० मदनाकृतमभिनीय हृदयदृष्ट्यावद्वसेसीताप्रतिव्यक्तिदर्शनेन नेपथ्ये जय२त्रिजगत्पतेपौल
 सुखायसायंतनीसंध्याभवतुदेवस्य संप्रतिहि मांजिष्टीकृतपटसूत्रसदृशः पादानयंपुंजयन्यात्यस्ता

श्रीहरिः

२४

रं ग्रहशामणीः वात्यावेगविवर्तितां च जश्च त्रा
 यमाणः क्षणं क्षीण ज्योतिरितो यमं स भगवान् नो निधौ मज्जति रा० दिव्यागतं दिवसेन भो भो प्रहस्त तदुच्यंता वैरि
 चामुनयः प्रसूयतामिति प्र० नेपथ्याभिमुखमवलोक्य भो भो भरतपुत्राः प्रेक्षणककुते कृतक्षणे क्षणदावारचक्रवर्ती
 तत्प्रसूयतां प्रविश्य कोहलः कर्पूरश्च दग्धोपि शक्तिमान्योजने नमः शृंगारवीजाय तस्मै कुसुमधन्वने रा० द्वादश
 पदेयं प्रवर्तितानां दीतत्प्रस्तावयिष्यति कोह० तत्र भवतः पारमेष्ठिनो नाम स भुवः प्रथमपुत्रस्य नाद्यपोने भर्ता चार्यस्य क्त
 भिरनवंसीता स्वयंवदति नाटकं प्रयोक्तव्यं अतः कमलसंभवो पदिष्ठानाद्यवेदेन स्वयं कृत्स्वपौरुषपरितोषितखंडपरशु
 दक्षितिलास्यऽतां डवं पंचचतुरेण भवता दीयमाणै नवधानमभ्यैभ्यर्थयेयतः श्रवणेः प्रेयमनकैर्दृश्यदीवैश्चलोचनैव
 रुमिः भवदर्थमिव निवद्वं नाद्यं सीता स्वयं वरणं रा० किंपुनरिदं संस्तुतं प्रसूयतेः कः पुनरसौ योपमत्रमणिग्रवणेपि
 सति सीयाता स्वयं वरं पुंते० विमृश्य भवतु निरंकुशाः कविवाचः कौसमंतादवलोक्य अहो राक्षसराजस्य त्रिभुवनशिरःशे

खड्गयमाणाप्रभुशक्तिः तथाहि ज्योतिषिप्रतिफलनवशान्नौक्तिककन्यासलक्ष्मीमिंदोज्योत्स्नावितानीभवतिभगवतांदर्पण
 त्वंस्वीणां संध्यारागश्वरंगेभवतिमहसांशसिंदूररेवंस्वेदच्छेदायचैतेदेशिरमरुतस्तालटुंदतीभवतीतिभोभोलंकेश्वरस
 भासदः सतत्रभयान्नौहिणिराह वाग्वेदर्ममिधुरिपुगुणस्यदतेश्रोत्रलेखं वस्तुन्यासोहरतिहृदयंस्फुटिमुद्रानिवेष्टैः घृः
 सूतेसैरमनुपमप्रौढिजन्माप्रसादः सदर्मश्रीरितिकृतधियांधामगीदेवतायाः ततश्चसुवर्णविंधविंध्योतिकुरुतं
 श्रवणाश्रयं सव्यायमुल्लसद्वतकाव्यमुक्तामयंबुधाः नेपथ्येगीयतेकैर्प्रीटितगमांभोजः कौसिकवान्सपदि
 लक्ष्मणानंदी सुरचापदमनहेतोरयमवतीर्णः सरत्समयः को० कथमुक्तामुपक्रांतभरतपुत्रैः यदियंरामलक्ष्म
 णानुगतस्यभगवतोविश्वामित्रस्यप्रावेशिकीध्रवाः तदहमथनंतरकरणीयायः सज्जोभवामि शतिनिष्क्रांतः प्रस्ता
 वना ततःप्रविशतिविश्वामित्रोरामलक्ष्मौच विश्वा अहोतत्वेभिनिविष्टंमनोजनकस्य यदायाज्ञवल्क्याघृजुर्विज्ञा
 नविभवः खल्वसौ सहिचद्रमसोनुभावोयदस्यग्रावाणोपिनिस्पंदंते रामलक्ष्मणौ भगवन्नुपाध्यायः किमसौवैदेहः

शुक्लान्यपियजूषिविज्ञाययाज्ञवल्क्यतो नवनायतौ प्रतिष्ठिते विश्वा वत्सदाशरामवत्सलक्ष्मण सरवलुराज्याश्रमम
 हा मुनिरित्यं समर्चयते स्थितिः पुण्ये रण्ये सह परिचयो हं त हरिणैः फलैर्विर्मेध्यावृत्तिः प्रतिनदिचतल्यानिदृषदः ३
 तीये सामग्रीफलतिहिविरिक्ते स्पृहयतां वनं वागे हे वासदशमुपशांतस्य मनसः रामः सत्यमिदं गीयते अतथा विधो
 न तथा विधरहस्यवेदी रावसाक्षेपं अये अयमसौ रामो दाशरथिर्यस्ताडकारिस्ताडके यारिश्च मुनिमुद्दिश्य अहोक्ष
 त्रियब्राह्मणस्याभिचारे चातुर्ययदस्मत्परिजने पिजनि तवानयमपिक्षत्रियडिंभोडिंभडंवरं लक्ष्म पुरोवलोके अ
 ये सविधीकृतधत्तुषी स्वयंवरत्रौर्याभुविवर्त्तमिहे यतः कौत्सनककिंकिणीमुखरतोरणैर्गोपुरैर्विचित्रमणिदीधि
 तिस्फुरणसूचितेंद्रायुधः चकास्ययमवाञ्मुखीकृतनभश्चरीलोचनः स्थितो न्तरे श्वरः किमपि पंचहम्येच्चियः विश्वा
 समंतादवलोक्य पुपूरविजयितदेतत्कार्मुकं चंद्रमौलेरयमिह जनकानामग्रणीयोगिनां च अयमपि च निमीनां ध
 र्मबंधुः पुरोधाः सुयरे जनसमुत्थाय मेधिलीये च यमत्र ततः प्रविशं सुपविष्टायथानिर्दिष्टा जनकशतानंदसीताप्र

ण ६

तीहारीधात्रेयिकाव शता भोः सीरध्व अद्यस्वतु ताडिका कुटुंबस्य रामभद्रस्य दर्शनेन दशरथशैशवमनुस्मारितो
 स्मि यत्नेनापि अदृष्टमश्रुभेदेन गतेन क्षणमित्रतां वज्रपाणेः कृतं राज्यमदैत्यमपदानवं जन एवमेवैतत् न
 खल्विष्वाकूणामपेक्षितवयः प्रक्रमो विक्रमः शता हेमप्रभेशां भवधनुः समीपवर्तिनीं कुरु राजपुत्रीं प्रवृत्तावयं वरया
 यात्रा सीताधात्रेयिका तथा कुरुतः वत्सलक्ष्मण यथानिर्दिष्टे जनकासन्नवर्तिनं मंचकैकदेशमारोहय रामभद्र आ
 रोह च स्वयं येन सीरध्वजो नुसंधत्ते रामलक्ष्मणौ तथा कुरुतः रामः स्वगतं अये इयमसौ सीता यस्याः स्वयं भगवती
 वसुमती मातायागमूमिर्जन्ममंदिरं इंद्रुशेखरकार्मुकारोपणं च जामातृगुणः सस्पृहं निर्वर्ण्य समंतात्साभोगं न च कुच
 विभागां चितसुरो नितैवः स्वां लक्ष्मीममिलवतिनाघापिलमते दर्शिलीलीलामुद्रास्फुरति च नाचातिस्थितिमतीत
 दस्यास्तारुण्यं प्रथममवतीर्णं विजयते विचिंत्य हं हो हृदय इतः प्रभृति नूनमस्रवलिशासनः कुसुमायुधो भवि
 ता पश्य वहतु धनुरसंगादैक्षवं वै वैणवं वा प्रहतुष्टवकैः कौसुमे रायसैर्वा तदपि मकरकेतुर्मृद्धिधन्वाश्च राणामि

यमिहयुवभावंयावदंगीकरोति सम्यग्विभाव्य तामियं वस्थामलंकरोति यस्यामभिनवाकल्पविकल्पविभ्रमभंगिव्यमा
 नसाशंकेदिवानिशंतिष्ठतीति यतः उत्ताललाकभंजमानिकवरीपाशेषुशिथारसोदंतानां परिकर्मनीविनहनंभ्रूनास्य
 योग्याग्रहः निर्यग्लोचनवर्जितानिवचसांछेकोक्तिसंक्रांतयः स्त्रीणांम्लायतिशेषप्रतिपलंकोथेषकेलिक्रमेः राव इय
 मसौहृदयेविशाल्यकरणोषधिर्मेधिली तदखिलनेत्रसंपातनेनपश्याम्येनां सुचिरंविभाव्य धमिल्लोललितःस्मितंशुचि
 दृशोदीर्घेभ्रुवौभंगुरेपाशाभेश्रवसीविसौलमलिकमांजिष्टष्टोधरः कंठोरुक्मशुचिः समुन्नतमुरः काम्यंचकांचीपदं दृग्दृष्टा
 निचिरंविभ्यदशधातमैधिलीं पश्यत आकाशे सीतामनुसंधाय सोन्मादमिव तरंगयदृशोनेगैपेततुचित्रमिंदीवरं सुदी
 कुरुरदच्छंदं ब्रजतुविदुमः श्वेततां क्षणं वपुरपादणुद्वै स्पृशतुकांचनं कालिकासुदंचयमनाद्भुतं भवतु च द्विचंद्रं नभः प्र
 ती समंतादवलोक्य भूमिपालान् यत्तत्संनिरुपमरूपसंपदोजनस्य साहायकेन स भगवान् स भगवान् कुसुमायुधः किम
 पिकामिजनं विडंबयति यतः एतेनोद्यैर्विहसितमसौ काकलीगर्भकंठोलुभ्यचक्षुः प्रहितममुनासांगभं पस्थितोयं हा

२७

रस्याग्रं कलयतिकरेणैष हर्षाच्च किंचित्त्रैणः पुंसां नवपरिगमः काममुन्मादहेतुः किंचिदुच्चैः शृणुत जनशुक्लं क्षत्रियाः
 सर्व एते दशवदनमुजानां कुठिताय व्रशक्तिः नमयति धनुरैशं यस्तदारापणेन त्रिभुवनजयलक्ष्मीमैथिलीतस्य दाराः
 राव सकोधहासं अप्यलीकलवेष्टकथमिव करतललुलितकैलासशैलोच्चयाः कार्मुकलतारोपणे दशकंठवाहवः कुं
 दाः किंच रेविचक्षणं मन्य रुद्रो देस्तलनमित्यादिप्रवृत्तिहेम सहिजाण्ड उवकंता धणुजनाः तासं परिस्समं होदुसंप
 अंप आवयिणोपि असहीयेरुवणिग्माणाणि उवाजणं अस्थुजकदस्यो कुसुमको अंडजोगोपरिस्समो प्रतीपुरोवलो
 क्य स्वगतं अयेन रक्क एष प्रथममुत्थितः प्रकाशं कल्पागुरुदुमतलेषु सुरांगनाभिरामे दिगंधमृगबंधपुगीतकी
 र्तिः शौरेर्वराहवपुषीजगतीकलत्रो प्राग्ज्योतिषाधिपतिरेष सुतः किलाभूत् किंच अस्योद्योगे प्रसर्पत्यटुपटहरवो
 विक्लवानवद्रवणां दानवसन्नाह्न्या सदर्यद्विगुणितरसां वारणानां भरेण निःशेषन्यंच दुर्वीवलणतिष्ठस्तसन्नाह्नवं
 धः पृष्ठास्थीलं विलोतं कलयतिकलयाजर्जरकूर्मराजः हेम दंसणमेतमहणिजत कामरूपोक्तं कामरूपे सरोह एसो

फल ४

श्रीरामः

२७

ताश्मस्मिन्तरुणगापिच्यरिंछोलीसरिच्छाआणिवडंतुणिविडकडक्वविकदेवा सीता जोसुरपडिपक्वोअसु
 रो० हेम सहिमाउत्तम्मणः सुरसमारोवणिज्जसंकरसरसणं प्रती अहोप्रभावोभवानीवल्लभस्य यद्दसुमती
 सत्तुरपि दोर्दंडचरितोच्चोहरचिंताचमत्कृतः कार्मुकारोपणायेवसमुत्थायपुनः स्थितः राव धिग्भवंतंवासुंध
 रेयधिकु यदभिमानेनैमारंभस्यानिर्वहणममंदोदुर्यशः कंदः ब्रह्म देवनसर्वेदिशाननः प्रती अन्यतोवलोक्य
 स्वगतं अयेकथमसौपांड्यः प्रकीर्तिमत्तयादिचंदनलताकुंजमुभजंगंगाः श्रुत्वातच्छवरीजनात्फणपतेर्ग
 यंतिसंगीतिषु पांड्यः सोयमुदत्तयवृषाकिंचान्यदस्यस्वयंमौक्तिककामधेनुरसमासाता - पूर्णसरित् अपिच वाचः
 संवननंसतारणविधिः कृत्वापरीवल्लभोनेत्रोन्मानैदकरंवपुर्मृगदृशंहस्तावचेयशः इत्येतस्यनिसर्गसुंदरगुण
 स्येतसरंतांछंतां पात्रापात्रविवेचनंनययदभूत्सर्वस्वदानेष्वपि हेम कपोलकंतिनिभहृत्तिअसुहृदमहअकुसु
 मपंडिमेपंडमेइणीणाहोएतोताश्मस्तवअणसद्वनेणिवेसअसंचरन्नेछच्चरणरिछोलीसछाअंदिठि

सीताजोहमिदचूजमणी प्राती साकारसंवरणंविहस्य रभसादयमाहायकोदंडंमदनद्विषः व्रीडाविनमितथीवोवं
 दिक्वापुनरु-ति राव विहस्य अहोइविउपतेः सुसुत्रितस्यागकारणपरिग्रहः प्रती अन्यतोवलोक्य स्वगतं अ
 येअयंमाहिष्मतीपतिः प्रकाशं अत्रेलेचनशुक्तिमकेपेदेवासुधादीधितेगेत्रिहैहयभृशुजांयदुदगानस्मिन्न
 भृदजुनः दौःसीमंतितनर्मदेनवपुषापौलस्त्यदर्पद्गुहः सनुवंछितमेघनादविजयेस्तस्यैषशत्रुंतपः राव आः
 जरत्सत्रियप्रतीहारदुरभिघायिनमेनंत्वांमृष्यतांनामदशास्यः वत्समेघनादनिंदापदंपुनर्यनक्षमतेचंद्र
 हसः इतिखड्गमादित्सते ग्रह देवमुनिजनप्रयोज्यंप्रेक्षणकमेतत् तदलंमकांडसरंमेण प्रती यन्मेखलामेक
 लंशैलकन्यावीतेंधनोवसतियत्रचचित्रभानुः तामेघपातिकृतवीर्ययशोवतंशांमाहिष्मतींकलचुरेःकुलराजधा
 नीः अपिच अस्याहवेहरिचमृखुरखंडितोवीर्यंमुप्रसारपरिपूतिभियावहंति नेत्राणिनित्यविक्रवानिमरु
 तरुण्योनीरंध्रपाणिपुटयुग्मपिधानवंति हेम गुरुअणदंसिअविणअणम्मदेक्कालंकणरेभाहिस्स

ईणअरणरिंदोएसोताइमस्सिंतरलपत्तलधवलविसालालौलदामवत्तनीलादिज्जंतुसहसेनिणेजवेरंता सीता जो
 खत्तिअकुलकुमारोविमविअअमणिअपरसुरामपरक्कमो प्रती स्वगतं अहोगर्वगरिमाहै हयकुलकुमारस्य
 प्रकात्रैयंबकेपिकोदंडेदोदंडमदडामरः अयमाद्रियतेवीरोनारोपणपणक्रियां प्रह मूढदशकंठायसेकिंतु
 नवंदीक्तमहेंद्रोसि प्रती अन्यतोवलोक्य स्वगतं अयेअयमित-दिपतिः प्रका सीतास्वर्यवरनिदानधनु
 धरेणदग्धात्पुत्रवितयतोविभुनाभवेन खंडंनिपत्यभुवियानगरीवभूवतामेषधेवैतिलकस्त्रिपुरां प्रशस्ति
 किच पाणिप्रस्तेर्वकुलसुमनः सौरभंयोमिमीतदं पत्योर्यः सुरतचरिते सौख्यसंख्याकरोति यम्रजोत्कर्माचुलु
 कपुरकैः काममाचामतीदोः शक्तासोतुंसखलुनिखिलान्यस्य कीर्त्यद्भुतानि हेम अमंदमअणमअदाणपअ
 उहालेसरोइसोताइमंवेच्छतिरिच्छदंसणलीलाणि अकालिमेणकत्तिअससिखंडपंडिमेणदिणिच्छडाकरक्खे
 णसीता जोसोणंमहालंकिदमंडलाहि-ई प्रती मानीगिरिशकोदंडमयमाकलयन्दृशा सधोनिभृतमुच्चा

२२

धिनिजदोर्दंडमंडलं राव अहीमेकलयतेः स्वपरिष्ठेद्वैदग्धी प्रती अन्यतोवलोक्य स्वग अयमितः सिंहलेश्वरः
 प्रका यस्यांबुद्धिः सभगवान्मचरोहणादिः कोशामोविभदनमंत्रपदैर्वचोमिः सोयप्रियायदिहसन्मदुसिंहने
 दः कीडानिधानमनुरोधपुरोधिनोति किंच यस्यांबुडसिदंडप्रहतिविदलितैर्वैरिवर्गेरलक्ष्यक्षिप्रास्त्रोभ्रांतवीर
 प्रतिबलकलनाशन्यसंश्राममार्गे जीवत्संस्कारशक्त्याभुविचरतिचिरात्कृतवंधंकबंधेदत्तोदेवीभवद्भिः सहसुर
 कुतुभैरात्मनः साधुवादः हेम असमंतजोवणारोहणारंभेरोहणमाणिक्कगिरिणोपरमेसएसोताइमणि- अती
 कुणखणविसदकंदोदणितुरंबककरंबिअंअंबरदंतं सी जोकोत्पुहसगोत्तरअणरइदसेहरालंकिदसिरुईसो
 प्रती स्वग अनिष्पिन्वताचित्तेनमंदोद्यमइवायं प्रका अस्यचंडीशकोदंडेस्वदोर्दण्डेचभूपतेः गतागतशतेसखं
 विदधातेविलोचने राव सिंहलपतेकिमिदंसंदिष्टते नचसंदेहदेहोवीरव्रतनिर्वाहः प्रती अन्यतोवलोक्य स्व
 कथमधुरनाथः प्रका हंतरिपूनवतरिष्यतिशार्ङ्गपाणिः कंसप्रलंबवृषकेशिसुखानिहेति यस्यामश्रुकमधुरा

श्रीहरिः

२२

णकवेर्वचांसितामेषपार्थिवपतिर्मयुरां प्रशास्ति किंच दृष्ट्वा व्योमनिवालमभशकलं लेखं जगद्वक्षुषां नीपानां कु
 सुमावतंसजननं नृत्यप्रदं वह्निं यात्रावेशहरं जिगीषुमनसां मस्य स्फुटकुंचुकः कां वामिः सुहृदां द्विषां च
 युगपत्प्राप्तः प्रमोदोत्सवः हेम णिसगसवंगमहरेकालं करणं एतोताश्मस्त्रिणिवेशैः स अदिष्टिं जइतुमं गिरु
 वमसेवरेहादंसपुबंठाविसंदुलमाणसासि सी जोविन्दावणविहारदुल्ललिओ प्रती स्व कथमधिगतको
 दंडपांडित्योय्ययमुदासो प्रका आरोपयतुवामावाराजैषहरकामुकं सूच्यतेस्यधनुयेग्याप्रकोष्टकिणमालया
 राव सोपहासं कथमधुराधिपतिर्महाधन्वी नसुरवापारोपणकर्मणि परमप्रवीणः प्रती अन्यतोवलोक्य
 स्व अयमितो वंतिपतिः प्रका निर्वर्णैकरुचिभिर्बभ्रुमगवांस्त्रैलोक्यलीलागुरुदेवौ सौमकरध्वजश्च वस
 तोविभ्रांतवैरवतं यस्यामाश्रमतस्मयैवनगरीमेकासनीतामसौ शिषांभः परिवावतीं नरपतिः सत्यव्रतोरक्षति
 किंच वीरश्रीवैणिवधो भुजभुजगफणाशत्रुषु म्रुपताकादेवस्य प्रेतमर्तुः दृष्टुरतरतनादीपिनी वीविलेखा

३०

क्रोधमेधमवर्तिः सुसुवतिः दृशांशं खलादामदीर्घलक्ष्मीलीलाकराक्षः प्रतिसमरसमृदस्यजैत्रः कृपाणः हे
 मरहचलणचडुलणिअंबुद्वेसेविसालेविसालेकसामिलासोएसोताकीरुडमस्तिरक्वणमंबुडेतंवेपंडिद्वप
 तलकलदालंकिदादीष्टीसीता जोतिउरडहणवाणविअमहाकालणमंतरिअखंडपरसुणाअपविनिअ
 णिजालवहो प्रती स्व कथंधनुरारोषणपराङ्मुखोयं प्रका नेत्रविभागमात्रेणनिरीक्ष्यहरकार्मुकं एषस्त्रितो
 वलकठः सुहृदालापतत्परः राव हंहोकुशस्थलीनायकोयमनाकलितकालपरिणामजर्जरेपिधनुष्यन
 ध्यवसास्तव धती अन्यतोवलोक्य स्व कथमयंकथकैशिकाधिपतिः प्र वाग्देवतावसतियत्ररसप्रसूतिलज्जला
 स्पदंभगवतोमदनस्ययच्च प्रेरददिदग्धवनितांचितराजमार्गंतकुंडिनंनगरमेधविभुर्विभर्ति किंच रूपाधारैक
 वेधाः कुलगृहमुचितंवातुरीवेष्टितानां कंदर्पाकानविधाहृदयदृष्टिकरोरगिणांमुक्तिहेतुः ऋक्षैतन्नाममष्टेषु
 रिषुगणभुजोदिव्यभावाश्मेषुव्यर्थः स्वःसुंदरीणांवरवरेणविधौवेषलाभोवभूव हेम सिणिद्विसामलघण

श्रीरामः

३१

कुडिलकुंदलेकुंदलेसरोएसोताइमस्तदंसणेणसहतीकुरुयसइसिमप्यमानंणंअणपिन्नाणं सी जोमरहद्वरि
 हो प्रती स्व अयेप्रकृतिपराधीनंचरितमेतस्य प्रका हरचापसमारोपेप्रेरितोचनुजीविभिः स्वरूपं वर्णयत्येषकुं
 तविद्याविशारदं राव अतिहिनामशैशवोचितमारितमनेन प्रती अन्यतोवलोक्य स्व कथमयं कांचीपुरपरमे
 श्वरः प्रका देवस्यमन्मथजितोनयनानलोत्पेजातः कुलेकलवतां प्रवरः कुमारः कृत्स्नत्रिलोकभवनाभरणैर्य
 शोभिः कांच्याः पुरः पतिरयं पुरतश्चकास्ति किंच वीराश्चंडासिदंडप्रहरणसुहृदः संमुखं संपतंतो ये जाताः पात
 माजिष्मनिमिषसुमनोदामदानोत्सवस्य अस्य प्रेरितपुराहतिमिरमरीभूयतैरेवभूयः शेषाणामूर्ध्वमुक्ताः
 सुरकुसुममहावृष्टयः पुष्टभंगाः हेम णवकंचनकंचिहामालंकिदकंचिदेसेसरोएसो ताइमस्तवअणहरिणंके
 विसन्मउदंसिअमअणवाणसिद्धिदिष्टी सी जोवंरसेहरप्यसाहीकदकुलकुमागद्वुसहलंछणोप्रति कथमप्र
 माणीकृतेंद्राणीशाईपवायं प्रका चापारोपमपास्यैवस्थितः सीतास्वयंवरं दृश्यतेभूभुजांनेत्रैरोषरोषकषायि

३९

३)

तैः राव सकोधं ररे निर्मयीदस्वयं वरसमये विभिन्दन्नेष न भवति विभाव्य सलज्जं नन्वेव भवसि प्रह विहस्य अ
 स्यस्वयं वरविभेदसमुत्सुकस्य दृष्टात्कुलकपक्ष्मलमंगमंगं प्रत्युत्ससन्ति चरुषो विलयं यांति त्रैशा प्रपंचमनु
 स्यदशाननस्य प्रती अन्यतो वलोक्य स्वगतं कथमयं वीरशृंगारललितलंपटोलारेश्वरः प्रका देवाकुशेशय
 उवो भुवनैकबंधोः संध्याविधौ कलयतश्चुलुकं यस्य योजातवान् अति मया समुनिश्चुलुक्य सस्यान्वये कतिलकोन
 पलाटः किंच हेलावलिता कंठनालविलसन्मुक्तालतालं कृतं वामासंदधती भिरकविजयी सोयं द्विषां धामसुभं
 गाग्रग्रहकृष्टकेतदलस्य द्वावतीनां दशां वारस्त्रीभिरदभ्रविभ्रमवशादाट्टिपात्रीकृतः हेम अट्टमी चंदसुंद
 रललाटैलाडे सरोएसोता इमस्तिं सामल धावलपवालसव्यसुरचापरिंछो निच्छा अंविछा अंतादिज्जंतुलडहकडक
 विरकवेवा सीता जो पशुदिणमंडणमेतवा वारे सत्तचित्तो प्रती स्वग स्वभावेन मानमायावानयं प्रका मार्जन्या
 व्याजलज्जेन करेणोत्तरता पुनः न गृहीतं न च त्यक्तमनेन हरकार्मुक राव सत्यं शृंगारलीला लंपटएवायं लाट

श्रीरामः

३९

राजः किमत्रवीरव्यपदेशेन प्रती अन्यतो बलोक्य स्व कथमयंकुशस्थलीनाथः प्रका विश्वामित्रमहासुनेर्यदजनि
 ब्राह्मण्यलाभात्पुत्राक्षात्रंगोत्रमयंतदादिनृपदिग्विश्रुतः सुश्रुतः प्रोक्तं येन नृणां महाकरुणया चित्रं विक्रितानृतं
 कीर्तिर्निभविभूषणाम्रककुभोयद्वाहिनीशैः कृताः किंच वासौ जांबवपल्लवानि जघने गुंजास्रजो भूषणं हस्तस्व
 स्तिकदानमंचलविधिधृतुवौर्देमंडनं उत्तमः शितिकंठपिच्छलतिकावेद्यो यमल्यैर्दिनैरस्यारातिवधूजेनेन
 शबरीसंवासतः शिक्षितः हेम करअलगे - म - देशे म - देमणरिंदो एसोता इमं को दूहलफुल्लाविअणअ
 णभरिज्जमाणवअमंडलापुलो एसु सी जो मन्दरहोतिदुद्धसिंधुसमुप्यमधुमनरिचरमावदारस्सदिवोदास
 स्सपठमसिस्सो प्रती वामहस्तधृतेशाननधनुरण्येन पाणिना एषज्यामटना जेतुं नशक्नोति नमुंचति राव
 विहस्य हं होधनुर्वेदविद्याकुम्भकतविविधेषु व्याधिषु भिषज्यतु भवान्न पुनः स्वां उपरशवेधनुषि प्रती समंता
 दवलोक्य स्वग कथमयैते राजानः सर्वेप्यहं पूर्किं कया पार्वती पतेमगिवतो धनुरारोपयितुमुपस्थिताः प्रका ओ

३३

३४

द्रुश्वं डासिरस्मिर्भगधविभुरसावेषकांबोजराजः सौराष्ट्रोयं नरेद्रः शकनृपतिरितोप्यवनेपालपातः अंघ्राणामी
 श्वरोमेसदसिसमुदिताः स्मामृतः सर्वएतेसीतायामिंदुमौलेर्धनुषिवसरसाः प्रेमकोटहस्ताभ्यां हेमपेरंतद्योतंत
 हारदालंकिदघणत्तणिदयअंउगीभीरमीसणेसअलमहीमंडलमंडणेक्परक्मेमहामहीवदणोसंचर
 णचंचुरचंवरीअचं - संपुडठिअसिहासंचिअचावचापुंडरीअगबदलदोणोणंसरिच्छेणतिरिच्छेणअ
 सवणावदंसत्तणदंसअंतेणअच्छिविच्छेणजहिज्जंपेच्छ सीकीसउणदेणरिंदुसअलखत्तिअमाणखं
 उणखउपरसुवावारोवणमहाडंवरेणविडंवअंतिअत्ताणं प्रती एकतरेष्टथिवीपालाः एकाग्रयाधियाध्ययं
 नरकस्पर्शमहीति इतिभक्त्यानमंत्येतेकेवलंहरकार्मुकं अन्यतरेतुराजानः आरोपणायकलयाकार्मुके
 कलितेय्यमी तद्धारभुग्मसवागिजानुभिर्जगतोगताः रावविहस्य परंनामीभिरोपितमोमापतंधनुरात्मा
 पिनारोपितः धवीरजनसंख्यासु प्रती स्वगकथमेतेनिरिवलक्षत्रियाः क्षत्रियजनोचितेपिचापारोपणक

श्रीहरिः

३२

मणिवितथसामर्थ्यवर्जते तदेतेषु परमनाकलितसत्त्वसारोवकर्तनकुलकुमारआसे यदा किमनेनापि यस्यवज्ज
 मणेभेदेमिधंतेलोहसूचयः करोतुतत्रकिं नामनारीनरववितेखनं विचिंत्य भवतुतथापिसंकीर्तयाम्येनं अनाक
 लितसाराहिवीरप्रकांडप्रसूतिः राव अनारोपितमसंभावनयातंकेश्वरेणक्षेत्रियैरप्यसामर्थ्येनमन्येवषध्यजायु
 धंदृष्यति धनुर्गृह्य रेरेपुराणवेणुदलद्वोणीनिर्माणं मुक्तंमयासिहरकारुं कयनदानीं मातेनभूदृष्टिमदप्यपरिय
 हस्ते त्वद्गमगपदुभिः सपुनः प्रकोष्ठेनन्वेवतिष्ठति हठैकरुचिर्दशास्यः इत्युत्थातुमिच्छति ब्रह्म देव नेयंजानकी
 नचैदमैदंशेखरंधनुः तत्किमिदं प्रती यद्विंबमंबरमणिर्यदयांप्रसूतिर्नक्तं निषिंचतियदग्निशिखासुभासः
 ज्योत्स्नानिशसुहिमधाम्निचयन्मयूखाः पूषापुराणपुरुषः सनमोक्ततस्मै तस्मादजायतमनुर्नराजबीजंय
 स्यान्वयेसमगरः समगीरघञ्ज एकेनयेनजलधिः परिस्नानितोयमन्येनसिद्धसरितापरिपूरितश्चसावित्रा
 मनुतोमहीयसीकुलेयेजज्ञिरेक्षत्रियास्तेषामेवमहारथोरदशरथः क्षमाचक्रमाक्रामति पीनांसः पृथुलोच

33

नः प्रमदपुनः कृत्वा मयोध्यां गुणैर्विभ्रामित्रवितीर्णचापनिगमस्तस्यैव रामः सुतः रामः वत्सलक्ष्मणकथमेषमंनिर्दि
 शतिः तदुत्पीयते लक्ष्म एतदुत्पीयते मंचावरोहणनाटितकेनपरिक्रामतः साधुरामदसाधु सत्यंमार्तं उकुलैकमंड
 नमसि राव साधुरेक्षत्रियाडिमसाधु तवैवपरमखंडितोभिमानप्रधिरनवधिरध्यवसायश्च तन्मानुषीषु भवन्माता
 पुत्रवती विष्णामित्रजनकौ अतिदित्यीयमतिदशरथमंगीकृतं रामभद्रेण हेम कालेण बालनृणं रामचंद्रसंघरिदे स ४
 णउणसअलणरेंदमंडलीजेदो शता सूर्यशिष्यांतेवासन्नतिसाहसिकोरामभेदः यतः कौदंडमीशकरपीडनदृष्ट
 सारमारब्धनिर्वहणनिर्वृतिपूर्वपुंसि आरोपणायपरिसर्वविशमभद्रेणोवंतुलांसमधिरूढमहस्करस्य प्रती
 प्रणिपत्यकुमारैर्यं नृ न्यैवमृडायच उधुक्तो धनुरादातुं न विघ्नः किं करिष्यति हेम जंकिदंभअवंदादकवाअणी
 वल्लहेण किंच केसरिकिसोरसरिच्छपओढाणंपुरिसाणः सुअदंडमंडणिजेकजे किंविअदुकरंणाम रामः प्रद श्रीरामः
 क्षिणयन् स्वगवैदेहीवरवीजायसुरसारमौमयायच तुभ्यं वंदीशचापायत्रिपुरस्रोषिणेनमः सरभंसमादाय प्र 33

का मृदोर्दंडद्वयाकां त्यावत्सलक्ष्मणलक्ष्य स्फुटिष्यति न कौदंडं तु टिष्यति न वा गुणः राव इदं तन्वराजितं नाम लक्ष्म
 सौदशकरकराकर्षणकर्षणिका कर्तुके केयमसंभावनाऽर्थस्य रामः तर्हीदमारोप्यते राव इयमपिमानरविभीषिका
 प्रती समंतादवलोक्य यथा २ धूर्जटिवायकौटिंरामानुबंधादधिरोहति ज्या तथा २ सर्वनरेश्वराणां मुखानि मूलान्म
 लिनी भवंति लक्ष्म न केवलं वैलक्ष्यवतां महीपालानामेकेन वदनमालिन्येन संपन्नं अपितु आर्यैरुदशरासनं तुलय
 ति स्मिता स्थितं पार्थिवैः सिंजासंजनतत्परे विहसितं दत्तासिधस्तातिकाः आरोप्य प्रवृत्तां गुली किसलयैः स्त्रानं गुणा
 स्फालनस्फाराकर्षणारुणपर्वणिपुनः सिंहासने मृ - तं प्रती सहसावलोक्य न केवलमाकृष्टं मृगं च संस्पर्श
 दपिमंथरस्य मरुतः सिंजानसिंजालतं सादृक्षत्रवधव्रतैकगुरुणा कौचाचलद्वेषिणा दोर्दंडं चलमंती डेकतमिदं
 रामेण राजापुरः प्रागप्राप्तपराभवं भवद्दुष्टकारवत्रुद्यति राव सोयकवीणां नां वचनकामधेनुः यदसद्रूपमपि
 सूते विश्वा सखे जनकफलितमस्मद्भुवैरविद्यां ते वासितया रामभद्रस्य तथाहि शुक्लं मौवं विकचन्विदधति

३४

३५

भियः सप्तपातालपालान् चैवैवदारकाणां प्रसरति प्रसरति परितः सूर्णमाकर्ष्यमानः गल्लारः खंडिताशकरिकरतलीदान
 दुर्वर्ण्येषु दुष्टतत्पर्वेनुसंधेर्वधरधनुषोरामहोर्ध्वितस्य शता आश्रयं रतिमवानीवल्लमौभंगमभद्रस्येव
 रितं तथाहि उंकारोविश्वरक्षाक्रमनिगमविधेरंतकस्याटहासः संहर्त्रीशात्रवाणांपटुपटुहरवः कीर्त्तिनिर्वारिस्सुस्य न३
 दोयंत्रासिंजिसिंजानमदनरनिरुत्सर्वपर्वप्रसूतहील्लारः शंभुचापैजयतिविजयिनोराधवस्यादिबंदी जन नमो
 भगवते नीललोहिताय विश्वक्षमातलनरेश्वरदुष्करोस्मिन्सद्यः कृते गुरुणिकर्मणि राघवेण चंडीशचापमथनाद्य
 यतेवचित्तं जामातृत्वाभभरभसान्मममोदते च सीता सहिहेमय्यहेमगंगभगास्तमअवदोचावं हेम संपञ्चवपि
 असहीएपाणिग्राहणं राव उच्चैर्विहस्य प्रजावतां हि वक्षुरक्षुद्रमतिविषया सुधिवणा सुप्रतिवसति यतः रामेण सु
 ग्धमधुसेवृषलांछनस्य यज्जर्जरंधनुरंधनुरभाजिमृणालभंजं तेनामुना विजगदपित कीर्त्तिभारो रक्षः पतिर्ननु
 मनाङ्गविडंविनोभूत् रामः सकंठरोधं वाचाकार्मुकमस्य कौशिकपतेरा रोपणायापितं मद्दोदंडं हठां च नेन तदिदं

श्रीरामः

३४

मंक्ततन्यक्तति नोजानेजनकस्तद्वभगवान्नीजवशादुत्तरं निक्षेपेनतकंधरोभगवतेरुद्राय किंदास्यति लक्ष्म अहोम
 हंतरं पुरुषकाराणां भग्नं निरीक्ष्य हरकामुक्कमित्यथैतेरोमांचकं चुकमिदं वपुस्तद्वहामः आर्यस्तु करधृतवानि विलक्ष्य
 भावान्मासानिषण्णनयनं विभर्ति विश्वा किमुच्यते द्वितीयकुलालं करणं दशरथोस्य जनयिता शता महाराजसीरध्व
 ज० यथोदितमवप्रसूयतां समर्प्यतां रामभद्राय जन मंचावरोहणनाटितकेन परिक्रम्य सग्नचंडीशकोदंडनिज
 दोदंडनिजितां गृहाण पाणौ वैदेहीपद्मापसे निषीदतु राव सञ्जोघं आ० कथमयमलीकदुर्विदग्धः क्षत्रियबटु
 कीटो ममापिलं कैश्चरस्य पुरतः सीतायाः पाणिपाणिना पीडयति तदेवन भवति इति संभते प्रह विहस्य स्वदृष्टे
 तारं भसादलीकजनकप्रतां मृषामैथिलीं हस्ताग्नेन टराघवेण विधत्तां राघवेण विधत्तां राघवेण गेण रंगांगणे
 उत्तम्यति रुषाकवायितदृशो देवस्य तं कायते दोदंडाविधतायुधाश्च दहन्यास्तद्वदंष्ट्राणि च प्रका राक्षसपते पर्य
 वसितप्रायः प्रेक्षाविधिः तन्नावयतु चतुराभिनयां बुद्धिरसद्विचिंचनर्तकानां देवः राव सस्मरणलज्जं आत्म

कथमेक्षणकमेतत् सुधासंरब्धमस्माभिः प्रका सखेप्रहस्त अपिस्मरसिदशकंधरस्यप्रतिज्ञां प्रह देवस्मरामि कुर्व
 न्मोक्त्वादिपठति राव तदिदं तदिदमनुष्ठास्यते द्वितीयनेपथ्ये वैतालिकः जय २ महाराजसीरध्वजसुरवायसा
 यंतनीसंध्यातत्रभवतोभवतुदेवस्यजामात्रारामभद्रेणसह संप्रतिहि संकोवव्रतमादिशज्जलरुहांदेवस्निवेदीत
 नुः सोयंविदुमर्कदसुंदरवपुर्द्योत्यस्तमस्तातयः माजिष्टसरच्छटैकसुदृढायदीधिनांपुरः प्रेरवज्ञातिसनालनीलनलि
 नप्रस्तारण्यमम ४ अपिच दिनसंध्यावरवध्वोर्वहतिविवाहाग्निविभ्रमंभानुः लाजायतेचसाक्षादुत्तरतसारकानि
 करः पुनर्नेपथ्ये वेदेदेव्योविज्ञापयंति जनककुलवधूनामेषसज्जः समाजोविवह्नबधुर्वर्गैर्चायनेहा अतम
 वितुमुदारं कौतुकांगारदीक्षांतदिहसहदुहित्रावेष्ट्यातांरामभद्रः जनएषप्रेष्यते स्वयंचप्रस्थीयते प्रतीहारस्य
 कणेएवमेवं प्रती किंविदुर्वै ४ इहसुजनसमाजेसंगतायेनरेद्राः स्फुटमुकुलिपाणिः सहसीरध्वजस्तान् स
 विधमधिवसंतोमत्पुराणोपुराणामत्पुरीणोपरिचितुतसपयंसोत्सवोयादेवस्मि इतिनिष्क्रान्ताः सर्वेसीतास्वयं

श्रीहरिः

गोनाममर्कः राव विविंय राज्ञां दृष्टासदसिगमयशः प्रकीर्णं द्युं मुधा मुकुलिताचपिनाककीर्तिः शीर्षेण जी
 र्वाधनुषागिरिशो - तेन यातः पद्ममरुधां च मृषैव रामः सीतामनुसंधाय तद्वक्त्रमियादिपठति ब्रह्म देवसमाप्त
 मेव देवप्रेक्षणकं तत्प्रेष्यं तां वैरिं चासुनयः परमेश्वरोपि प्रविशति भ्यंतरं इति परिक्रम्य निष्क्रांतौ विलक्षतं केच
 सेनामहती योः कः अतः परं भार्गवभंगो भविष्यति ततः प्रविशत्युपाध्यायो बटुश्च बटुः भो भो उव - अअम्भु
 गदसि सभावो अहमे सभवमृदी सपादोपगहमभिवादेहि उपा विधावा न्नयाः शिरसि स्पृशन् वत्सभवभूते
 कुतः पुनस्तपनयनादिकाः संस्काराः कुतश्च मा मुपाध्यामी कर्तुमागतोसि बटुः भअगवदो भगवादो उपा भ
 गवान् भार्गवो भगवतो भवनी वत्सभा त्वपन्नकार्मुकोपनिषत्संविदितं चतुर्दशविधा स्थानरहस्यं तदनु
 पपन्नमिवेदं पश्यामि यदुताध्ययननिमित्तमाचार्यं तिरसमाश्रयणं बटुः भो उव - अणुदृष्टिरेव अणुबव
 णं नाम उपा कथं बटुः सोऽकुरुमहे सो भवि असमरसमारममहगहगहिओ उपा तस्य खल्वियं मानं शश

३६

३६

क्षत्रभावसुलभायावडीवमायुधपिशाचीनहृदयादपक्रामति बहुः तेणकुअहंएदेविणिहृदयडिवरकवदो
 घट्टघटाकड्यासवाससल्लभल्लविद्याविअमहारहरिउदयारुप्याअसमसंमरारंभपवट्टिदवेरिवी
 ररुहिराआणाराआखंडिअविपकवधाणुकवाणासणदंडाकंडासुधुमूरिअचरतुरंग
 गवलंसेससहअरिसहस्सदंसणसवंगुकीरिदाओभेरिआओसअलखतिअगेत्तणिद
 लिदविडिल्लोवाणवल्लित्तियभूदकंडसंभारअंवहंतेणकुदोदावविज्जाहिगमोणिअसरो
 रदोविपरिवसिदोस्मिजदोगआणणगरुअंगभारोविभविअभिगिरिपडिरूवोवट्टामि स
 स्मरणं अदिकंतदिअसयओसेउणणिदलिदणीलकंडसरासणंदासरुहिराममणिभुजुज्जि
 दंणिछिदमणेणसअविंतिअवहवोबहुप्यआरफलसाराकंडकरंडआसंजमिदाजाणंदुवह
 नेणअणुसंधिअअद्वरत्तसमएणिदुदपदसंचारमवक्कमिअउषअत्तणेणअभवंतमकुव

श्रीकृष्ण०

३६

वणोत्ति उपा एतदेवस्वर्गगमनप्रभावभाजांमुन्यतिथीनांमुखेभ्यः श्रुतमस्माभिः यदुतश्रुतभागविसमर
 संरंभेणपुरंदरेणामिदशरथः सक्त्यप्रहितइति विचिंत्य अहोमहदंतरमन्योन्यंरामयोः यत्परिणतवयाः
 प्रगल्भविक्रमोवैखानसस्तनुः यत्कोमारकमुग्धमधुराननोराजन्यपोतः विमृश्य अहहसक्तदृष्टमपिनय
 नावलंबिनमिवतमहमिमं पुरतः पश्यामि अहोनुखलुभोः ज्यायान्धन्वीनवधृतधनुस्ताम्रहस्तोदरेणक्षत्र
 क्षोद्व्यतिकरपटुस्ताडकाताडकेन कर्णाभ्यर्णस्फुलितप्रलितः क्षीरकंठेनसाह्र्योदुंवांछन्नकथमुमुनाल
 ज्जतेनामदग्न्यवदुः भोउअ - अ जदिक्वुएवंविधपरक्रमोपरसुरामोताकीउण्णतिणअणवाणसणे
 पअहोआमि उपा सखलुशरासनशिक्षाविचक्षणः सव्रह्मचारिभिरनुयुक्तोपिपुनः पुनरिहमभिधाय
 स्थितः आवायोमिसखलुभगवानस्मदग्राह्यनामातस्मादेष्टाधनुस्तपनिषत्प्रसादात्क्षमोपि अध्या
 सीनः कथमहोमहोवत्सवैखानसानांसीतापाणिग्रहणपणितंवापमारोपयामि वदुः कीरिसंमत्तेधम

३७

३७

भगवत्सहस्रनामसमरसंभेकस्तिजअवज्ञाआपडिवज्जिस्सइ उपा भद्रभवभूतेकिंकथयामियदुमयपराक्रमा
 वलोकिसदेइदोलाधिरूढंमिवचेतः पश्य एकःसंख्येभिमुखमुखमजयत्सूनुमद्वेन्दुमौलेस्तस्यैवान्याधनुरनु
 पमपुष्पमाद्यममाद्य द्वाव्येतावतिहिवलिनोकिंतुतडाजयश्रीर्यस्यप्रीतः सखलुभगवान्पार्वतीप्राणनाथः
 नेपथ्ये अत्रेपुलस्त्यपुलहप्रतिधेसुगीयशाडिल्यकुंडिल्यनविभांडकयाज्ञवल्क्यकारवेवसिष्टयमदत्त
 पदंरणायशापेननिर्दहतिनारदएषनोचेत् भोनाकनायकविनायकचित्रभानोभानोविशाखवरुणक्षण
 देशदंभौ कीशेनोकिन्नरपतेपवमानरुद्रद्रोक्संगरंभजतभार्गवराघवीयं रत्नप्रभेरजनिचित्रलतेतवंगि
 सौदामिनिभ्रमरिसुंदरिदेवसेने रंभेष्टताचिकलकंठिसुकुंडिसर्वाःस्वर्गेषितोव्रजतपश्यतरामभद्रंमा
 यावनेविगहैर्वेनेगकृपाणकेतो जीवतवाहनकपिंजलहंसनाद विधावतंसतिलकोत्तरकेलिसारवि
 धाधरास्त्वरितमेतरणाययामः हेहेमवर्णमणिशेखरचित्रबाहोवीणाविनोदमद्वल्गुभरत्तकंठ कीडाकुमा

श्रीरामः

३७

एकनकांगदरुद्रहासद्रक्ताः सरतमां युधि वेदिदृक्षा उषा वत्सभवभूते कलहकुतूहली नारदमुनि
 महर्षिर्देवानक्षरसो विधाधरान्सिद्धांश्च हठप्रसादाभ्यासामभिधत्ते तदेष्टावामपितत्समरोपस्था
 नेन कमलसंभवसंभवं मुनिमनुवर्त्तमहे इति निष्क्रान्तौ मिश्रविष्कम्भकः ततः प्रविशति मातलिसार
 धिनारयेन वामरधारिण्या वीज्यमानो दशरथः २ समन्तादवलोक्य कथमुन्निद्रपारिभद्रदूमस्तक्करमणी
 या रुणसंध्यानुबन्धिनिगगनांगणपट्टे प्रतिष्ठामहे विचिंत्य अहोपिकापिवैचित्रीवर्त्तते अंतरिक्ष
 कुक्षौ प्रभातसमयस्य तथाहि व्योमोत्संगविभूषणस्य सविनुर्धवाप्यव्योः समंध्यातध्वस्तिरुदञ्जुरेवैश्च
 किरणैः ४ प्रारंभिचावाञ्जुरेवैश्च प्रत्यासन्नविरोधितस्य गगने मंदाकिनी सघनां पद्मनां प्रकरः प्रगेपिविगक
 सत्यावतकीर्णच्छिदः अपि च निष्प्रतिप्रथमप्रचारसमये स्फुरन् नडिडिमस्रस्ताधोरणदूरनामितगजे
 नायं नभोवर्त्मना अभ्रन्वाजघनांतदोलितकरः स्ववहिनीं गहितुरो धस्ताडनकेलिरुग्रदशनग्रावभि

३८

३४

रैरावणः स्मरणमभिनीय आर्यमातले सकलसुरसुंदरीकरतलांदोलितचामरविकुरचुम्ब्यमानमांसलां
 सस्वलीसंदानितसंतानकुसुममालाप्रालवेनसमददानवद्विरदनिकुरंबडंबरडामरैकहारिणाहरिणास
 मादृष्टोस्मि यथासखेदशरथ गच्छलंमिथित्वांपुरीथदारेवेदितंमैमर्त्यमंडलचाराधिकारचतुरेणचारण
 चक्रेण यदुतशंकरशरासनसमारोपणपणप्रवर्तितसीतास्वयंवरायात्रापरतंत्रायांमिथित्वांयांशिथिलंमि
 मानग्रंथिमेषरस्थितिषुसकलपृथ्वीपालेषु गात्रंजोत्राचलेंद्रस्त्रिनयनवलयंसंजातुजंजोविल्लुर्वाणःपुराणां
 त्रयमभयमभूदुःखलव्यशरव्यं धन्वीयेनेंदुमौलिभ्रमचतुवनगुरुस्तदनुधमिधाम्नांक्रूरकैकारमारात्स्व
 भुजवलयितंरामभद्रेणमयं गुरुधनुर्ध्वसजनितामर्षाविषमेणवीतत्रासरेणुनारैणुकेयेनसहराम
 भद्रस्यसमरसंरंभंभवितेति तत्रचतस्रतिक्तत्यवधूवरमयोध्यामध्यारोष्यसुरकार्यशेषसंपत्तयेपुन
 र्नाहतेनोपस्थातव्यमिति तन्नमुचिसूदनसारथेनकथयसभगवान्यौलोमीवल्लभोभृगुपतिचरिता

श्रीकृष्णः.

३८

निबहुमन्यतेनवा मातलिः किं नाम बहुमन्यतेनवेति शृणु आवायामि आस्थानसप्तनिविलासगृहे विमाने जेनेरये
 चमततंसुरचक्रवर्ती रामस्यचित्रलिखितानिकुतहलोनिवीरोविलोकयतिपूर्वविवेष्टितानियदस्यैवपुरंदर
 स्यंदनस्यचतुर्दिशमनवारणीयफलकेषुरामचित्रंलिखितं अंगुल्यानिर्दिशन् तत्तावदितोदीयतां दृष्टिः ३
 यंचप्ररोचनाभृगुपतिपराक्रममहानाटकस्य यदुतभगवत्स्त्रावकात्कार्मुकोपनिषत्स्नाभ ४ दश कथमयं
 विशालशिल्पः शिल्पोच्चयः तत्रापिहिमालय इतिप्रात्येयपांडुराभिः शिखरश्रेणीभिर्लक्ष्यते मात शैलेन्द्रोहिमवा
 नयंगुरुगुहागर्भस्थविधाधरीगीतत्वच्चरितः कृताश्रमपदोरुद्रेणपत्न्यासह एतस्मिंश्चिरजीविभिः परिगतंदिब्योषधी
 सेवनाकंदर्यस्यवपुष्मतश्चरितंराजननंगस्यच अन्यतोदृश्यिन् इहधनुर्वेदविद्योपदेशः देवस्त्रावकएषवंधचरणो
 वृंदैः सुधाभोनिनामत्रास्ते सशरासनोपनिषदंदातुं धृताचार्यक ४ दूरावर्जितमौलय ४ सरभसाः सद्यः प्रतीच्छं त्यमीहे
 रेवेणचषण्मुखेनचसमंरामादयः सुव्रताः दश अहोमनुष्यमुनिमहाभागधेयोभगवान्भाग्यस्यस्वयमर्द्धदुंमो

३५

३५

लिधनुर्वेदविद्याचार्यः सौदा कथंअधिगदोवदेसरहस्ताखुरलीखिलिणोइदोएदोवदंति किंउणदूरदेसयसरोल
 कवविकैवोणिविडय्यहारितणंवरमवाष्मणंसविसेसमालिहिदंएए मात अहोमदहदंतरंप्रज्ञा प्रकर्षस्य तथा
 हि उपदिशतिसमानंकर्मकृतं पिनाकीसममपिचयतंतैकर्तुमभ्यासमेतैतदपिभृगुकुलेंदुःकामममुक्तप्यतेसौ
 ननुभवतिनिवीतंद्रव्यमेवकृपामि॥पुरोवलोक्य अतिहिनामस्वच्छंदवरितस्यापिदेवस्यमाध्यस्थं तथा
 हि बहिर्ध्वजेपिसतिसत्यपिदंतिवक्त्रेमेयोपधानमवधूयपिनाकपाणिः हस्तेननित्यधृतवासुकिंकणेनप्रा
 शंप्रियःस्पृशतिमार्गविमेवष्टष्टपुरतोवलोक्य कथंखुरलीखेनप्रसरत्पृष्ठकपंतीनांतेवासिनांचेतसिविर
 चितंपदंपरस्परस्यर्द्धयापुनरवलोक्य कौदंदुपांडित्यनिबंधनः प्रवृत्तएवकलहःदश एवमेवैतत्तद्वद्वारंभ
 विजृम्भितभ्रुकुटिनाभालेनगमेमुनौकौदंदंनिविजंगुलीपरिगमादास्फातयत्यग्रतः ज्यानिघेषिकषायितौ
 दरजुवांगीवीणसेनापतेःषडुक्तीश्रवसांकरोतिनकरद्वंद्वंपिनाधक्रियां सौदा एससमरंगणसमासषके

श्रीराम४

३५

लाससिहरणिवेसीभअवंवुसहलंछणोसमंविसाहजणणीएदेवीएपेक्वदिणंदिप्यमुहसेणावदिपरिवुदाणंकु
 मारहेरंवाणंरामेणसह-तिसमरसंरंभविवसिदंमात नकेवलंयश्यतिःस्वमनीषिकोत्कर्षिणिशिष्यिकिमपिप्रीयते
 यतःसम्यक्कोदंडविघाविनयचतुरताकुवसोस्तेखरेखापुत्रांतेवासिनोमेसिपदिपरिणतेत्येववेत्तुविशेषदेवः
 श्रीचंद्रचूडामणिरचलसुतापाणिपद्मावलंबीस्थितोद्गीवंविटंकात्स्फरिकशिखरिणोवीक्षतोऽश्वलाक्षःदश
 अतिहिप्रीयतेयतःनंदनंदिनिचंडचंडचरितहेलाचलचंद्रमस्युद्दामद्विरदास्यहास्यरसवत्याविष्टघंटामु
 त्तेभाम्यमृगिरिरोचभंगुरगणग्रामेसहैवोमयासंग्रामेप्रहरन्नयंदिशिरत्रेम्णाहरेणेक्ष्यतेमात इतइतः
 हास्याद्भुतयोरधिष्ठानं दोदंडद्वितयाचितोन्नतधनुयंत्रप्रसूतेषवःशुजेदंडपरस्वधाःपरिणमदंतागति
 लाकोटयः एताःकर्णविकर्णवक्त्रवचसाःसंरंभिणःसंगरेहेरंवस्यहरंतिहंसहदयंद्राकोपविक्रांतयःदश न
 रनागक्रियामिश्राहतसुद्राबकक्रियाःदुर्धराहतंहेरवरणव्यापारकेलयःसौदाकुंजराणणरणकम्मणिन्मापडिको

नि ४

विदेण जमदग्नि सृणुणा उवक्कन्तं किंपि जेणणा संतगणगामं समज्जिदं पि असमरंगणं पडिहा अदि दश साधकत्तो
 दामि निसाधं यथा समर्थयसे अत्रैते प्रथमाः सरंति सभियः कैलासशौलांतरं मंदी भृंगिरि टिश्चत्वन धनुवावने बुधो
 मुचतः हेरं वस्य च मुक्तमत्र मधुपे स्त्रासादमाघन्मुखं कौंचारिः परिमेषतिष्ठति हसन्संख्ये सरैः पुंस्वितैः पुरोवलोक्य
 कथं जामदग्न्यस्य पुरतो क्षरावली वाचयति त्वं पुत्रस्त्रिपुरदुहः पुनरहं शिष्यस्तदेतावता तुल्योऽप्यस्तु कथं तवायम
 धिकः कोदंडशिक्षाविधिः तत्राधारनिवधनो यदि भवत्याधेयधमेति यस्तद्रोः स्कंदगृहाण कामुकमिदं निर्णयि
 तामंतरं मात भूकाश्यपपुरतः पश्य सहसा षण्मुखं संमुखीभूय स्थित्वा तं गजाननं चक्षुषेतिः पशुपतास्त्रेण ज्योति
 श्छटाद्यादितरोदः कंदरकुहरडामरेण हषट्पतिष्ठते दश कथं मक्षरावली वाचयति कौधोदोधव्यतिरकरसद्विभ
 राभ्यासयोगो मद्दोदंशोपगमसदृशस्त्रक्षशिष्योचितश्च दत्तातंको विबुधमनसां कर्तुं मद्दद्विधायेन चापादस्मा
 त्समरतुसरः संमुखः षण्मुखेऽपि मात अत्रांतरे किंचिज्जातं किंचित्कोपकमायितेन मनसा यावत्सती स्तनवैव सु श्रीरामः

क्षम्युनंदनोनिजधुर्येत्रेनिधत्तेशरं हेलासस्तदुक्लसंवृत्तिमतीविसंस्मिकाचीलतातावध्याकुलनूपुरंभगवतीमध्ये
 नृदानीस्थिता दश पुरतोवलोक्य अयंतुप्रकृत्युद्धतोरामः कथमित्थमतिप्रश्रयते तदस्यविभुवनानिशापिवरितादु
 तं तथाहि दृष्टारामः किसलयसलयसमपाणिमुद्यम्यसम्यङ्मध्यभूतांमिषिदुहितरंघणमुखस्यात्मनश्च संहत्यास्त्रंवि
 धृतशरधिर्मुक्तकोदंडदंडः पादौमार्जन्मतिनमताप्राब्जयामंडलेणैव सौदा अहोपसादिसंश्राममिचंदसेह
 रस्सतत्त्वभवंमन्त्रमंडलाखंडलताइदो रपेक्ख दश दृष्ट्वा येनावखंडपरशुः परशुत्तमेनशंभुः सुमेरुतूरताडनसंदि
 तेन रामायनिजितवनेतमसौकुठारमस्मैसमर्पयतिर्साजलिसंपुटयय तैदत्तेचतविधास्त्रानानिदेवस्मैस्तैचतुर्दश
 शतभंगीमवद्भ्रमहतांहिप्रसन्नयः संकेतदोषहृदिगमोपरशुरगमोत्तिबुद्धिमादत्त इदमग्रतःपश्य यःशं
 गाग्रैः सरणिमरुणकौचशैलेः सहेलयातुः शंभोर्द्वन्द्वरूपनिषत्प्राप्तयेपादमूलं सोयंकोपाद्वहतिविहितंमार्गणै
 र्भगविस्यच्छिद्रद्वारंनिदितसरसीदंसयात्रापवित्रं अथेदमग्रतःपश्य अयंहिपितृभक्त्यतिशयः परशुरामस्य

दा४

यदुतरेणुकाशिरश्चेदः दश अहहशांतपापं कथंजमदग्न्यपत्यमपिप्रमाघति हंहोपुद्गतस्मभनरुतसूत सहस्रं
 हिपितुमतिगौरवेणातिरिच्यते तत्किंपितुगिराराविधत्तेरेणुकावधं यद्वा निरपराधवधादेवजमदग्निरपिप्र
 माघतिस्म विचिंत्य कः पुनरयमागेभागविस्य० यददमपिप्रस्मर्यते गुरोरप्यवस्तिनस्यकार्यकार्यमजानतः उ
 त्पद्यप्रतिपन्नस्यपरित्यागोविधीयते सौदा कर्णेपिधाय कर्धंउणमअवदाभगवेणमुदंसवणेहिं। सुणिअवाअ
 णुचिहआरिअणुठिदंपरमुधारावावारेण मात अथायतः पश्य दश दश कथंप्रत्यापन्नजीवितापुनरस्यमाता
 मात आश्रयं२ यावद्वरंनवणुतेकिलजामदग्न्यस्तृष्टापितुः स्वजननीप्रतिजीविताय तावच्छिरःपृथगपिहितमस्य
 मातुर्वेगादुपेत्यविदधान्यकबंधभावं सौदा तरक्वणजणिदजीवितावदानस्सोहइजणणीसिरछेदोविभअवदो
 भगवस्से दश यश्चिन्नंजननीशिरः पितृवराद्भूयोपियत्संहितंनच्छिष्यस्यपिनाकिनोमदभूच्छिन्नंचरित्रं किल ते
 नैतेनकथाद्भूतेनतुवयंवाचापिलज्जामहेयद्वातेगुरोविचिंत्यचरितासेभ्योयमस्त्वंजलि४ इदमन्यदृश्यतां दृष्ट वं

श्रीराम४

दश अयं हि प्रचंडदोर्दंडसहस्रदुः सहो ह्येनैरेद्रः श्रूयते मात इष्टापूर्ते पवित्रमाश्रमयदं प्राप्नोयमत्रार्जुनो राजानं जमदग्नि
 रत्रमगवान्सेज्जातिं धेनोर्चेति धेनोः कामदुहः कृतोत्रचमुनेर्वत्सापहारे मुनाप्राणान्मुचति वैषगो प्रहविधावाचकि
 रस्मिन्मुनिः सौदा पुरतोवलोक्य सविचिकित्से अडह अखति अगो नौचिदं आचरिदं बाहुसहस्रज्जुणेण जंदाणि सं
 मररक्षामुच्छिभन्तारपरित्ताणामिन्नं उअरिणि वेसिदणि असरीरापच्चिद्वदणं पठमोदाहरणरेणु आकिवाण धारापहारं
 हितं हितं डिनिताडिदा दश कथं महतामपि प्रमादः तदहो किमपि कंदलितानुरागाः संसारभोगाः मात पुरतोवलोक्य
 अयमितो महावीरः पृष्ठासज्जितद्वेणीरः परमेश्वरे धादिष्टधर्मासज्जीकृतकार्मुककर्मपरशुधाराज्योतिरुज्जंभण
 डामरः समरपरितोषितौमरः सकलारण्यकजननिवेदितवृत्तान्तः साक्षादिवक्तान्तः शिखंडिकेतुकांडावलीभिरप्यत्र
 हतः शशिशेखरशेवानिवृतः सरमसमितोभ्युपेतः कथमियमयतोवर्णविली वाचयति विद्वान्दारसरवः परंपरिणतो
 नीवारमुष्टिंपवः सत्यज्ञाननिधिर्दधत्प्रहरणं होमार्जुनीहेतवे रेदुः क्षत्रियकिल्बयाभमपिताशांतो मया पुत्रवान्नीतः की

खविशेषतां तदिह तेधिग्धिक्षहस्रं भुजान् मातुः प्रहारव्यमाहितं मे विना पराधादिह हेहयेन निःक्षत्रियां तां विनिहत्य ते
 नत्रिः सप्तकृत्वोजगतां करोमि भो भो निरवयवावस्तयोधनाः किं मम कोपशमं परिमार्गध्वं तदस्मिन्परवान्वर्त्ते सासूतिष्य
 वनाधयेव्रतविधिः सोयंच वैखानसस्ता एताश्च सुरोरनंगदहना संस्कारशुद्धाः क्रियाः तत्त्वज्ञानचमिदं च यत्किल दयाभू
 तेषु धर्मः परः सर्वतित्यरहित्यमातृवधृजः क्रोधानलौज्जभते मात सत्यसंगरः परशुरामः ज्यावत्स्त्रीवद्वलं के श्वरसक
 लसुहृदीनविज्ञापनायां दत्तायः कर्णमूचेयदुत चिरतरं शिक्षतां राक्षसैः सोपित्यास्त्रं ध्वं धनुः तितभुजतत्समार्गवैष
 रोषात्कीर्त्तिस्तं भो यमश्रीः परशुविदतिद्विक्तः कार्त्तिकीर्यः सौदा सच्च परसुरामो भवदो भगवत्समिस्सोः किंपुणमैरव
 वधारिणोऽसुणमराशिवस्स कथं अणधासेभुअदंडणे क्कमत्ता परवूमारं भा दश सुवत्रिः सप्तकृत्वस्ति भुवनतिल
 कोमाथकः क्षत्रियाणां तावद्वाभूतधात्र्याः क्रतुषुगुणवते कश्यपाय प्रदत्तास्ता ताक्षत्रास्तवापीधतनुषुवदलक्रोधवकि
 प्रशां त्यै पित्रोः किंच प्रवीरः सपदिवितरिता तत्रिं पांजनाली पुरोवलोक्य अहो भार्गवपुंगस्य पराक्रमातिशयोयदियं द

शावन्ते महीयात्मानां तथाहि याचन्ते गृहिणी मुखैर्नृपतयः स्वप्राणभिक्षामिमेव ध्वस्तश्चरणययौर्निधतिताः कंदेकुठाराण्य
 रे लीलादपेणपरोपाणयो विरचितस्त्रीविशं मेतेनताः किंचान्ये विगलति चीवरभृतो द्वावेदिकाशायिनः मात पुरोवरोक्य तदितम
 निवरमंचरिताभुतं परमेश्वरशिष्यस्य परशुरामस्य दत्ताष्टर्थांजलधिरसनामथिनिब्राह्मणाय स्फारज्योतिः शरविहृतिभिः
 सिंधुमुक्ते परांते ब्रह्मावाप्तैजयपरशुनास्मिन्समिकांडलावः शिष्यः शंभो विहितवसतिस्तप्यते सौतपांसि दश किमपरमा
 रंभपर्यवसानयोरखंडः खंडपरशुशिष्यस्य वीरवतनिर्वाहः सौदा उभयं अंशुएदं अप्यडिहदप्यहावं सुणिमोजंणीललोहिदृणि
 डाललीअणुल्लासी भजवंहदवहोजं चंडीसको अंजुरहस्सोवदेसणीसंदपल्लविदपदावप्यसरोपरशुरामोति दश समंता
 दवलोक्य आर्यमातले महावीरचरितावरलोकनपरायते चित्तेन किंचित्प्रतिभाति तत्कथयकतमः पुनरयमंतरिदेशाय
 ववर्त्तमिहे मात पुरंदरनगरीतः सप्तमोमर्त्यमंडलतः प्रथमएषवायुस्कंधः किंपुनरदूरवर्त्तिविसुधातलोदस्मद्रथगतिः र
 थवेगनाटितकेन सैर्यविदेहनगरीतदिदंचविदेहनगरीतदिदंचविदेहपतिमंदिरं तदवतीर्यमहाराजदशरथोमामनुजातुस्व

४३

५३

गगिनायसौदामिनीं च अयंचमिथिलेश्वरप्रतीहारः प्रत्यभिज्ञामयंतमभ्युदितः दश अवतीर्य आर्यमातले भद्रे सौदामि
 नि साधयतं युवामिति प्रविश्य प्रतीहारः प्रणम्य च इतस्तोभ्येव महा राजदशरथः दशपरिक्रम्य हं हो सीरध्वजादौ वारि
 क अपि वृत्तविवाहमंगलोरामभद्रः प्रती न केवलं वृत्तविवाहमंगलः प्रस्थाने न्मुखं प्रवर्तते तदर्थं च महाराज सीर
 ध्वजो विप्रमित्रो रामभद्रं लक्ष्मणौ सीता हेमप्रभं च तमिममास्त्वनमंडपमधितिष्ठति दश हृदयकिमुक्तं सेऽसव
 धूटीकरामभद्रं पश्यति प्रविशतः ततः प्रविशंत्युपविष्टायथानिर्दिष्टा ४ सीरध्वजादयः शतानंदः सीतायाश्चिबुक
 मुन्नमय्य यस्यास्ते जननी स्वयं क्षिति रियं योगीश्वरो यं पिता मातर्मैथिलि शिष्यते कथय किंत स्याः मुजाते सव स्ने
 हा केवलमुच्यते पुनरिदं स्त्रीणां प्रतिदेवतं तद्रूपास्तं मया स्य धर्ममपरं छाये वरमानुजग सी लज्जते जन वत्सेवै
 देहि यदामि धानीयंतदमिहितं कुलगुरुणा गिरसेन तथाप्यपत्यस्नेहे हे वनामो वाचा लयति अस्युत्थानमुपागते
 गृहपतौ तद्वाषणेन म्रता तत्पादापित दृष्टिरासनविधिसास्योपचर्या स्वयंसुप्ते तत्र शयीत तत्र प्रथमतोज्ञा च्छश

श्रीराम ४

४३

यामिति प्राच्यैः पुत्रिनिवेदिताः कुलवधूस्मिद्धांतधर्माः अमी शता जानकी इदं च प्रसंगानुगतं शिष्यसे निव्यजादयितेननां
 द्युनता - शृषुभक्तामवस्तिग्धाबं कषु वत्सलापरिजनेस्मेरा सपत्नीषुपि पत्युर्मित्रजने सनर्मवचनाखिन्नाचक्षुषिषु
 स्त्रीणां संवननं नतक्तद्विदं वीतौषधं मर्त्येषु सीता रोदिति जन निःश्वस्य सीते सरणुबाध्यवारिभवती मुग्धाममेदं मनो व्यु-
 त्तुत्यस्यापि हि याज्ञवल्क्यगुरुतः संसारभागे स्थितं किंचान्यत्कथयामि मे हृदयतो ही सुदया प्रोक्षितं विश्वामित्रमुनेरपि पु-
 रोयत्लोचने सा श्रीणी शता नमिबभगवात्कुशिकनंदनोपि ब्रीडावीजे यस्यास्य सांसारिकैर्वचोभिस्ते सीता विश्लेषज-
 न्मभिः द्रवती व मनोवाच्ये विश्वामित्रे मुनेरपि रामः स्वगतं कथमित्यं रोदिति विभाव्य बाष्पोत्पीडः श्लथपुटतया तावदंतर्नि-
 रुद्धस्तूरोत्तीर्णस्तरत्नयनस्तारकाभ्यां निपातः सांद्रस्यंदः सपदिचपलैः पक्ष्मभिः प्रांतप्रकीर्णः पूर्यत्तोतास्तदनुसुदृशा लोठि-
 तोवक्रकंठं विचिंत्य रुदंत्यपि किमपि कमपि जानकी समाधाय मधुरस्य हिमानुषस्य प्रकृतिरेषा नद्यथा कथमपिरम-
 यति सीता दउम्भिकामंडवी सुदकिती हि समंगमिस्सं विश्वा भोता अपियास्यंति हेम तवसि क्खिदं भवदा किं पि श

ना अतिहिमुग्धाजानकी प्रती देवोदशरथोरजनसंबंधीतेसमागतः शक्रतुरथेनायमभ्युत्स्थानेनपूज्यतां सर्वेसहसा
 समुत्थाययथोक्तं कुर्वन्त्युपविशंतिच जन पुरंदरस्यसखेसंबंधिन्दरारथ मयाविनाविवाहो भूदितिचेतसिमाकृ
 थाः यदासीत्सन्निधौतत्रस्वयंकुशिकनेदनः नेपथ्येचंद्रचूडालिकफलकतयालंकृतेरुर्ध्वनैत्रात्रैलोक्याकांडरोगज्व
 रजननगुरोर्मंडितुमंडितस्य उत्तमस्वर्णचूर्णप्रकृतिविकिरन्दिद्विःकुंजेषुतेजः कोयंवेगादपुष्पानिवसरतिदृशांब
 र्दृणोर्वहिरिहः पुनस्तत्रैव यच्छोपरशुर्द्वन्द्वेननतं पाणोशराः पंचधाः क्लृप्तैर्नाजिनमक्षाः बलयंयशोपवीतंज
 यः तन्मनंजमदग्निजोमुनिवृषारोवादुपैत्यग्रतस्तुल्यंमूर्तिमिवैवविभ्रदुभर्यावीरस्वशातस्यच जनकदश
 रथैर्नांगिरससज्जातिथेयोभव भार्गवोऽतिथिर्भवति शता अस्यतिथिर्यंकिंपुनःसमरश्राद्धकर्मेणि राम व
 त्सललक्ष्मण निखिलवैरवानसंबंधोवीरग्रामणीःश्रवणपरंपरोत्यादितकौतुकातंकमुद्रोभगवान् भार्गवोदिष्ट्याद
 पृथ्वः लक्ष्म आर्यनकेवलंद्रष्टव्योऽर्धुमवितश्ररामः केवयंभार्गवानुभवेसीता अपवार्य पिअसहिहेमप्यहेचंडी

ससिस्तोवति अअंत अरो अपरसुरामो तिसुणि अपल्लविदको दूहलवल्ली पज्जविद सज्जसरसपरसो वेवहामि हे
म जुज्जदिप फुल्लको दूहलतणं परशुरामदं सणेण उणं सज्जसं तणं भगधणुदंडं चंडचरिदस्स पुरदोराम अंदस्स
ततः प्रविशसरोषसं भ्रमो जामदग्न्यः २ भोः किमसावकांडचंडो निविडकडल्कार पुरितरोदसी कंदरोदर - दुरोनि
ननदनि स्यंदः कण्ठदत्त्वा आकाशे किं ब्रूयदाशरथिनारामेण स्थाणवीयं धत्तुरारो पितमा कष्टं भग्नं च तदुद्रवः को
दंडकोटरकुटीरकटुरसौ सुटं कष्टं कारः सविषादं पौलस्त्यस्यतिरक्ततमरपतेस्ते वाहवो विंशतिदं भोलिब्रणमुच्छलांछन
भृतीयस्मिनाताः कुंठतां तद्भग्नं यद्विकारमुक्तं भगवतोरामेण चूजावताधिगच्छातदिनं नमः परशवे स्तस्य स्तस्य रुद्रा
यच विचिंत्य आत्मानं निर्दिशन् सत्यसंगरस्तदेष परशुरामः तदेकवारं गुरुघपि प्रतिज्ञातमर्थं कथयति य
दित्थं कथयंति गुणदोषयो युगपदापततो गरीयति प्रायति तव्यं अंजलिं बध्वा भोः सर्वे च्यवनादयः शरणं मे राम
स्य निज्ञापनां माज्ञां वो न च लंघयामि किमु तद्गस्य भग्नं धनुः क्षुण्णक्षत्रियमेकविंशतो वारान्विधातुं जगद्वा वि

शोपिममेषसंप्रतिपुनर्जीतः प्रतिज्ञाक्षुणः सहसापरिक्रम्य धनुर्भङ्गदर्शनं नाटयित्वा हासंकरकरांदोलनदुर्ललित हा
 त्रिपुरदहनडंबरहठकर्मकर्मठहागीर्वाणसारपरमाणुनिर्माणः हादुर्जनजनकसदनदुर्निक्षेपः हानतसकलना
 कपिनाकः खमपीटशंढस्यसे तदिदमापतितं लूतातंतूनागजालानसंदानं सूचीतंडेनवज्जमणिभेदः तथाहि
 पार्वत्यानिजमर्तुरायुधमिति प्रेम्णा यदभ्यर्चितं निर्मोकेन च वासुकेर्निचुलितं यत्सादरं नंदिना निर्दग्धत्रिपुरे
 धनं धधनुरिदं तन्मन्मथोन्माथिनः शिष्ये सत्यरिरामनामनिमयि देधाकृतं दृश्यते सकोधगर्वः समंतादव
 लोक्य भोभोः प्रोषितजामदग्न्यं जगदवीरं मन्यमाना वीरं मन्याः क्षणमात्रमवधत्त चूलापंडकमंडनः कनुशिशु
 श्वंडः कचायं सुनिर्नित्याकुंठस्वुरप्रखंडितबृहक्रौंचादिगर्भंतिरः तत्सर्वानपिवः स्वयंवरविधौ राज्ञः समेताच्च
 वेरामं रक्षतशस्तिरस्ति यदिवः कुंठः पुनर्भर्गवः कण्ठित्वा आकाशे किंबूय वन्तिरेव वन्ते भेषजं राम एव राम
 स्वरक्षितानपरवीर्यरक्षणीयं रघुकुलमिति विभाव्य ननिजवीर्यरक्षणीयं नापरवीर्यरक्षणीयं रघुकुलं मिति नी

श्रीरामः

ललोहितांतेवासिनिरामेभियोक्तुरि विचिंत्य अहो कालपरिपाकोयदश्रुतपूर्वाणि श्रूयन्ते यदनालोकितचरांशिचा
लोक्यन्तः सखेदं इदंचदुःसहतरनिकारांतरं हस्तमवधूय अघापिधिक्षिप्तिवजीवति भार्गवस्य वाणावल्लग्नशुहवा
हनवर्हदोमः यस्यावमत्यगुरुदन्तमिमंकुठारं डिभोपिराम इति नामयदस्य हर्ता कणं दत्वा आकाशे किंचिद्ब्रूय केन न वणि
तं हाशरथेः शंकरकार्मुकारोपणं केन विस्मितसद्वृंगेन साक्षेपं किमुक्तेन न वणिति मित्यादि पठति तच्छृणुत
भोऽयः कर्ता हरिचापदंडदलनेयश्चानुमंताननुदृष्टाय श्वपरीक्षिताचय इह श्रोताचक्राचयः सद्यः खंडितकं
रुषीठवल्लयः केलिकरिष्यत्ययं कीलालोल्लसितस्य तस्य परशुर्भगिप्रसादीकृतः सरभसं परिक्रम्य भो विदेहसु
रशुद्धांतसंचारिणः कुक्कुमावनेकिरातवर्षवसौरे विदत्ताः करामोराशरथिः नन्वेव भार्गवोभ्युपैति लूनक्षत्रि
यकंठमंडलगलकीलालकुल्याभृतप्राग्गारेषु सरः सुयस्त्रिषुरुषाचक्रे निवापक्रियां श्रुत्वा धूर्जटिचापदंडदलनं
नामनश्चापत्तकं रामो राममयं स्वयंगुहसदाध्यायी समन्विष्यति रामः वत्सलक्ष्मण दूरत्वादविभावितेनापिता

रतरेणवचसासरोषसंभ्रमोभार्गवोमुनिः प्रतिभातिजामदग्न्यस्तदेवपठति रामः सरमसमुपसृत्यभगवन्मार्गविसद
 यंप्रसीदसदाचारइतिरामोभिवादयितुकामः जामविहस्य नाभिवादनप्रसाधोरेणुकास्तनुः गरीयान्निगुरुधनुर्भगा
 पराधः किंनश्रुतं अपिकालस्ययः कालः कंठेकालोमहेश्वरः भार्गवस्तस्यशिष्योद्वंनिसर्गनिरवग्रहः ततश्च मध्ये
 नरेश्वरसंभ्रमसेनयेनमुक्तं धनुःस्तडितिचतुष्टितंगुरोर्मे रामेऽपिनामभजतांभुजदंडयुग्ममुद्दामधामनितदेतद
 कांडचंडं रामः सविनयं केयमक्षांतिर्भगवतोमुग्धबुद्धिषुमादशेषुपुत्रभांडेषु पश्यतुहितयोराशिः बाहोर्वलं
 नकलितंनचकाकुत्स्य त्रैयं वकस्यतनिमातएवदोषः तच्चापलंपरशुराममक्षमस्त्वडिंभस्यदुर्वलसितानि
 मुदेगुरूणां जाम किनामतपो राशिरहंनशौर्यराशिः किंचरेनिर्दिशितलाद्यवराधवस्त्ववर्णनापरंगवमिहितंनह
 कर्णययत्तेकरोमि चतुष्टितनिविडनाडीचक्रवालप्रणालप्रसितरुधिरधाराचर्चितोच्चंडरुडं मडमडितिमृडानीकांत
 वापस्यमर्तुः परशुरमरवधः खंडयत्यधमुंडं रामः स्वायतेकुदारेणस्वाधीनेराममूर्धनि यथेष्टंवेष्टतामार्यस्त्व

श्रीराम०
 ४६

दाशांको निषेधति जाम यः प्रेतनाथस्यातिथ्यमनुभवितुकामः रामः आं जलिवंध्या अन्तुचानं भक्तपाभृगुभवभवंतं प्र
 णमतिक्रुधः शालैरामस्तदिह सुकुमारं कुरु मनः हठान्यस्य कंठे परशुमपिनो नैये जसिमां रघूणां वृत्ताणः किमपियदमी
 गोत्रगुरवः जाम विहस्य रुद्राणी धर्मसूनुर्विश्वरवविलिखच्छिन्नकौचाद्रिकुंजः स्कंदावस्कंददायी कतरणरसिक
 क्षत्रियक्षौदकेलिः दत्तोर्वीनव्यमिक्षः शरविधुतपयोराशिवद्वाभ्रमोर्हं श्रेष्ठः श्रीकंठशिष्यो धनुधृतरतिब्राह्मणोरे
 णुकेयः शता किमुच्यते वीरगर्वविरिष्टः श्रीकंठशिष्यः जाम यदिहा विराजन्त्यपोते भार्गवो धनुधीरियति तदसाव
 स्येवापराधो यदुत्कृष्टफणफणावंतं न पश्यति स तस्यैव शेषः ततः पक्वकर्पूरनिषेधमयं निरपिषन्नयं मम श्रीजं
 च वंडीशचापं च स्वचजीवितं जन कथं सन्यस्तशस्त्रग्रहणस्यापि मम पुनरस्त्रग्रहणक्षणावर्त्तते नेपथ्याभिमुख
 मवलोक्य कः कौत्रभोः धनुः २ पुरुषः प्रविश्य धनुरुपनीय निष्क्रान्तः जन धनुराहाय चंडीशचापमवमंतरिरा
 क्षसेद्रे शस्त्रजपापि धृतमेव मया त्वमासीः रामाय कार्मुकपुनः परिगृह्य सेधवसे पिवांछितवते नुचितं चरित्रं

समाधाय प्रणमति धनकस्त्वां देवि दिव्यास्त्रविधे मम धनुषि पुराणे सन्निकर्षं कुरुष्व परिभवति मदये भार्गवो राम भद्रं
 प्रहिणुत दिह वान्मार्द्रिकं मां दुनोति दश भोः संबन्धिनू जनककृतं २ कार्मुकपरिग्रहेण किमिति प्रादुर्भूत साहसावतंसम
 पि जामातरमवजानासि यस्योत्पत्तिर्दिनकरकुलेयं महाभागधेयं विश्वामित्रो धनुष्युपनिषद्येकशिष्यं व्यथत् श्री
 कंठीये बलमविकलं यस्य चापे बद्धं तस्माद्यदि मपरिभवः स्वस्ति वीरव्रताय विश्वा महाराज सीरध्वज यथाह संबं
 धीते दशरथः धनुरयनीय जामदग्न्यं प्रति रामः शिष्यो भृगुभवभवान्भागिनेयी सुतो मेवामेवाह वुत तदितरे कार्य
 तः को विशेषः दिव्यास्त्राणां तव पशुपतेरस्य मत्तस्तत्त्वाभस्तत्त्वाय चैति चरकमलहादाय किमपरिभव जाम मातुर्मतु
 लन किंचिदंतरं भवतो भवानी वल्लभस्य च न किंचिदंतरं क्षत्रियवरोस्तदंते वासिनः क्षत्रियांतकरस्य शंकरशिष्यस्य
 वा शता अतिनिर्गलवाग्मावोगवियदुरुषपि नानुरुध्यते जाम किंच भोः स्वभुजोपाजितव्रत्तमवनशस्त्रग्रहणाधिका
 रः संबन्धमनुरुध्यते रामः व्रत्तधेजामदग्न्यकः पुनरयं शस्त्रग्रहणाधिकारो यदुरुषपि तिरस्कारः जाम सन्न श्रीराम ४

कुटीभंगं आः क्षत्रियवदोवाचारोसि भगवद्वधनुः ४ खंडप्रोतेन शिरसा प्रोतेन शिरसा तव मुंडधारी व्रतीचाहस्युपस्थास्येक
 पालिनं रामः भगवन्किंपुनरिमाः सर्वकषारोषवाचः सर्वत्यागीपरिणतवयाः सप्तमः पद्मयोनेः शिष्यः शंभोरिति च वि
 वः प्रश्नयोरामभद्रः तत्किंभीमाभ्रकुटिघटनातामिमां नस्मि सोढावोढावीरव्रतविधिमयं यदुर्वीडिमेति जाम ततः किं
 रामः ततश्चेदं यस्याचार्यकर्मिदुमौलिनरकरोत्सव्रत्तचारी चिरंजातौ यत्र गुह्यकारच भुवं यद्गीतवीरव्रतं तत्कोदंड
 रहस्यमद्य भगवद्दृष्टैष रामः स ते हे लो ज्ज्मितजंभकेन धनुषा क्षत्रं च नालं वेयं जाम साधरेक्षत्रियर्द्धिभसाधक
 साधुमातुर्मातुलशिष्यसाधु साधुताडितताडकाकुटुंबकसाधु साधुभग्नभर्गवाणासनसाधु साधुरैणुकेयरण
 रसिकसाधु किंतु चापं वृथा कपिनिरत्तसमस्तसारं द्वाविधा यरघुर्न दनमास्मदृष्ट ४ कैकुटका मुकमर्कुटका मुक
 कुंडकटोरभावमारोपयेत्तदिह चेन्न वशक्तिरस्ति शनिधनुरप्यति लक्ष्मपुरोभूयादाय च धनुः आर्य २ आपा
 लाभपणैकप्रणयिनिशंकरकौमुकरोपणे केनान्ये दोहंडिचंडममात्रारोपेतुर्वैल्लवैधनुषिसतिप्रयतिलवे लक्ष्म

णेनप्रभुरार्यः सीता स्वगतं तच्छलः कवणमुलकवणोस्ति जोराहवकुलोचिदचरिदधुरंधारेसि विश्वा रामभद्रमभ
 धूर्जटिधनुषिज्यायसिकनीयसोभातुरुचितमेवमाधवीयंचापमारोपयितुंभङ्गुवालक्ष्म आरोपयिति शता दोर्द
 उन्यासीलीलानमदरयनिमदकारनायणीयंसद्यः सज्जीकृतज्यंविचयतिधनुर्लक्ष्मणेस्त्वामलक्ष्म रामस्याघस्य
 दत्तंसुरवशशिनिपटंकालिकांलांछनेनन्यस्तंभव्यस्यभव्येकुमुदवनमुवाद्राक्लिजज्योत्नयाच विश्वा योगिनृजन
 कः दशरथ रामभद्रभाटत्वमतिहिनिर्म्हमिश्वाकुकुलतलक्ष्मणोलक्ष्मणस्य हेम सहिजाणइपेकवदेवरस्सदेभ
 रिनुसरिस्संपरक्कसं नासुमणिदंअज्जेणणिदलिदसरसंकरसरासणेज्जेठेकणिठुभादुणेसमुचिदंजेद्यवेकुंठवाणा
 सणविणविणासनंअणंकधेपिदधेणुंमिणमोणमोण - विद्वसुठिणिवंधरणअतणिअदंडंचलइजेइअडणिव
 डंनचतुरे सवडंतघडिअगुणलच्छिणिविडकुटिलंतकोडिकुंडलिअं ण-णइ-त्रिपुणसन्निमंजुसिंजार
 वंचविभुअजुअलमहमंडिअचंडकोअंडदंडभगमवोपिंडिज्जइअहवचंडएकडकरोइअचलइअसंधिअ

श्रीरामः

कठिअस्सधनुरोणेन्दसवणेसु. रहुकुविक्रमेककहइवविदवणटंकारो जन इरधनुविहठाधिरोपणेनक्षितिनयापरि
 भाषितः पणोमूत्र विहितमपरिभाषितं पणत्वं पुनरिदमूर्तिलयागुरारिचापे हस्तमुधम्य भोः संबन्धिन्दशरथसापिवत्साम
 नोर्मिलापरितोषिकलक्ष्मणस्यास्त दश अस्त विश्वा ते अपिमांडवीश्रुतिकीर्तिश्रिकुशध्वजदुहितरौ भरतशत्रुघ्नयोः
 स्तादश आं. किमपि प्रियं न० जाम अतिहिंसा रथाडं भौ प्रगल्भेते तदेतदपदं समरसरंभक्षमांमिथितोपकंठक्ष
 मामवतराम० इत्यवतरंति ते पथ्यं प्रति अयेमाठरधनुः २ प्रविश्य शिष्यः इदं धनुः जाम आदाय हर्षेन्मुक्ताम्
 ताईकसदनमुमनोदाससंकपे जीवन्मद्वाणक्षुणवीराण्यनपुरणमहारंभनर्मायितानि वर्षतां नव्यपत्युक्त्वा कविवुध
 बंधूवांछितच्छेदस्वेदव्याधूताविद्वपाणिप्रविचलवलयस्फालकोलाहलानि ततश्च विधाय धरणीबंधमरामतक्ष्मणं
 अनृणोगुरुपादानां गंतास्मि निजमाश्रमं राम भगवन्मार्गव करस्ते सति कोर्दडे रणीरस्तेषु पत्रिषु विधत्स्व स्वयशो
 वीर्यं किं वीरस्य विकल्पवा इति परिक्रम्य निष्क्रान्ताः सर्वे नार्गवमंगो नाम वतुषोः क० अतः परमुन्मत्तदशाननो भविष्यति

प्रविश्यमायामयः परिक्रम्य च साक्षेयं हंहो निसर्गनिर्गलचरितैकनिबन्धनइदमुपलभ्यसे कः पुनः प्रकारस्तव यद्वत्ना
 करेपि क्षारभावः सुधादीतितावपिलांक्षनछाया पुलस्त्यापत्येपिविपर्ययः यथादिष्टोस्मिराक्षसराजेन यदुगतगच्छत्वरघुरा
 जराधानीमयोभ्यां तत्रचवंडीशकोदंडनिर्दलनलब्धजानकीजमितगर्वगरिमाप्रथमदाशरथिर्वच्यः मैथिलीयदिधनुर्गुल
 हो भवेत्तदुपात्रयमतस्तदीशिनः रामविद्वितवहो ममित्यमुं विष्टयत्रयपतेर्ममास्तु किंचरे राजन्यपोतनश्रवणगोच
 रंगताराक्षसराजप्रतिज्ञेयं कुर्वन्मौवीनिवेशइत्यादिपठति भद्रमायामय सइत्यभिहितस्तामप्यर्थयिष्यति सातुतदपिता अ
 स्मद्विक्रमचैष्टितानिनिखिलत्रैलोक्यहेलाजयप्रकीर्णतसुरासुराणिभवतोभूमेः सुतामृशवति पत्यौ द्वेषकषायितेनम
 नसास्निग्धामयिस्थास्यति स्त्रीणां प्रेमयदुत्तरोत्तरगुणग्रामस्य हाचंचलं विचिंत्य तत्कथमसौ निसर्गनिशाचरशत्रुवि
 सिष्टविश्वामित्रसनाथश्च ममिधातव्यो भवति सोऽर्थकालकूटकवलगयद् ४ तदिदं यमर्दष्टां कुरशलाकाकर्षणं विभा
 व्य भवतु तदिदममंजसं चैष्टितं देवस्य न ज्ञावते मात्स्यवते निवेदयामि सखत्वं स्माकं नौ विस्रवे कर्णधारः सपरिक्रम

श्रीरामः

नवलोक्य कथमयममात्यो मात्यवान् किमपि चिंतयन् लेखहस्त आसौ विभाव्य तन्महाराजरावणदुनतिपरंपरायत्तचि
 नेनानेनमवितव्यं नहिरणिकिरणस्यशदिन्योव्याधिरिटीवरवनस्य सुखिनः परसौख्येन परदुःखेन दुःखिताः जायं
 ते कवयः काव्येन यतं वैचमंत्रिणः ४ ततः ४ प्रविशति यथा निर्दिष्टो मात्यवान् मात्य मिथिलापुरी निवाशिना स्पशेन ले
 खः ४ प्रहितः ४ तदनु निरूपयामि उन्मुचयति स्वस्ति लंकायां मतिमंतं मात्यवंतं विदेह नगरीतः कञ्चित्सविनयमव
 बोधयति श्रेयो न्यरू सीता स्वयं विधौ चतुरश्वरस्य च कीकृतं भुजबलेन वभंजरामः श्रुत्वा च तन्मुनिवृषावृष्टकेतुशि
 व्योरोषाज्वलन्निवपुरीं मिथिलां मवाप तदेतद्वा विदितमेव इदमिदं निवेद्य ते तत्र च शरनिकरवर्गव्योक्षितितलनिघ
 षणे सुभटतर्षणे कातरमनोघर्षणे परस्परप्रतिहतिमर्षणे कीलालपकर्षणे लोमहर्षणे च महारंभे समरसंभेशंभोः शि
 व्यैकुशिकमुनितः प्राप्त्रविधोपविधः क्षुण्णक्षत्रियदशरथभुवामग्रणीः क्षत्रियाणां वृद्धं बालं श्रुत्वा वनकुलजं भास्वतो
 वंशजन्मरामं रामो व्यजयत गतिच्छेदिना सायकेन विचिंत्य महतीवार्त्ता विभाव्य तस्याधिकलवेशक्षसराजो नुरज्यत

इति न सुखोदकं तर्कयामि माया विलोक्य कथमधीत - खलु घावदुपसर्गमि परिक्रम्य कनिष्ठमातामह मायामयोमि
 वादयते मात्य अपि सुखं भद्रस्य महाराजरावण ४ किं कुरुते माया यदपञ्जजासन संभवान्वयः कुरुते मात्य माया
 यदादिष्टोस्मीति पठति मात्य हसित्वा - वद्वद्विहिं प्रथमं पश्यति चरमं कार्यदुर्योगो वतरति यन्माया धूर्जटि च नुरधि
 क्षेपणतः प्रभृतिमति चक्षुषा दृष्टमेव यदुत दशकंधरोनुधास्यति सीताहरणं माया ततः २ मात्य - ततश्च मयामंदोद
 शपितुर्मायागुरोर्मयस्य प्रथमशिष्यो विशारदनामायंत्रकारः सबहुमानं नियुक्तः सीताप्रकृतिकृतिकरणाय विरविता
 च सातेन रावणोपकां दनार्थमभिहितं च सूत्रधारचलद्वागुगत्रेयं यंत्रजानकी वक्रस्थसारिकालापालं केदंबं च यिष्य
 ति माया सकौतुकं दृष्टमातामहेनाकीदृशीयंत्रजानकी मात्य मायामयमयादृष्टयादृशीयंत्रजानकी तस्मादेव
 सीताधात्रेयिकापिकारिकासिंदूरिकानाम० प्रतिशिरसि परामृष्यत देवस्य मिथिलागमनं वीतविघ्नोपशमनं तद्व
 चनादुचितं तदुपवर्णनं तेन च कृतकसंविधानेन निरंतरप्रेमोपाजनं च सत्यापयितुमिदानीं निशाचरपतिवच्यः देवपर

किमिव २

श्रीराम ४

परिणीतापिसा तवत्रिलोकविजयेकजन्मभिर्गुणैरुदारैरनुरंजितापिसा अनभ्यनुज्ञाजनितंकरग्रहंनिषधतेहंतनते
नमोत्तिना माया अप्येवंप्रतिस्यतेदशाननः मात्स्य प्रतिपत्स्यतेववसानमसा उभौहसतः मात्स्य तदितिप्रतिपन्नव
तेदर्शनीया माया एवंकृतेकिंस्ततंभवति मात्स्य शृणुयत्स्ततंभवति सीताप्रतिकृतिदशनिनदशाननः प्रलोभितोभवतिभ
वति प्रलोभनेनचकाललाभः काललाभोहिनयविदाप्रयोगग्रामकंदलयति प्रयोगपरतंत्राचकार्यसिद्धिः ४ माया युया
दिष्टमार्येण मात्स्यप्रयोगक्षमम्बकालोवितंबनीयः सत्यापनाय माया० यदादिशत्यार्यः मात्स्य तद्गच्छत्वंथाये
भिमतसिद्धये अहमपिमंत्रिर्मंडपिकामध्यासिष्यइतिनिष्क्रांतोविक्रमकः ततः प्रविशतिरावणः प्रहस्तश्चामरधा
राव नप्रीतिपरमेश्वरेविशिरसांछेदेनहोमेनवाज्यावल्लीनहनेनचामरपतौद्वारागलासंगिनी संपत्यैलविलान्तप्यानचह
तेविश्वातिथौपुष्पकेदृष्टव्याजनकात्मजेत्यथयथार्त्तकेश्वरोमोदते विचिंत्य हंहोहृदयनप्रस्मर्त्तव्यं यदावेदितममृत
मयाक्षरंमायामयेन यथाकिल सौधादुद्विजतेत्यजत्युपवनंहेष्टिप्रभामेंदवींदात्रोरत्रस्यतिचित्रकेलिसदसोवेषविष

मन्यते आस्तेकेवलमुबिनीकिसलयप्रस्तारशय्यातालेसेकल्योपनतत्वदाकृतिरसायनेनचित्तेनसा तत्रहसशी
 चंप्रवेशयजानकीं नकालहरणक्षमाः प्रियजनसमागमनहोतवाः ब्रह्म निष्क्रम्य सीतासिंदूरिकामायामयै ४ स
 हप्रविष्टः माया इयंसा राव इयंसा विभाव्य चक्षुःस्मेरमवारिजंकुवलयंवक्त्रस्यमित्रंविधूधूलैरवास्मरतोरणंमि
 स्मितलवोलीलालतापल्लवः बुच्छिष्टंकलकंठवाञ्जवचसांशंकेतदेणीदृशः सर्वांगीमहोविधेः परिणतं
 विज्ञानचिरात् सिंदू देवदसाण्ण चोवारोहोणदिअहम्मिइसिदिवा ईजाणईतु - वअणाईकुणइपरि
 हंदंपुणरुत्तमेआई राव भद्रेजानासिमदनपराधीनंजमेनैवस्थापयितुं सिंदू अत्रधावाररक्वसचक्वतिणोवि
 णवीअदि राव सोल्लासं तत्कथययेनयुगपदत्तुभवामिविंशतिधाश्रोत्राऽमृतं सिंदू इदंविष्णवी
 अदि संस्कृतमाश्रित्य यन्मुग्धामपिचंद्रिकांगमयतिप्रावृत्त्यचीनांशुकंस्यस्मै कुपतिपंचमरंचयतेयत्कंठ

श्रीराम ४

नालायवयवान्यत्यरिहृत्यपक्ष्मदृशस्त्वक्तयंकथास्वादरोलोकस्तत्रनिर्गलंप्रलयतित्वंब्रह्मकिंमन्यसे राव सह
 धीततः २ सिद्धाभूय संकतमाश्रित्य एतस्याः स्मरसज्वरः करतलस्य श्रेष्ठतास्योनयः स्निग्धनाऽपि जनेन दाहभ
 यतः श्लोषप्रदः पाथसांनिवीयः कृतचंदननौषधिविधौ तस्मिंस्तड्कारिणो लाजस्फोटममी स्फुटंति मणयो विश्वे
 पिहारस्त्रजां ॥ राव ॥ अयि सीता धात्रेयिके ॥ तत्किमिति मे धिलीमां प्रतिची सो कृतवक्रमांस्ते धात्रेयी ॥ णवाणुराओ
 राए अवर - श्ण उणपि असही ॥ जदो ॥ वं कंच वत्तितं संणि अनि देहे ण ठे नि वल्लि एण ॥ पटमुत्त अवत्त संगमेण
 डिआ असुद्धमहिला अराव किमुच्यते सातायाः प्रियसखी खल्वसि ॥ केतकसंपक्विसिचयमपि किमयामोहाय
 सीतां प्रति अपि स्वागतं जनक राजजन्मनो जनस्य ॥ सीता सरयाः कर्णे एव मेवं ॥ सिद्धा लंके सरसही संचारिदकव
 राजा ण ई विषवेदि ॥ अज्जसा अदं मनो दरी दइदं सणेण राव स्वगतं ॥ बाढं सिधति वैदेही ॥ ईष्यति यितं हि स्त्री
 णां प्रकाशकं प्रेमभरस्य विहस्य प्रकाशं ॥ ननु जानकी दयितुं न दर्शनेनेति संप्रति वक्तव्यं भवति ॥ सहर्षं ह हो
 दय मनोरथानां सुपरिवर्तसे ॥ यतः प्रेमरस्य मुभयोः समं दिशोः कामिना यदि ह वापि च्छवत् ॥ एकतस्तने च का

५२

निसाध्वपिश्यामएषमिवबर्हिणश्चंदं सीता सरयाः कर्णे एवमेवंमणसिंदू विसज्जिअलज्जाकंदबंधंअय्यणाम
 णःजदोसअंदूदीणंवरिद्धा॥सीता सवावस्तंभंजधासमत्तिदंलंकेसरेणताएत्यथवत्थुणिमएविरइहाइंकदिचिवअणा
 णिसुणीअडु।एकदिसारम्रेणविअलंसिणेहेणसिहितिदच्छविणा धुणिमोसमदोवासंपेच्छअपिच्छेषमंषेमी
 तर्हिघनप्रेमनिबिडप्रेमादशकंदोविजयते।सुदरंअदिदसकंदो समपेमारंसंसमरुवजोवणंसमविलासवेअ
 द्दं समसुहदुःखंचजणंसमपुणेहिजणोलहइ राव अहोस्त्तिपाकोजनकसुतायाः यतः स्वादूनांप्रथमायरूप
 विभवंमिथ्यामिथ्यस्तन्वतेप्रेम्येस्वस्ति मनोमवैकसुहृदेयस्यप्रसादादिह दंपत्योरनपेक्षितप्रियसरवीचित्रप्रका
 रक्तयोजीयतेप्रहरांतरेपिशतशःकोपप्रसादोदयाः सारध्वजात्मजेदेवितदिदंविज्ञाप्यसे दृग्गलीलासुसकोठ
 कंयदिमनस्तन्मेदृशांविंशतिभिःसंधौपरिरंभणेरतिरघोदोर्मंडलीदृश्यतां प्रेमाचेत्परिचुंवनेदशसुस्वीवै
 हिसज्जापुरःपौलस्तस्यचराचवस्यमहत्प्रशयोपचारेतरं अपिच जानकलंकांस्वामित्वेसति मदनधनुजदं
 आचमंडप्रतापप्रतिहतदयितानांरवेचरीणांशिरःसुनवकरपुटवैद्यसज्जसेवांजलीनांचरणनखसिखातीशेख

श्रीराम८

खरीभावमेतु सी आंदसीण आंपुरिसविसेसपरिसंकुक्कुरिसिणी ओज्जेवपुरंधी ओहोति राव किंचिदुपसृत्य सुं
 दरि किमद्यामिसंहिद्यते तदेहि लीलोद्याने यदि सुरपतेरस्ति वांश्चाविहर्तुं मेरो ४ शृंगेयदिविसरत्नारकाचंद्राग्नि
 चंडाभोगोदुमरपुलकांठे वैदेहितनो लंकाभर्तुनि विजितकुचामादरादंकेपालीं इति धारयति सूचमत्कारं कथय
 मस्त्रैणः संस्पर्शः सप्तसंपदमरीषु नेदृशी स्पृशेष्टवद्वल्यहोदरः तन्मनिर्ममविदेहजन्मनो मापरीक्षितुमियं वि
 जानिता पुनर्निर्ह्य अये सारिकाधिष्ठितवक्त्रं सीताप्रतिक्तातियंत्रं अहो मनिमान्मायामय ४ ७ छलितो स्मिजन
 कराजपुत्र्याप्रकृतिसमर्पणेन तद्गच्छमदिनोदार्थमिमांभवनस्थं कुरु इति सीतासिंदूरिके मायामयश्च निष्क्री
 ताः रावमदनाकृतमभिनीय प्रभंजनिके लीलोद्यानमार्गमादिशः येन युगपदुपस्थिते रात्रिदिवे युगपदभ्युक्षित
 सूर्यचंद्रमसियुगपदभक्तसर्वतुनितत्र सीताविरहदुःखितमात्मानं विनोदयामि भोः प्रहस्त तदितो गलासन्निधी
 यतां शिशिरः पदार्थसाथे विप्रकृत्य तां तदितरः ग्रह परिक्रामन्कस्त्वचैत्रकिमत्र पुष्यधनुः काशकिरिं होरपिव्या

५३

५३

वर्तस्विवसंतवारविरमलंकालीपंचमं देवेस्मिन्शकंधरेभवतमासंरंभगर्भक्रमाः प्रागल्भीभवतांहरीविजयनी
 तस्मिन्नहल्यापतो निष्क्रान्तः नेपथ्ये राहोतर्जयभास्करंवरुणहेनिर्वीव्यतां पावकः सर्ववारिसुचः समेत्यकुरुत
 ग्रीष्मस्यदर्पच्छिदं प्रालेयाचलचंद्रमुग्धधजलधेहेमंतमदाकिनिद्रादेवस्यगृहालुपेतभवतांसेवाक्षुणो
 वर्तसे प्रतीहारी श्वो२ एदुदेवो० इमलीलुज्जाणं उभौप्रविशतः राव भद्रेसकलर्तुसमलंलतानुघानोद्दिशा
 नृष्टुमिच्छामि प्रतीताश्वो२ एदुदसाणश्वदेवो राव परिक्लामति प्रती एसलिसोसदुरुदंडिदपुंडी आमंउलो
 जलद्वामंराष्ट्रिदसुदरीदेहकंदलीसलीलरंभपप्रनिदअकामिदलअणअणु नौगिहो राव अथेग्रीष्म०
 हहि यावन्नालकमलकविकाः प्रातरेवस्फुरंतिश्यामामध्येविकचयतिचेन्नीलमङ्गमृगांक० ग्रीष्मेमुष्मिज्ज
 ररितवौरागिणांगान्देयाः — सुधैरिवचसलिलैः संस्क्रियतेजलाद्वाः अपिच कर्णेस्मेरंशिरीषंशिरसिवि
 चकिलस्त्रगताः पाटनिन्यः कंठेमालाविशात्तावपुषिचलनिलिनीमूलकोडाः कलाव्यः सामोदंचंदनांभःस्त

श्रीराम०

नभुविनयनेभानमांजिष्टेष्टेगात्रंलोलाज्जलादंजयतिमृगादृशांशैष्मिकोवेषएषःतापातिरेकमभिमभिनीयअ
 पिशरशिरतरोषचारयोग्येदितयोग्येयमिदयुगपन्नसद्यमेव जरठितरविदीधितिश्चकालोदीयतजनेनसमच
 विप्रयोगहतदृशतोदश्यि प्रती पदांतरेस्थित्वा एसणीसैसमिलिदबंधवोभगपरिअमगोलंगलीकुसुमालिं
 गिद्वगत्तणोविआसजज्जरिज्जतजरठकेसरकुंडवरोकुसुमाउलासविक्रमेकारंभोवरिसारंभो राव अविवर्षा
 क्तुः इहहि पंचेषोरुणिघोषणाग्रगुणकास्त्रैलोक्यचिंतातिथेस्तथ्यंताउवसविधासुशिरवीनांहंसप्रवासा
 नकः स्तुतिस्वस्त्ययन विंदूरवसुधारत्नांकराणामयंगंभीरस्तनितध्वनितध्वनिर्जलसुचांरोदोदृष्टंभायहते॥अ
 पिचसंपिडीकृतंजीर्णजीरककणश्चेणीश्चिपःकेशरान्संनद्वंपरितोनिरंतरदलद्रोणीनिवेशोस्त्रिभिःप्रांतभ्रां
 तमधुवतीवलयितंस्वस्तिप्रियासंकटेगीधयाद्यमवाचरतिदलतिक्कीजवनेकेकेतर्क सोत्कंठं विरमजल
 दलस्वस्तिनेमद्रम्याहनुचितपरिवारस्त्वंतथैतेतथाहि विरहमविरहंवानानुरंधंतिमेघाःसुखिनमसुरिवेनं
 वासर्वमुत्कठयति प्रभजनिका पदांतरेस्थित्वा एसअरंदिआमुदारसुंदरेदलितनीलेदीवरवसगेबंधअवि

५४

५५

ध्याइमहिंदको अंडो विरली कदके अईकुसुमवासव्यसरोमनोहरी कदणी से सर ओ सर ओ राव अवेशर
 तु अवतरत्य घनासयः किमन्यदिकसितकुंकुमके सरावतः पुरिसरपुलिने पुनि म्बगानां सपदिसमागतरा
 जहंसयुय ४ अपिच कुर्वाणाः कौरवाणां मध्वणहरणं कनितं रंजयंतो हं सलीकं रनालीषविकलकलमामो
 दमैत्रीपवित्राः शेफालीकुल्लपालीपरिमलमिलनाश्रुविताश्रंचरीकैः कल्लाराल्लादकाराः कुवलयसुद
 दः शारदावांतिवाता ४ साभिलाष कुवलयममपदिवीदुः सिंधुषुपुलिनावाक्कहंतीषु इत्यवयवैर्विभक्तीसीताह
 र्शयति शरदेया तापमभिनीयु सोयमपर ४ शरन्नामाश्रीष्मः तदयतो दर्शय प्रती पसंतरे स्थित्वा एसअण
 हिणंदिदलीलामज्जणुज्जसोपसदिदणी रंधलोद्धरअपुंजयिंजारिददिस्सुहोः अणिउंविदकं चीकुलकोला
 हलाउंवरकरंविदंसीमंतो हेमंतो राव अयो हेमंतः इहहिवहतिकामं कामदंडयष्टिईविडयुवतिगंडस्यामि
 कांकोशकार ४ चिरविरहितहंसीको दंडवपांडुः स्फुरतिरुचिमतोपवणपुडुकस्य अपिच लंपाकीनांकिरंतश्चि
 क्रविरचना रत्नकाष्ठासयतश्रुवंतश्चंद्रभागां सलिलमविकलमूर्जकाधैकचंजः एतेकस्तरिकैप्रणयसुरमेयो

श्रीराम ४

बल्लभावाल्कवीनांकौतालीकेलिकाराःपरिचयितहिमंहेमनावांतिवाता४तापमभिनीयसर्वंगमदनोद्वाहःसकोपिम
 मवर्ततेअप्येषहंतहेमंतोयत्रोत्ससमयायतेतदयतोदर्शयप्रतीपदांतरेस्थित्वाएसहिमुल्लसितरुणवसण
 अकंदणोणिविडयडंततुहिणकणुकेरणिविग्धमहग्धिदपरिरंभोअवदंसीकदतरुणतरुणिकिरणुकेरोपुरणद
 प्यणविष्ठाअमअलच्छणोणिज्जिदणीसेससिरीसिसिरोरावअयेशिशिरः५६हि वने४शक्तिर्जलमिवगतार
 शनाद्वाहवृत्तेनित्योत्संधोनवमरुवकेवर्ततेपुष्पकार्यशीतात्रासंदधदिवरविर्यातिचाशांक्षशानोन्हरातैरिव
 चदिवसाःसांप्रतंसंकुचंतिअपिचवृजगगर्भनिवेशिदामकिकलंमुक्ताफलैर्भूषणंस्त्रीणांकुंकुमपिच्छलःस्तनभ
 रोगुहोदरंमंदिरं॥द्वित्राःस्थूलपटाःप्रसर्यदगुरुयामश्चधूमोद्गमःसंभोगायभवन्तिचात्रकृतिर्नादीप्राविलासा
 न्नयःसखेदं गनेरिपरिघदीर्घाबाहुबाहुदंडाममैतेविजितकलभकुंभासाचनस्याःकुवश्री४नवशिशिरसमीर
 श्रेष्ठनीहारसारस्वयमितिहिसमेतंडुर्लभंरावणेनतदग्रतोदर्शयप्रतीपदांतरेस्थित्वाएसफलिणीफालिद

५५

५५

वणतरोणिरंतरपल्लविदकंकेलिलदादंजोणिविडुगीदकलकंठिकंठोऊउजगंठिजडिलपुणाअवहोभग्गकुसुमि
 दिनेसाहंजणसाहीमरणसंदेहारोविदअसेलेपविसंतोवसंतो राव अयेवसंतः इहसूतेसंप्रतिदुग्धमुग्धसुभ
 गंपुष्योद्भममल्लिकावल्लीकीदशनव्रणारुणादलैः पत्रैरशोचिंतः भूगीलेघितकोटिकिंशुकमिदंकीचिदि
 दंतायतेभांनिष्टैर्मुकुलैपाटलितरोरस्यैवकाचिल्लिपिश्चकिंच सपदिसखीभिर्निवृत्तविरहवतीस्नातुमत्रभज्यं
 ते सहकारमंजरीणांशिखोद्भमग्रंथयः प्रथमे सम्यद्रूप्य सोत्कंठं सीतावयवशोभासंवाहनाद्विगुणप्रणयिनी
 मेमधुलक्ष्मीः तथाहि लावण्यार्द्धमधूकान्यनवदतिदृशावुत्पलानां सनाभीदन्तश्रीर्मल्लिकाभिः सहवरतिसु
 हसौरभंकेसरस्य वैदेह्याः पाटनानां सुजनयतिरुचिंकिंचविंवाधरौष्ठः कीडाभिश्चित्रवैत्रलमसितदिहमेव
 त्सभोदुर्लभश्च प्रभं अअंश्मिणाउक्कंठकदीणांधुरंधरो राव उक्कंठमभिनीय धर्मदत्तोदमयवसंतमु
 क्यतं सतापमभिनीय द्रव्यीभंस्वगतुयेभुचामनेहाः उक्कंठमभिनीय त्वंवर्षाःशमयधनांत भूयः

श्रीरामः

संतापमभिनीय वारिहंतं हेमंतः सहशिशिरेण हंतं हंतुं प्रभं देवदिष्टं स अलं रिदुचक वालं ता किंति म अरुंद सुचंत वृहल
 सी अरासारं स अं रिपेलेमं न जनताल वेंटि गिगं ठिदं गंडिर अण अं रि आक वत लुद्धं ध हरिण णा ही को स सुअंध
 दिसं जाण इति र हे दना विनोद ल्कर अण सिला च उक्कि अं अलं कारे दुदे ओ राव यद मि रुचितं भवत्ये परिक्काम ति केन
 सखेदं आप्नप्ता तमिदं मिषम मसुनानी चै रनेन रिष्टं कं पोस्मि न्निहं दं मिना प्रलयितं चै तेन तूली म द ४ एत ध्यान
 परं च नोत्र पुलकंः स्रस्तं च वा व्येरितः सीता दुर्विनयेन मे दश सुखी हा धिक्क थं वर्ततां प्रभं स्वगतं ज धाम अणो आण
 वेदि प्रवेशना टित केन अ अं र अण च उक्कि आ के लि प ल्लं को ता उ स अ वि स डु दे वौ राव उ वि स्य स को पं तां गा हं
 प्रहर स्वभां परि हरिन् साव स्रं ता मं च मा वा व धीः सानु कं पं तां हंतु परि कल्पितै र पि शरै र्मी मे व वा ता ड य सानु रा गं
 य द्वा म न्म थ तां च मां च यु ग पा द्वि ध्येः स म ग्रा यु धो ये ना हं जन का त्म जा व स द शं प्रे म प्र प धा म हे त ह्म दे स नि धा
 य प शि र शि रो प वा र सा म ग्रीं भ्र मं प्र दे वे ता ओ आ स दा ओ त न्नि वे दि ता हा व सि मि रो व आ र सा य गी स स्था सां

निहिदाः तकिंणामचिंतिदोवणदलंकेसरस्स रावपुरोवल्लोक्यसलिलकलशपाणिर्जायतां मदरस्त्रीतुहि
 नगिरिकुटुबिन्यस्तनीहारहस्ता सपदिमलयजायचंदनां भोनिधतां व्यजतु चमरदंडैः किंचकिंचनेपालपाली
 किंचितापमभिनीय अलमलंभवतीभिः यर्वज्रकलत्राणियूयंयूष्मदंगसंगः सुतरांतापाय अन्यतोऽवलोक्य
 यासांजन्मविवश्वतोभगवतश्चंडाचमार्तेडतश्चंडीशेक्षणतश्चमन्मयमथस्ताः संतुहम्पिद्विहिः याः सार्द्धं सुधयास
 मकलयासाकमृगांकेणचक्षीराव्ये रमरांगनाः समभवंस्तास्त्वतिके संतुमे ततश्च रभारंभादलायैव्यजतुविहरतां
 हावदानेनहाराताताराधिपश्रीरधितनुतनुतांचंदनस्पमैकं प्रप्तोचामोचपाकघविरवतुविसन्यासभंग्याम
 मांगान्यंजुडाद्रागदलाहृतिरसिचदधतीमेनकामेनकामेनकाच पुनःसंप्रभापितकेन यानामद्विजिमवल्लभवि
 रशिणांभवतीनांसन्निधिगुपिसतापायकिंपुनरुपचारः अन्यतोवल्लोक्य वाश्वंमुंचवेत्यनंगगृहीणांगोपचारगृ
 क्रियांचंडीमासामरभूषणैर्व्यजतुर्माद्वात्रिंशतापाणिभिः ४ भास्वत्पतिसरुरोहैरलमलंधनैर्यदेवांश्रियः स्ता

श्रीरामः

शरान्नयसन्निधिं जननिधिं न घृस्तवान्नः पुरं सार्धमवलोक्य पाहौ पीडयतामपणि सुरलेहस्तो हृदि स्थाप्यतां भोः
 काव्यैरिमृणालघामवितरद्वाङ्मदं देवी जय संगोरावरिदेहि चंदननरसं हेतापितापोष्मणः शोत्यर्षे सृजयं त्रवारि
 विरहीलंके प्रवरः सीदति भूयः सतापमभिनीय एता अपि मदेनांकुरितमदेगसंगात्परिक्वयंति संक्रोधं प्रभंजनिके
 मत्तसाहादुर्ललिताः स्वत्वे ते ममाप्याज्ञां न गणयंति तदादिश्यतां किंकराः यदुत कंषाघातैः सुरभिरभितः सत्त्व
 रंताउनीयोगाद्यमेतं मलयमरुतः शंखलाघामदत्त कारागारे क्षिपत तरसा पंचमं रागराजं चंद्रं तूणी किरुत च शिला
 पट्टके पिष्टविं वं दाराविमुखमवलोक्य काः पुनारिमाक्षरि प्रभं वारुणी लच्छी सरस्मई राव सावज्ञं दूरेति
 छतुवारुणी विरहिणां कानामरत्नस्पृहा लक्ष्मीः क्षीरमिहोदधेरपि सुता स्वाहे वहाहे पटुः वाचालासि सरस्वति व्र
 जगृहात्कः सृक्तिगोष्ठी क्षणो यत्सत्यनममाद्य किंचन मुदेसीता प्रसादं विना ऊर्ध्वमवलोक्य सगर्तं तथात्मे
 वंतावत् प्रकाशं हं हो विबुधा पसदाः किमिदं येन शिशिरोपचारं कर्तुमुद्दिष्टा उल्लोपचारं स्वयं तर्हि विस्मयो वः

प्रकृत्यमर्षणोदशकंठः विचिंत्य यद्वा प्रसादचितंकाः खल्वेते मम तन्नेते परुषमभिधास्ये जेर्हतीममिनीय
 पंद्रज्योत्स्नावलाहमिपनययदिदं दृष्टते देहदाहेः सकमभिनीय श्रीराव्येदुग्धसेकोमदनहुतभुजापिंडभावोवि
 भर्तिनलिनोपचारमभिनीय तिष्ठशालेयादेदवीयां स्ववहिनस्मथुर्दृष्ट एवावुजेषु प्रभं अहोममहवामदा
 अहोदेवपडिउलराजंराणिंरमणिज्जंविउबेअणिज्जंसिसिरंविउरूपडिहाअदि राव साम्यर्थनावज्ञीशोवाहे
 ल्वत्फणानां विवतुदशशतीमारुतं चैत्रमित्रं राहोजिक्कालतातेशशधरवधुषश्चंद्रिकामेवलेदु संकोचं पुष्यवं
 तोसपदिवितरतंपंकजेंदीवराणां त्वांयाचे पंचवाणः पुरंदहनपुनर्दधतामर्द्धदग्धः विचिंत्य कथमतीतापोत्कर्ष
 पिममप्रत्यनीकमोत्साहनेनापिन विरमंति तदेवंतावत् साक्षेपं मास्मश्वाससटाः समीरचिरतः काकैतवीरा
 रावणे धाराश्रणिकुशीकुसुमवसुणल्लेखयः खल्विदं हहो पावकतापमत्यक्तनौत्यनौ जगद्वाहिका व्यावर्त
 स्ववसंतं हंतमदनः स्याद्येन वती वायुधः स्वगतं तत्कः पुनरत्र प्रकारस्तापोपशमने विचिंत्य भवत्येवंतावत् प्र

श्रीरामः ४

काशं हेसंवर्तः कुसुतकरकावष्टिर्माविकीर्णं शक्यं भूय व्यजनचरितं धतकल्यांतवाताः क्रीडावापी भवहिमगिरे
 ब्रध्रवंधादिनी लोलकाभर्तुर्मनसि जशिखीनाम्यथाशंशमीति सविशेषतापं ऊर्ध्वमवलोक्य किंच सूत्री
 कृता सुतरुणेंदुकरच्छया सुनक्षत्रविंमयमौक्तिकगुणनाभिः सीतावियोगविधुरस्य नवीनमार्गसंपाद्य
 तां दृशमुखस्य विलासहारः अथवा किमेभिः क्षुद्रनक्षत्रमणिभिः ततश्च हस्तध्यानि विडपीडितपार्वणे
 दुनिस्पृदितामृतरसेन निषिंच्य किंचित् अंगानि मे स्मरमहाज्वरतापभांजि स्वस्मै ननु भिषज्यति राक्षसेन्द्रः
 प्रभं देवेस्स देवेण वेज्जतं पडिवणं मअलं छणस्स उणकावता राव यद्वा किमनेनापि सीतावदनबंधुना
 विधरीकृतेन चंद्रप्रति सकरुणं हंते चंद्रविमुच्यतां वरणयोः पर्यंतमेवाक्रमस्त्वपीयूषरसस्य रागशशिनः पा
 तंतुलंकेश्वरः तन्मेव क्रपरं परापरिचिताः श्लोषं करिष्यं त्यमीमां कश्चिद्भवतोपि विंव वलयेष्वासाश्च मत्कारिणः
 मदनवेक्षामभिधीय आः काममप्यपि विमुंचसिनामवाणान्किरावणी न विदितं शमितामरो यः यद्वासंख

तवराघवपक्षयातस्तत्त्वामसौप्रतिकरिष्यतिचंद्रहासः प्रभं विडुजणमाणसणिवापिणंविभमच्छगुणगारवि
 अंमणहरीकदकादंवरीमदुम्माणपचवाणविणोसअंतेणदेवेणदिज्जंतुणिहुअणविष्मणःविसेसाणःजलां
 ज१ली राव विरसंविहस्य मकरध्वयजन्निवारितेयिमां प्रहरसितस्वगतस्तवभावार्थः यत्किल किंकरिष्यतिको
 पेनपिदेवोमेदशकंधरः यदनंगतयानास्मिचंद्रहासासिगोचरः तत्किंनजानासिरावणःसर्वकषप्रभावइति
 विचिंत्य यद्वा मत्पसाददुर्ललितोयसर्वदातपस्वीयै तदेकवारमपराधमस्यक्षमे ऊर्ध्वमवलोक्यसहसोत्थायच
 हंपाकशासनविसर्जयवारिवाहास्त्वंकर्त्तिकेयकुरुदूरतरुमयूर हेशकसंरयुनिजानितडिन्महांसिलंकेश्वरोविर
 हितः सहतेनवर्षाः अयतोवलोक्य केपुनरमी प्रभं देवसेवागदाभुअंगमाअत्तायंदंसुअन्ति राव हंपन्नगाःकि
 मेपिरोषविषस्वरूपंरुपंतुवेणिमनुवांचतिवत्सभाया ४ तेनैषदुर्हरतरस्वरतेरुपाणोयुष्मानियेनमतितेन
 चमौलिमाला परिक्रामन्नयतोक्थ कथमित्यंकैलिकमलिनी सहर्षं नवमरकतपात्रीरोचिषः पत्रपत्तीस्तवक

श्रीराम ४

कमललिनीवंदेवक्षुषोऽप्यार्षयामि यदिहनयनलेखेदोर्लतामध्यरोधस्तनतटपरिणाहंस्त्रयतिप्रियायाः अन्यतो
 वलोक्य अयेकयममीजलविमानहंसः सीताविमानभ्रमगमन्मवहृत्परिकामंतोमत्तमात्मानंरोचयते साक्षे
 ये आः क्षीरजलपृथक्करणपांडित्येसंगृहीताः सितशशकुनयः केयलैराकता विचिंत्यभवतुनलिनासनमेवतादमि
 दधे अंजलिंवध्वा हंरोपितामहनिषेधविमानहंसांल्लालागतंमृगदृशस्तस्मेहरति नोचेन्ममोपदिशतपुयदाव
 रामित्वयेनदंडनविधेः प्रथमप्रणेता विलोक्य कथंमत्वरंमामवलोक्यस्थिताः तन्मन्येमद्रयाद्रतिस्तैर्यपरित्यक्त
 मेतैः तत्रप्रत्यादिशामि यदिच्छंकथयंति सक्तबिहितरोषेरोषेभ्योविनिवर्तमानंसाधुवदीक्षेत् अन्यतोवलोक्य
 रेपुरंदरममपुरतः सीतामालिगसि तन्मयमहत्यामुनिपत्नी चंद्रासइतइतएषविजो जसिममादिश्यसेप्रभं
 पुरतः स्थिता देवकहिंइहमहं लोकहिंमासीहा गव निपुणंनिरूप्य हंत रसादृश्याद्विप्रतभ्यव्यसि इहीवराकरो
 येनविकस्वरलोचनः शचीरमणः जलचंद्रप्रतिमैवातरंगदीर्घानवैदेहि प्रभं स्वगतं अस्मदोदंसि अवोऽप्रीकिव

वामिसेहिअम्मावकवं प्रकाशं इहोइहोपेकवदुदसाणणोदेवो राव साक्षेयं आःपन्नगाःप्रियतमामाहायपाता
 लेप्रविशय वेनतेय २ निवारयेतान् यद्वा ममामिरावणस्यसहायापेक्षा तदेवोऽहमेवपरिसर्पापि इतिसंरभ
 ते भ्रमं पादयोनिर्षत्य कृहिंए छपपेआकृहिंए छजाणई रावे निरुय्य यथाहमनेतीअयंतोयावर्त्तवतनुवित
 लेनागवसतेरयंवीवीछेदोनस्सलुफणिनामेषनिवहः इयंभृगश्चेणीनयुनरत्तकानांविस्वन्नानांइहंहेमांभोजी
 विसंकेमसीतामुखमिहंविचित्य तदितःस्थलकमलिनीमतेविलासकरिभृगपक्षिजातांअनीलोद्यानेकदेशा
 निरूपयामि परिक्रामितकेनावलोक्य सारांगदृष्टिलसितेकलभाषितेचयुंस्कोकिलस्मितसरोरुहसौरभेचदिव्ये
 भ्रविध्वमगतौचमदैवयस्याःशिष्याःस्थताकथयतस्वगुमप्रियामे विलोक्य कथममीमद्रयात्सर्वेप्यप्रतिपत्ति
 मुखास्तिष्ठन्ति केवलमेरावतोमदवशाकृठगर्जकरोति जानेप्रियास्यायावदपह्नुमनेन भवत्वेनमेवताव
 दभाषयक्ष्मलदृशोयस्यास्त्वयेदहं तुतांमेदर्शययेनसंमतवदवतासोयमयाक्ष्म्यते विलोक्य कथंमामना

श्रीरामः

दृश्यनिजप्रियामभ्रमुं प्रतिप्रवृत्तः साक्षेयं रेरेकौत्यायनीकोसरिकिशोरशिक्षयेनं विंचित्य अथक्षिक्षितव
 रएवायं कंठार्पितमहापाशश्चरणार्पितशंखलः वध्यतेककरीधारिकोसान्योर्दंडैवरः अन्यतोवलोक्य
 कथमघापर्वणिचंद्रग्रहणं वसुमतीवर्जितदेतदद्भुतं प्रभं देवकिसणपरक्वदिअसेसुचंद्रगहणीति-तिजुतं
 णपडिहाअदि राव प्रभंजनिकेयथात्य सम्यग्वित्त्वोक्त्य किंचिद्विहस्यच जितनवनवनीतं धामनोचंद्रिके
 यस्मितकुंवलनयनीलेचक्षुषीनोकलंकः सरलसुजगभंगिर्वेणरेखोनराहमुखमिदमिहितस्यानेषराकाम
 गांकः विंचित्य कपुनरवसीतावदनंदुरपि विमृश्य शार्तध्यानानीतयासीतयासुहृदर्विषलभ्यामहे अ
 न्यतोवलोक्य अपुं विलासकुरंगायणीः समीरणसारंगः कथं जानकीनयनलीलामलिम्लुचः साक्षेयं शा
 स्योमारुतहतेत्वमृगेणतदीक्षणे स्वामीभृत्यापराधेनदंडनीयइतिस्थितिः पुरतोवलोक्य सरीसृपचक्रव
 र्तिन्यासकैर्गोद्वयेनं पद्मसमानपरिग्रहक्षेपचंद्रमपितावहाक्षियामि रजनीशविभुंचलाछनेणदपि

द्योतालोकनमैववध्यः यदि वास्यपरिश्रहं रधीयास्तदितो मूढदशाननेन पश्ये ४ सैं हिकेय २ कवलीकु
 रुकुरंगलाछन प्रभं केलीकंदवणपरिविक्रुपूरविंजिंशरअमअलंक्षणमुखिसाणेणदेवेणमार्गसिणी
 माणमुद्धाधिरावणेकिंकाद्वं राव भवतिप्रभाजनिकेसर्वदेवप्रसादपात्रंममैष ४ तदेकवारंतावच्छिष्टया
 मि ४ तदेकवारंतावच्छिष्टेचंद्रमस्यजमृगंकुरुसवणाज्ञातकारिणस्तवगुणद्वितयेनयोगः तन्मैथिलीन
 यनकांत्यपहारसोषोलुप्तश्चतेभवतिविंवमलाछनंचपुरतोवलोक्य जानकि २ किमिवमयापक्ततंयद
 वगुंप्प्यस्थितासि। यदा प्रसादरसोन्मुखमनसोपिविलासहेतोः कामिन्यः कुप्यते तन्प्रसादयामि इतिप्रण
 मतिप्रभं कापुणश्यजाणई राव इयमिर्य प्रभं कहिंसा राव हसं व्यापारयन् लहतोस्मिमंदभाग्यः इयंत
 जाकापिनिरंतरक्षदाप्रसूनगंधाहृतषट्पदावलिः अधोदधानाहरितंतनवांशुकैर्नमैथिलीनीलदूक
 लगुंठना अन्यतोवलोक्य कथममीमचकोराः कृत्यमुन्नामिकंठक्रमकवलनचंचच्चंद्रकांतीरमिश्राः

श्रीराम ४

विरहविभ्रितानां जीवितत्राणहेतोर्भवति हरिणलक्ष्म्यायेन तेजोहरिद्रः किंच रेहतशकुनयः चेतोभुवश्चरितविभ्रम
 संविधानैर्नृनगोचरमभृद्ध्यितानं वष्टु तत्क्रान्तिसंपदमवाप्नुयवेककोराः पानोत्सर्वकिमकरिष्यतचंडिकासुप्र
 विश्वपटीक्षेणेपौष्टिन्ननासाकृतावर्गुठनाशर्पणरत्ना साकैर्दीपाद्योर्निपत्य अज्ज एकमादुकपेकवचूजामणी
 उप्याडिहोवडुवालेन जालाकलय अमुल्ललिदं कदशकंठकणिवृवहिणी एभवाहिदं इति शिरउद्याद्यदर्शयि
 राव सक्कोधं पौलोम्याप्यत्रवीरेसमरमुविमयाघाचिते भृच्छमिक्षावेदेहादत्तशौर्यव्रतमदनजितेयघभून्मप्यव
 ता तत्किंकस्यापितस्यत्वयिविधरमिदं कुर्वतः कर्मभग्नेस्वर्गे भोक्षमहानस्करयिमपि मे विस्मृता अंद्रहासः तद
 सेकथय परस्य रविघटना मुखरदंतपत्रांतरुप्रवृत्तरसनं महाकहकहारवैभैरवैः इक्ष्मममहोद्भटंसभयशेष
 वक्त्रेक्षितं प्रचंडकुटिलोक्तकटकुटिसुग्रभालमुखै शर्प स्वगती रुरुकुलरा अहाणी परिष्ठिदेनारामलकव
 णे अहिसारअंती अणिच्छंतेहि तेहि वलकारकमेण एस्यावत्या कदतिकधं ज्येष्ठभादुणे कधइस्सं ता एवं

राव प्रकाशं देव अओ-ण अरीरा ए रामो निरवति अकुमारो अस्ति राव स्वगतं अस्ति यः सीतायाः पतिः
 प्रकाशं किंतस्य शर्प तः किंतस्याः शर्प लैके सरस्सस मुचिदति अवहरंति ती १ तेहिं कवाल पदजोगा कदस्ति
 राव अयेदाशरथिवि नाशाय कारणदयी संपन्ना सीता शर्पणखाव प्रकाशं वत्सेमा विषीद निजितजामदग्न्य
 शास्त्रमापार एवासौ तनश्च चुच्यदोदं उखं जोदुमरु पुरुषत कंठकोष्ठ प्रकोष्ठ स्फारस्फि कटुषपी गीहठ दलित शिरा
 कंधराका उखं ससंभक्षत्रिभं चटदिति विवटन्मुचपि उप्रचं उमंडी शोचं उदुष्टा ककच श्वदठं चंद्रहास सटणे
 दु इति कम्प ~~उत्तमतदशाननो~~ उत्तमतदशाननो
 पंचमोऽंकः अतः परं निदेश्य दशरथो भविष्यति ततः प्रविशतः शर्पणखा मायामयौ शर्प अज्ज अहिणा दंत
 एमादामहस्मतकालमतिदं अधा किल रामे सुवद्वेरा सुय्यण हाकुल उत्तओमा आमओतः एवेधि एदेकज्ज
 सिद्धी एकारेणेमि उता माया बुद्धिप्रकषर्षप्रतिकिमुपवर्ण्यते तत्रभवतो माल्यवतः किमभीष्टं चंद्रमसः कुमु

श्रीरामः

२९
 धीवल्लभस्येति नातित्रेहयंदृष्टं कृत्यवस्तुनः समानः कार्ययोगश्च प्रभुराक्तिश्च निश्चला तदेहिदृशाननमा
 तामहमेवोपतिष्ठावहे शूर्य एवंकरेण परिक्रम्यावलोकितकेन माया नैकताधिपकायाणां मुपाः योपेयकर्म
 णि आर्योयन्मात्यवानास्तेव्यस्तलक्षणेन चक्षुषा ततः प्रविशति मात्यवान् मात्यस्यतिमभिनीय शूर्पण
 खानिकारदर्शनसमुत्तेजितोपिदृशकं योरधुराजधानीयात्रातो निवर्तितस्तावदिदमुपरिशयचारकैर्यदुतदेवस्य
 वैदेष्टासंदिष्टं यथास्वयं मया प्रमपरीक्षाणाय प्रवर्तितः स्वाकृतियंत्रयोगः अथाहमेवागणितैरहोमिर्दृशा
 ननांतं नियतं प्रवक्ष्ये विचिंत्य इत्थं मिथ्याप्रितलब्धोपि देवस्य कालेशं सोदरीवैकतेपि जातः सीतासंगमा
 ययत्तचित्तो न्यक्त्या न्यज्जंभते मन्मथाज्ञा सृतिनाटितकेन न जाने किं वृत्तं वा कैकेयी दशरथयोः उपसर्पित
 केन मायामयः जयति जयत्याचार्यः शूर्प जअदुः कणिठुमादामहो मात्य अपतत्र किं वृत्तं माया यथादि
 दृष्टमार्थेण मात्य सहर्षं तद्विस्तारतः कथ्यतां माया अथैकदादयितस्नेहमप्यातया सममपुरानीकविजया

प्रपूरितसुहृन्ममोरथेदशरथेत्रिपष्टपत्नीलकभूतं पुरुहूतं प्रवाहयतिसमुपचितवति द्रुपधारिणौ कुबलय
 लामिरामरामसपदि छलयितुं चक्षुषा दारिभिरयोध्यामयोध्यां शूर्पणखा चाहं वप्रातर्वनौ विहितजनरजने
 नवहारकवदिव्यजनेन गीतसंस्मृतसुहचरेण निशाचरेण दैत्यग्रामरणपरिगमे कुर्वीतानामशौषयेन न्यस्ता
 दिशिरयशः कंस्तीनां प्ररोहाः हासज्योत्स्नासुपतिवधूवक्रवेद्राय इत्वा साद्वैतरेदशरथनृपः स्वापुरीसो
 यमेति माल्य ततः २ शूर्पणखोत्तमसवअणपसरणआसन्निअसवहोवज्जताणवरचहुंरंगाअंतगंधवअ
 णिउच्चिअणच्चंतणदिरसत्थउभिन्नंतविअरुद्धअवडाआयुगः तोरणणिव - तचित्तद्वंद्वणमालअं
 णच्चरच्छावतंरकउप्यहः पडणपिठ्ठाअरुणअरुणंतपुरंचउदिसंआसि माल्य ततः २ मायाततश्च माया कैके
 यींशूर्पणखेयांशूर्पणखेयां मायामयोदशरथआह यथास्थानमुपविष्टौ तावत्कैयोः कै प्रियसखीमंथ
 रानामतद्रूपधारिणीशूर्पणखापरिचारिकेवततामासुपेत्योक्तवती माल्य किं माया इदं यत्त्वयास्यामहारा

श्री राम ४

जप्रतिपन्नं वरद्वयं यो मया त्रासहचरि कैकेयीया च ते घनत् न पानिहितं किं तत् उक्तं च मंथरयता वरगे केन लभन्तारघुराज्यं सुतो म
म चतुर्दश समागो यो वने वन्येन तिष्ठतु मात्म सहर्षं ततः २ शर्ष विहस्य सुहस्रद्वदसरेण विमा आमणन धाकरुणं विरोद्धुं
प्रउक्तं न धा जदिणामततरुणोपरेण रो वदिता गारसंघीण परं जदिण परजदिण हल इहि अअं माल्य विहस्य भद्रमायामयत्न
मेव शेषं कथया कविमुखा देवशृणुमः माया विहस्य तथा मया प्रसूत माया रोदितुं निवद्ध धारा प्रसरेण चक्षुषा स्थिता य
था स्वर्ग नदी वदक्षिणे यथा च वामे यमुने चक्षु माल्य किं हि दुष्करं स्वामिभक्ते किमसाध्यं वैदग्ध्यस्य ततः २ माया तदिति प्र
तिपन्नवता मयानिर्वासितो राजपुत्रः प्रवृत्तश्च गंतुं वनाय शर्ष ल कवण जाण ईमेत परिवारिस्स सेकिराजता माया आ
र्य किमपि द्विषता मुह्यन्त जनवरित मावयन्ति श्य कूरकं किमपि राक्षसजातिरेका तत्रापि कार्यपरतेति मयि ब्रह्मर्षिः
मेनेतु प्रवता पितुराज्ञयैव वाष्यां भसामहमपीह कृतोरसः अपि च दशकैठमातामह अय्यु - तो निज गृहानुख
सारवं धन्कांतारसावासमनसः पितृशासनेन रामस्य सास्त्रि तवती सुखमेत्यलक्ष्मीः पन्नस्य या शरयियाय निशाकर

स्य श्रुत्वा ततो अजितं प्रविशति अस्मिन् सरस्वती गमणसंकल्पे किणो घडिदिजणरुआ भविअ किं विस्सदिजिजाणि दुंत करव
 णतहि जेव विआ अहत पडता पोरलो अस्स म्हालु ल्हावा जधा के पिं हि किर के क ईद सररु व धारी हिं छलि हो समम
 नोति माह्य ततः २ सोया ततश्च देवा मदेव प्रभृतिभिर्धिया च नमभिधाय सपासे पय हणं वारितो पिते दिदमभिधाय
 स्थितः स्यामृद्धिप्रकेपितुरिति धर्तृशस नशासनमिदं सयक्षोरक्षो वा भवतु भगवान् चारे घुपतिः निवर्त्तिव्ये सोहं भरत
 कतरक्षानि जपुरी समाः सम्यङ्गि लावन भुवि च तस्मिन् दशच कार्य शेष निष्पत्तये यथोचितं माता मह एव जानातीति मिश्री
 ताः किं कंभकः ततः प्रविशति मातलि सारथि नारथेन कैकेया सह दशरथः २ आयमातले किय दूर मेघा पिर घुगज धानी
 मात य एष दृश्यते सरयू सरितः स्नात स्नापरी क्षिप्त प्राकारो धारणितलै क देशः साखिय मयो ध्या रथ वेग गाटित केन कैके प
 णमामिम अवदि सररु जा पुवंदी समाण ण अण के रु स गं दु स क वलं करे तीं आसि सा स पदं हता हल क व ड व डि रु आ
 घडि हा अदि किं पुशामे अओ - दं सणे विअ कारण पज्जा डे ल हि अअ ताज दिन छायां राम भट्ट भरदल कवण सग्घाण श्रीराम ४

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

६४

६५

यवा दसरहणरिंदोसेपिहा वामशांतं कपुनः सुधादीधिति रातपस्यदी दश स्फुटंकयपयधिकुलोस्मि वाम कैकयस्यसुतयावर
 युगं याचितोस्मिभवताचवितोर्थं दश किंतु वाम यत्किंवास्तभरतोयुवराजः कैके हाहृन्निमं दभाष्णी दशरथः किं वाम सप्रयातुव
 नमधवरामः दश हाहृधिकृष्टं नरेद्रौददः स्त्रीवशश्निमयिन्यसमयशोनिषर्कदौ रात्येधितिमलिनिताकेकयसुता मर्तनस्याप्यस्मि
 न्नितिचभरतेलक्ष्म्यलिखितंनजानेवाकेस्मिन्नघुकुलकलंकैरविरक्षत् कपुनसौकेकेयी दशरथौ वाम रामभद्रं प्रवास्यापस्तनौ कै
 के ताकिंतिणवारिदोवध्योमेरामभद्रे वाम निवेदितवर्तातः सपादोपगृहंवारितोपितदिदमभिधायस्थितः मयाम्बुधिप्रकेपितुरिति च
 तंशासनमिदं सयक्षोरक्षोवामवतुभगवान्धारधुप्रतिः निवर्तिष्येसोहंभरतकतरक्षानिजपुर्षितमाः सत्यद्रीत्वावनमुखिवतसम्प्रदा
 च दसहार्दसुबुचउ ह्रीचंतेति सकरुणं भअनदिगमभदसासु एसीदोसणिवसुंधरेरंधं देहिअअं अणइजणोमग्गदिरघुकुलवधूस
 मागमेपडिक्किवहाणवीविंदुपारिसं जाजाहभरदअतिअदुज्जसकलंकिधाकंदे मुहंदसइसंहासाइसंभाविदोसिदुवरच्चेण हाअघ
 विउंविदासिहाकोसल्लेसल्लिरासि हासुमित्तैसरीरमेत्तीकरासि इतिरोद्धिति ततः प्रविशतः कौशल्यासुमित्रे कौश सहि

श्रीरामः

सुमित्रे अलसंतप्यदेणः संपदं सोजादरामभदोदिणणाहस्सउलेउप्यप्पेजेनमायाशुतअणस्सविस्सासणणिवाहणेणवातराहवेणभवि
अजरापरिणदराहवाणंपळाकदंचरिदं सुमि अइअलिकावदुत्तमुच्चिदेकहंवाआविच्छवेणएहिपटमपत्ततदुसहमहोदुक्खंम
हाराअंसंभावेत्तपरिकामतः दश अवस्थोचितंपरिक्रम्य अयिहृदयसाक्षिविलापंविलीयस्व कौशल्यासुमित्रे दृश्येते कैके संसु
खमुखाय अइहिअअणिहितदुसहदुःखसल्लेकोसल्ले अइरामाणुसल्लवणलक्खणपवित्तेसुमित्रे एसारामणिवासिएणीभरथ
दुज्झसंपादिणीकैकेईसीदह इतिसवहिदंति दश सखेवामदेव अथतदाकर्ण्यकिमभिहितंवत्तलक्ष्मणेन हृदयकरीषंकर्षकियम
पिलक्ष्मणवचनंदेवादेशइतिनिवेद्यते ततः प्रेमपतः कुरोत्यनुचितंसाज्यः संपूज्योपि सज्जैकेप्याः कुचरित्रमिहमथचेतवास्मिर्कुठ
क्रमः आर्यश्चेद्भरतोविकर्तनकुलेकर्तुंकलंकंस्थितो गुंज्यामधुरंधनुर्ननुमयाप्यधैवसंभाव्यते सुमि किंपुणेअविदिदवुत्तंनोमा
यामअसुप्यणहणंवच्छनक्खणे दश रामभद्रेणकिंप्रतिपन्नं वाम इंकथ्यते तातादेशात् कियदिदमहोयदुर्नानिवासोयस्मिन्ने
प्याः प्रशमनिधयोधामनिःश्रयसानाम् अथेकाकीकिमुपिात्तरागादशूदाचलेंदैर्बद्धासेतुलवणजलधौहेलयासंचरामि दश

वृत्तिसुकुमारयातु जानक्याकिमभिहितं वाम वत्सेजानकिपितृश्वशुरसंयादितस्वस्थस्थितिरिहोवत्वंरामभद्रगमनं प्र
 तिपालय गभेष्वरीभिर्भवादृशीर्भर्तुरतिक्रमणीयाविंध्यमहीधरभुवइत्युभयक्रममहतरिकाभिरभिहितंयदुक्तवतीसीतात
 हपत्रिकाथानासौ सादृश्यकंवावरोधावरोधादवाचनीयान्यक्षराणि इतिपत्रिकांक्षिपति सुमि गृहीत्वावाचयति किंतादेण
 रिंदसेगहरसिहालीठगापादेणमेकिंवामेमसुरेणवासवसहासणद्वासिण उद्देशागिरिणोअतेवणमहीसवेअमेवत्तुहाकेश
 प्लातणअस्सजहचलणेवद्यमिणंरामि अ कौश संज्ञाभ्यात्मानं रामेवणाअचलिदेविदुसासणेणतंतलकवणोअणुगदेमहजा
 णईए आणंदवाहसमएविहुरं सुप्ररसु - नएहिणअणेहिंविडंविदंति विविंत्यसकरुणप्रमोदं किंअणेणसुएणयाम
 जणणीतारुष्णिष्मसिणाएकंममधजादमहविमलेरामंरघूणंकुले रुजं वज्जिअतादंसासणपरोकोपल्लिहोकाणयंकिं
 वुत्तेणविराहवेणचरिदंएदंकिंदंकेणवि दश केपुनसापसगृहस्थवेययोकिंनिमयः कतोवत्सेन वाम सिंहादाजटाकृतान्निव
 सुतस्यास्मिन्नाकुंतलाः दशहोहृदयकिमद्यापिश्रोष्यसि वाम क्षित्वाचात्रदुकूलमनवयितंरासेयतद्वत्ककलं कैके ए

श्रीरामः

सुमित्रे अलंसंतपिरेण संपदं सोजादगमभदोदिगाणाहस्तुले पुप्यस्रोत्रेणामायागुरुअणस्तवितासण्णि
बोहगोणावालगाहवेणभविअत्रगपरिगादराहवाणंपछाकदंवरिंद सुमि अइअलिकावदुममुच्छिदे
कहंवाआविच्छवेणएहिपठमपलत्तइसहमहादुक्खंमहागअंसंभावेत्तपरिकामतः दश अवस्थोचि
तंपरिकम्प अयिहृदयसाक्षविलायंविलीयस्व कोशत्यासुमित्रेदृशेते कैके संमुखमुत्थाय अइ
हिअअणिहितइसहदुःखसल्लेकोसल्ले अइगमाणुसलक्खणालंक्खणंपवित्रे सुमित्रे एसागम
णिच्चासिणीभरधदुज्झससंयादिणी कैकेईसीदु इतिसर्वारुदंति दश सखेवामदेव अथतदकण्णि
किमभिहितंवत्सलक्ष्मणेन वाम हृदयकरीषंकषंकथमपिलक्ष्मणावचनं देवादेशइतिनिवेद्यते ता
तः प्रेमयतः करोत्यनुचितं त्याज्यः सपूज्यापि सन् कैकेयाः कुचरित्रमित्यमथचेतत्रास्मि कुंठक्रमः आ
यश्चेद्रतोविकर्तनकुलेकर्तुकलं कंस्थितोगुंजज्ज्यामुखरंधनुर्ननुमयायद्येवसंभाव्यते सुमि किंपु

१६

६६

६६

रात्रविदिदमहोयद्वनांतेनिबुज्जंतोमायामअसुप्यराहाणं वळ्ळलक्खणो दश रामभट्टेणकिंप्रतिपन्नं वा
 म इदं कथ्यते तातादेशात्कियदिदमहोयद्वनांतेनिवासोयस्मित्तेव्याः प्रशमनिधयोधामनिः श्रेयसानाम्
 अयेकाकीकिमुपिटगिगगाटगूढाचलेंद्रैर्बध्वासेतुंलवणात्तलधौहेलयासंचरामि दश प्रकृतिसुकुमार
 यातुजानकाकिमभिहितं वाम वत्सेजानकिपिटअशुरसंपादितस्वस्यस्थितिर्हिहस्यैवत्वंरामभट्टागमने
 प्रतिपालयगर्भेश्वरीभिर्भवाट्टशीभिर्दुरतिक्रमणीयाविंधमहीधरमुवत्सुभयक्रममहत्तरिकाभिरभिहितं
 यदुक्तवतीसीतातदिहपत्रिकायामाप्ते सांष्टि कंठावरोधावरोधाद्वाचनीयान्यसराणि इतिपत्रिकांश्चि
 पति सुमि गृहीत्वावाचयति किंतादेशाणारिंदसेहुरसिहालीठगापादेशामेकिंवांमससुरेणवामवसहा
 सीहासगद्वासिणा उद्देशागिरिणो अतेवरामहीसवेअमेवल्लहाकोसंस्त्रातगाअसत्तल्लचलरोवद्वामि
 गादमिअ कोश संस्तभ्यात्मानं रामेवणाअचलिदेपिदुसासरोणातंलक्खणोअणुगेदसहताणार्इए आ

राम०

गण्डबाहसमसविद्रंरुप्रमुस्तंरहिणंश्रणोहिंविडंविदंस्ति विचिंत्य सकुरुगप्रमोदं किंश्रमेणसुएणणम
 जगणीतारुस्मणिवासिणारुंमणधजादमत्वविमलेगमंरहणंकुले रज्ज्वज्जिअतादसासणपणेकोपत्तिदोकाणा
 णंकिंवुत्तेणविगहवेणचरिंरुंकिदंकेणावि दश कपुनस्तापसहस्यवेषयोर्विनिमयःकृतोवत्सेन वाम शिखा
 दामजटाकृतास्तवसुतस्यास्मिन्यनाःकुंतलाःदश हंहोहृदयकिमद्यापिश्रोष्यसि वाम शिखाचात्रदुकूलमत्रव
 सितंरमेणतद्वल्कलं कैके एसपोम्मंरंश्रमणिणोकंचणवंधविदंरगोणवारिआकवेवणपरिकवेवो वाम भ्रा
 तृस्वीकृतमत्रचानुविहितंसौमित्रिणापित्रतं दश वत्सलक्ष्मणालवश्चरितेनामुनाविषीदतिप्रसीदतिचमेमनः४ वा
 म भर्तुश्चानुगताविहसितिभुवाश्चश्चज्जोवंदितः४ कैके सासूरांपरंअहंमंदभाइणी-जापवसंतरामभद्रवह्मपाद्वं
 दरोणावंचिद वाम इयमपराविषादहर्षयोरुत्कर्षसीमा याःस्नेहाज्जनकेनवेणिरचनानीताःस्वयंविभ्रमान्मे
 त्रेय्यापरिचुंबिताःप्रणमनेयायाजवल्केनच कैकेसोत्कर्षं ताकिंतायां वाम ताःसीतायनिकांतकुंतलसटाःकर्तुंजटाः

१७
६६

प्रस्तुतायादौ मन्त्रिनिधाय संभ्रमवशात्सौ मित्रिणास्मिभूता कैके अम्भोपचुज्जीविदंस्मि अज्जीवामयववक्त्रलणि
 एमरापसारिदहस्येगमभदेवह एकपडिवसं आसिवाम देविजनकजातायत्प्रतिपद्यते पश्य सीतापुपाहित
 तरुत्वचिरमभदेवल्कांशुकं हृदये सीन्नि समर्पयंती कौशल्पयाचरणयोः प्रणिपत्य शीघ्रमाघ्राय मन्त्रिविवृताशय
 येश्चैतैस्तैः ४ दश रामजननिमहद्वयकृतं यद्वेधाभवद्वारितं हृदयं दशरथस्य वाम किं नामधारितं हृदयमघापि
 बहुश्रोतव्यमस्ति पश्य दपितमनुसरंती मैथिलीमीक्षमाणा गृहिणामनुयिया सुर्जनकी साकनिष्ठा गुरुजनल
 ज्ञानम्रवक्त्रांबुजेन भ्रुकुटियुटनिबंधाद्वारिता लक्ष्मणौ न दश किमुच्यते सचरितेषु रामभद्रस्यांते वासी लक्ष्म
 णाः ततः २ वाम निष्कर्णिकास्तवलयोऽस्मिन्तहारयष्टिर्निर्नूपुराण्यपहतां गदमेखला च त्वत्कः प्रसाद इति के
 वलमेव वेणौ चूडामणिं निदधती चलिता वधूस्ते ततश्च स्मर्त्तव्यासिचिरंचकोरदयिते दात्युहितुभ्यं नमो दृष्टुं
 शितिकंदं संहरजिरो गच्छाम्यहं सारिके हे लीलाशुकविस्मरिष्यसि नमामेकैकमत्पादगदित्वा मंत्रयतया विला

राम०

सवयसोविश्वेवयंगोदिताः कैके पित्रकोलिसुताज्ञेवमेववक्ष्या वाम केलीहंसो गमनमनुसरन्कारितः पंजरेय
 तश्चास्त्रजनाप्रमदहरिणीवारि तायत्सखीभिः यद्वैदेत्या गृहशुकगिरोनादताश्च व्रतं त्पातकेनास्यापुरिनरुदि
 तंनोदितः साकवाट्ट विचिंत्य देव अयमपरः क्षतेक्षागवसेकः यदिदमपिगत्रपुत्रीवचनंनिवेद्यते तुभ्यंस्वस्ति
 लासवापिभवंती प्रेक्षेयुनर्देशनं क्रीडाक्रीडविमुच्यसे घकथितं हेकेलियोलेतव वासागारनमोक्तते गुणानिकाः
 सर्वाः सुखंस्थीयतामेषावः परिचारिकावनभुवंगमानुगागच्छति दश हारघुकुलचंद्रगमचंद्र कोयंदिलीपकु
 लेचरितविपर्यासः बृहद्वदशरथः सोयमुपास्ते गृहमेधितांलयातुक्षीरकंठेणावनवासोविषेप्यते वाम सखेभूका
 श्यपराभद्रप्रवसनव्यसनेतुपौराणांकथंकथ्यतांविष्णुसतागारः स्थलतालननुटिधितैर्हीरावलीमौक्तिकैः सं
 दिग्धीकृतवाष्पविंदुरुदितं पौरांगनाभिस्तया आमूलस्नयपक्षतिस्थितिनतग्रीवाग्रतुंडंयथावीथी पंजरवर्तिभिः
 शुककुलैरप्युत्कृष्टमुत्कृष्टं दश हेप्राणाः सगतो गमस्तदनुव्रततद्भुवं त्ररसान्नरैरंगैश्च शक्तिर्दशरथस्यका संता

१८

६८

६४

यमभिनीय अस्मिन्मज्जननिकोशल्ये शशिकांतः कथंश्रावाभजते वह्निर्त्वातां एमस्तुचंदनभत्वाजातोमेदावपाव
 कः वामदेवं प्रति सखिततः २ वाम ततश्च कृतानुगमनाग्रहं धिमपि भरतं निजपादुकागधनायनं दिशमे निवेश्य
 पितरहितराज्यरक्षणक्षणे शत्रुघ्नं स्वशपथैः संस्थाप्य मां चतुर्विंशतने नियुज्य सुमंत्रमात्रपरिकरः प्रस्थितस्ते पुत्रः
 ततः प्रविशति सुमंत्रः २ आर्यावर्तमतिक्रम्य दक्षिणां दिशं प्रवसता कुमारामभद्रेण निवर्त्तितोस्मि द्वाधीयसी च
 तीर्थयात्रां कृत्वा पुनर्योद्धां प्राप्तस्तन्नजाने महा राजदशरथः स्वर्गनगरीतो निवर्त्तितो न वेति राजप्रवेशितनाटि
 तकेनावलोक्य कथमागत एकां गवतो मघोतः सरवा उपसृत्य स्वस्ति महा राजदशरथाय देव दुस्तरकांतार
 पथिको गमभद्रोऽभिवाद्यते दश सवाक्स्तंभ पूगा विनवासव्रतो भवतु मे वत्सः राज्यः अविक्तु सलंतं स्य सकल
 ते स्मरामभद्रं फलक्य रास्स अ सुमं कथं ननाम कुशलं ये वांचरितानि जनानां मां शिषो भवंति दश सखे सुमं
 ३ निवेद्य वैदेशिकलंगभरूपाणां सुमं देवराधुराजधानी तद्दं निवेद्य ते सयः पुरीपरिसरे पिजिरीषमृद्धी गत्वा श्रीरामः

त्रवात्रिचतुराणि पदानि सीता गंतव्यमस्तिकियदिस्सकृद्वाणागमाश्रयः कृतवती प्रथमावतारं राज्यः सास्त्रं वेदं
 ज्ञायादलीलाभवगामाणि कुटुम्बकेलिपरिक्लमणादुल्ललि आभविश्रपामरीजगजोगेगि वडिदासि दश अहह
 निष्कारुणो विधिः मालती मुकुलैर्न कलंकल्पयति ततः २ सुमं पुरीपरिसरत्यागेतु रुढो लपस्तु तवतीषु वसुंध
 रासुदासि गपतः प्रचलिता मवलोक्य सीतां रामाशयेपि परिपंथि नियतदुःखासौ मित्रिणा ह्यपथ एव कृतो निवासः
 कैके सोममुहतादलकवगाः अवसगांश्च अत्ता रांश्च किं भणामि सुपंतत्र च कुशशयने निशामति वास्य प्रत्य
 ष एव पुनः प्रवृत्ता गंतुं तत्र च मरुता चरणापातं गम्यतां भूः सद्भावि रचयसि चयांतं मूर्ध्नि धर्मः कठोरः तीक्ष्ण
 न कपुत्री कोचनैरश्रुगर्भैः पथि पथिकवधूभिर्वरक्षिता शिक्षिता च कति तिथेपि च प्रयागे भागीरथ्याः परंपारं निश्चि
 त्य प्रचलिताः संतता ध्वपरि श्रान्तया च सीतया कलमगोपीजनः स्त्रीस्वभावसुलभेन विश्रंभेण मार्गपृष्ठः निवेदितं च ते
 न पुरोभूः शालेयी कलमपरिपाकोत्सुकशुकापुरः फुट्त्रां भोजातिलकयति वोवर्त्तसरसी अथाग्रे सीमानो हल

६५
 ६९
 दलितमुक्तासुरमयस्ततोऽद्गादिव्यानयनविषयंयास्यतिसुप्रित् राश्यः कधंजासाअत्साणांपुण्णससुरसभअ
 वेदोभगीरधसजसवडाआगंगादेवीविद्वमहेसिमुहोदोसुध्वंतीआसि तस्मिंजावसंपत्तंराहकुडुवं-तदो २ सुमं
 ततश्च त्रियामासमयेसमासाघत्रिस्रोतसंनावमधिरूढाःकैके साकृतं भअवदिभाईरधिमईरधारहणंसुमरि
 असुहुतागहो ३ दश ससंभ्रमं अपिसुमंत्रप्रस्थितकर्णधारणोः सुमं किमुच्यतेलक्ष्मणानिषादाधिपतिर्गु
 हःकर्णधारः कौश तदो २ सुमं शंभौमौलौशशितिलकितेल्हृत्तकेलिप्रचारांस्रोतःसूत्रैःकृतविगचनाभूर्भु
 वःस्वस्त्रयस्य तामुत्तीर्यत्रिदशमरितंलोचनैरश्रुगर्भैरन्तर्विदीप्रवचनविदांतेपदंप्राप्तवन्तः राश्यः अम्मोसं
 धाणोरिदोवेदणा तदो २ सुमं ततश्चपश्चिमेनप्रयागंगत्रिमैकामतिवाह्यसमुत्तीर्यकलिंदनंदिनीनानाधा
 तुविचित्रंवित्रकटावलंगताःदश देविदक्षिणकोशलाधिपतिपुत्रिसुकुमारराजपुत्रीदुः संचाराचित्रकटगिरे
 रायानी सुमं तत्रच आर्द्रिलपाक्लुप्तनवोटजानांसौमित्रिणानीतफलोदकानां कथाप्रसंगस्मृतबांधवा श्रीराम ४

नातेषामभूतत्रविं प्रवासः किंच त्वत्कारवीनिवसनं मया चर्मशय्यागेहं गुहाविपुलपत्रपुटाघनाश्च मूलं
दलंचक्रुसुमंचफलंचभोज्यं पुत्रस्पजातमटवीगृहमेधिनस्ते कौश अल्लकधसुकीदिसंपुरावणावासिणीए
सीशरघरिणितां सुमं इदं निवेद्यते यदा स्वाद्यं सीतावितरति तदग्रे स्वगृहिणो सुमित्रा पुत्राय प्रणिहितमशेषं च
तदनु यदा मंतिनामं यदतिरसं यच्च विरसं फलं वामलं वारचयति ते तेन स्वगृहिणो सुमित्रा पुत्राय प्रणिहितम्
शेषं च तदनु यदा शमनं कौश पुत्ति सीदेकहिंपुरा महा राजादास एभवि अणिमगाद रिद्धघरिणितां तदसि
क्विदं दश देवि देवं शिक्षयति स्म इदमपरमावेद्यते हृदयकरीषं वचः यदुताध्वखेदजनकेषु प्रयाणकेषु उ
त्थाय संभ्रमवशं स्वलितोत्तरीया कृत्वा धनुर्निचुलुके मृगयानिवृत्तौ सीतां चलेन तलेन समुल्लसंती गमानतान्
मितपक्ष्मरजः प्रमादं दश ततः २ सुमं ततश्च ज्ञानकीहृणा कृतोद्यमविश्वविध्वंसने सीता गात्रनिवेशितनखरेखे
खस्पचधागधरवायसस्य कारणीकरणेन सुस्यान्या अमपरा निविधाय दक्षिणं महाकांतारमधिकृत्य प्रस्थितास्ते

२९
 ७०
 १०
 दश अपिसुमंत्रनववधूलीलक्ष्मणयोः प्रथमपथिकतारसंविद्धवयति सुमं किंतामविद्धवयतिनपुनरानंदयति धरणि
 तलनिषागंवसविश्रान्तिहेतोर्व्यजतिजनकपुत्रीवामसः पल्लवेन अगणितनिजखेदः पादसंवाहनाभिः परिचरतिदृष्ट्य
 ह्युक्ष्मणोगामभद्रं गज्यः होदेवकहिं गुणगब्धे मेरुहिं भविअत्राण्डिलकवणोहिं पहिअत्राणोत्रागंगुरुसुस्तसगंमि
 किवंदं सुमि गुचिदकारित्तो अस्तुदसि किवदाडमहाभाअत्राणचरित्ताडं दश जानेनातकीतोपिप्रसादवान्
 तलक्ष्मणोगामभद्रः सुमं यथादिष्टं देवेन तारं प्रवणापीतवाष्पयसो यत्नेन संचारिताः सीतायाः सविधस्थि
 तेषु च मृगद्वंद्वेषु वीरुत्सुव वालेवर्त्मकृते प्रवासिनिजवाहुल्यं गंगभीरतां सौमित्रौ निपतंति वत्सलतया पुत्रस्य ते
 दृष्टयः दश अपिशिवाः पंथानो वत्सानामपिसुशकुनया सीतया सुमं देवगमचंद्रदर्शनमेव सर्वेषामपिसु
 शकुनं करुणाकौतुकाभ्यामागताभिर्वैखानसवधूभिर्हस्तविबुकेन विबुकेचुंबंतीभिर्भिहितासीता पुत्रिप
 तिब्रते वैदेहिअप्रमत्तजनसंचारणीयानि गिरिकांतागणि तस्यादेवदत्तावत्यप्यनुगमभद्रं संचर किंनपश्यसि वप्रे

पृथ्वरतिकरिणांकंदास्वच्छभङ्गाः कुंजसिंहैः स्थितिरुपहिताद्वीपिभिर्मखलासु गोलां गूलास्त रुषुमरणो भ्रां
 तिमंतः पुलिंदैर्विन्ध्यैः सत्तंदिहकतरघन्नहिंसंनगैर्द्रं अपिच सीरध्वजसुवासिनि आवयैयिपेरिधरपुरः कंट
 किन्यत्रवीरुद्वस्त्रप्रोतद्वदहनतः किंचिदुच्चैः ४ कुरुष्य शाखास्तिर्यग्विनमयशिरः पश्यवल्मीकां ध्रुवं शस्तं वे
 चरतिचकरीतत्स्थिरातावदास्व सुमि अहहकधंणुकवुकंकरोक्केरवक्कलणिविलासुगिरिवसुंधरासुवसुंध
 रापुत्रीगिरिसगासुकुमागसंचरति सुमं इत्युच्यते यथासंचरति मुच्यते एकिसलयचयं लक्ष्मणायाति सीताया
 संभोजेविस्तृतदृष्टीतत्रसंचारयेती गमोमार्गं दिशति चतस्तैः खिलेनापि चान्हाशैलोत्संगप्रणयिनिपथिको
 शमेकंवहेति ततश्च नरदत्तगरास्यासत्रासप्रणष्टगंगानंहरिनखमुखन्यासादस्त्रद्विषोक्षितचीत्कृतं शबरवनि
 तोत्खोतैः कंदैः स्फुटस्यपुटांतरंतनुसरितांबकं विंध्यगतास्तदमेगिरिं कौश जाकविंजलकेलिजुभविष्मंती
 आसि-साकधं पुगावाणारसुकारवसंकिअपहिअकिअजालभङ्गाअवेहमाणाअच्छभङ्गकीलालकव

लणकेलिकोदहलिल्लकेसरिकेसोरदीहजीहालिहिज्जंतपोम्मराअखाणिंविंशगिरिंपेकवंतीसुणामेपराइंधा
 इस्मदि. हाहदेवसांतकेलिकदलीकंदलीमत्तकरिसुंडावेढंसहावीअदि. हंहोदिलीपकुलदेवराओसुरकिवेरं
 कुणधवणोराहवकुडुंबं दश किंकरोतुवराकीकपुनर्मलतीकलिकादर्भगुणाययनाकदर्थनांधमते सुमं शरण
 ययासमते मूलैरपथिविरपिनांखेदिनीदीर्घमात्तेशुष्यलंठीपिबतिसलिलंनिर्झरेनिर्झरिच जातत्रासानिमिष
 तिरुशंकंदेरकंदेरचस्यानेरवहतिचमतिंवाहुवासाभिलाषां निः श्वस्य देवइंद्रेपुन्यतिकृतेरंआवयामि विंध्या
 ध्यानोबिलसलिलास्तर्षिणीतत्रेसीतायावन्मूर्च्छाकलयतिकिलव्याकुलेरामभेदे अकैसौमित्रिः पुटककलशीमालु
 धानीदलानांतावत्प्राप्तोदधदतिभृतांवारिणानैझरेण सर्वसमुच्छ्रंसति कौश लकवराशुवणोहिचलणकमला
 इहर्षसीसेणतेधारइस्मं कैके सहिकोसल्लेपुष्टेहिरेकहिंएत्थगमोलकवणोवाः अदि कंतंरबुभणीअदि दश
 एषविषादहर्षयोरंतरेवर्ते कौश हागमभट्टकेणगुणदिगाअरकुलकुमारोभविअविंशगिरिवासदुःखंअण

भूदो सुमि सहिकोसलेशासबोगमभदो केके स्थअरेकेकेयी कोश तदो२ सुमं ततश्च विहितशयनो
 नेकन्यासैरनोकहपल्लवैः कलितकलशीपाणि४ अंभीदलैश्चपुटीकृतैः४ अथविरचितः किंचित्तालप्रमेहिसु
 तेनतेपरिसरसरिज्जं बकुंतेनिकेतपरिग्रहः दश सविशेषकरुणां ततः२ सुमं तदित्थं कतित्तियेचप्रयागे गिरि
 पुत्रयपताकाविंध्यशैलस्यपाणिद्विपकुलनिचितांभाः प्रेयसीपश्चिमाब्धे४ नयनपथमयागान्मर्महृदेवतेषां
 शिशिरितत्रलमिंदोश्चंद्रिकेवप्रसृता दश याकिलभगवत्पार्यावर्तदक्षिणपथयोर्विभागेरेखा सुमं ततश्च
 ह्रमन्तुगमनकृताग्रहग्रथिरपिदेवद्रोहं निगदतागमभद्रेणविनिवृत्तयेस्थापितः किंच देव कृत्वापाणीशिरसिजटि
 लेपद्वयोकोशयमानौगमेण प्राक्प्रणतिविनयोदेवविज्ञापितस्ते बाष्पस्तारातरलनयनसंभितोप्युज्जिहान४ पश्चा
 न्मुक्तः स्वसितविधुतोवंदितेनाननेन कोश अज्जतएविमुक्कोगमभदो सुमं देविसर्ववयंगमभद्रेणपरित्यक्ताः
 कोश तदो२ सुमं ततश्च नीत्वाकालंतरुणातरणिस्निग्धजं वृनिकुंतेधागदतो न्नमितसिकतासद्वनोक्ती३

नेतरेवां देवसुवलितचरणपिच्छिलामिः शिलामिस्तामुत्तीर्णपथिकतरलन्यस्तदाहावधूस्ते सुमि तदोर सुमं त
 तोहंतानवलोकयन्नुर्वाकूल एवतारजनीमुषितेस्तुपरपारे अथास्पेक्षः जित्वा बाष्पं किमपि कलया स्फारितेर्नेत्र
 पात्रैर्वाकूले विहितवसतिर्वीक्षमाणाः क्षणं मां तेदिग्भागं स्तिमितवचसो नर्मदायाः परस्ताल्लोपामुद्रापतितिल
 तिलकितं देवगंतुं प्रवृत्ताः दश कृत्स्नमभद्रमन्ये ममैव मलयाचलवासिनः प्रियवयस्य त्रयायोरपि सर्वकषोभवि
 ष्यमि ततः प्रविशति गगनाद्भवतरणानाटितकेन सप्रहारव्यथोरलशिखंडिनः चंद्रहासप्रहारेभ्यो त्रयन्म
 क्कं निभोतिलैः अयोध्यामवतीर्णोऽस्मि कथंचित्क्षतपक्षतिः विचिंत्य एषे स्थितोऽपि एषो हं त्रलमयरत्नकाम
 धेनुं पक्षाभ्यां सपरिविघ्नगर्पितामुपगच्छेत् शकृत्त्वामलयतरुन्दुताहिपाशानो देशाद्दशरथमागतो त्रयायोः तद्या
 वत्तत्र भवंतं भूकाश्यपं यश्यामि गगनाद्भ्रमेणावलोक्य एष महाराज दशस्य कः कोत्र भोः निवेद्यतामत्र नंद
 नायनं रं द्रा यत्र रायो र्ध्वराजस्य सुहृदस्तव शेषवात् इतो रलशिखंडोऽस्मि तन्निदेशादुपागतः सुमं इत इतः श्रीराम ४

रत्न अवतरणानाटितकेन स्वस्तिमहाशत्रुदशरथाय दश अपि कुशलं ज्ञायोर्वयस्यस्य रत्न उपविश्य अ
 द्यप्रगेतन प्रचारविनिर्गतैरन्वयशकुंतिभिर्वंति धाराश्रवि सरेण गत्य करुणं क्रंदन्ति रावेदितं शकुंतलाया यत्र
 रायेवे यदुतोपासितप्रथमसंध्ये साकं ज्ञानक्यात्नक्ष्मणालक्ष्मणपुटजां गणामधितिष्ठतिसप्रमदमुद्रेण मभट्टेतस्य
 देशवर्तिभिर्हृद्योषि संचारीरोहणादिः किमयमविकलः केलिसंप्राप्तमूर्तिः कोटं डः पिंडितांगः किमुससुरप
 तेर्जंगमत्वं गतोसौ चित्रं वाभूतधात्र्याः प्रकृतिबलमिदं कल्ययन्वाग्वितर्कानित्यं वैखानसीनां तिलकितभुवनं
 भूतमभ्येति किंचित् अभिहितं च गमभट्टेण ज्ञानकिंकारयवक्षुषीयारणां पश्यर श्रेणीपर्युत्तरलव्यतिकरक
 लनाचित्रितांगः कुंभंगः कांत्यादृशस्थितानामपि सलिलमुचो संरक्ष्य चापचिह्नवेगेनान्वीतमार्गे मुनिवटुभिर्लंको
 तुकोत्तानिताक्षैर्भूयोभूयसन्निवेशे चरति रचयति व्योम्नि किंचित्सुतानि तद्वलोकनकुतूहलिना चाभिहितैल
 क्ष्मणेन आर्ये दृश्यतां द्रष्टव्यं आपुच्छादाचतुंडान्परकतरचितां पृष्ठपीठीं रधानोनीं रंध्रासक्तमुक्ताफलपटल

२३
 ७३ ७३
 चयापांडुरांक्रोडपाली पादैर्बालप्रवालच्छटपुटघटितैरक्षुवेदूर्यमय्यादृष्ट्यायंदंडकायांभुविवनहरिणोम्पेतिवि
 स्माययन्नः कौश तदो२ रत्न ततश्च विचित्ररचनाकर्मणि तच्चर्मणि सीताकोत्तहलिकतामवगत्य तदक्षगार्थं
 लक्ष्मणामवस्थाप्य तमनुसृतो गमभद्रः कियतीषु चकालकलासु गतासु किंतु तत्राद्भुतभूते भविष्यत्यर्थस्येति ज्ञा
 तांशं कां वैखानसपत्नीनां समर्थप्रजावन्ती सौमित्रिगपि गममनुसृतः ४ कौश किंचिदुत्कृष्टं ज्ञादलकवरा अलं२
 माणि कुरुंगेण माकबुरएदाणिं ज्ञाया ३ अटई कंतोरपरिद्व असु इति धारयितुमिच्छति सुमं देवि अति
 क्रान्तवर्णनायामलं मति संमोहेन दश ततः २ रत्न आकर्णकृष्टचापार्पिते विशिखभृतानु द्रुतश्चानराणि
 यान्माणिक्यांगः कुरुंगः सपरिधतत्र बोजानकी वल्लभेन सीतां चाधाय मध्ये मणिवलभिवलीखवराः पुष्पके
 रास्वांगंतुं राजधानी सकलसुखधूचंडवृत्तः प्रवृत्तः ४ दश हाहाधिकृष्टमयपूर्वैरघुराजकुलकलंकावतारः
 विचिंत्य तर्हि मायामयः मायामृगेणारोमोपि हतइत्यद्भुतमहत् मतिर्वीखर्वभाग्यानां पश्यन्त्यपि न पश्यति सु श्रीरामः ४

मि पुत्रिमीदेकवलिहालाहलस्यजगसाससंपदं सोऽत्रो-त्रादेसंतरेपिरक्वसेगाहीरमि केके केकेईदुज्ज
समहाकंदस्सएसदुदीओकेरलु-ओ दश धनुः२ सुरंद्रवैरिशिरसांछेदविद्यापरीक्षिताः दशवक्रस्पवक्रा
गितुनंतुममसायकाः इत्युल्लातुमिक्कि सुमंतदिदमपक्रांतोपवर्णनं-कौयमायुधग्रहाकाशः दश उप
विश्य सवैलक्ष्यं ततः२ रत्न एतद्व्यतिकरमन्वयवयोवदनेभ्यः श्रत्वा सतेसखागुध्रकपोतैः परिवृतोदुः सहस्र
षापहारतिरस्कागेमलयाचलादुच्चलितः अत्रांतरेत्रिदशवक्रविमुच्यमानदृगोचरस्परजनीचरभर्तुरग्रेमार्ग
निरुध्यकृतवानागनावगाहमामूलविस्तृतपतत्रपुरोत्तराद्युः दश साधवयस्यसाधु ततः२ रत्न यत्संवर्ते
दिनमशिरयंवासरस्येककर्त्तयद्विस्तारेभवतिरजनीरंजितोत्रीवलोक ४ ताभ्यां संधन्नरुगातनयोगेदेसीपक्षतिभां
यातोयोद्धुं त्रिभुवनरिपोरग्रतोरावणास्य दश किमुच्यते- संपाति सहोदगेमन्मित्रमारुगिरमि ततः२ रत्न ततः
मिहितमभिमानोद्धुरं गृधराजेन संप्राप्तोहंजरायुर्मलयगिरिगुहाकंदरकोडनीडस्तद्वोः सीतापहारिन्विभ्रहि

७४
 ७५
 कारचयेकेनचिच्चंद्रहासं येनत्वत्कृत्स्नचंद्रागामगितिकरंमत्कचंद्रोग्रतुंडव्यापोरैः स्वसमानं सपदिशकुनयोमा
 मगधीग्रमंतां दश अहोनिरुपममोत्रापितं वेगविजितवायोर्जटायोः कौश भस्त्रवदिसंगामसिरित्तैर्भोदुततभ
 वंजडाकु तदो २ रत्न तत्सर्वैरेवास्माभिरुगागरुडान्वयप्रसवेः शकुंतिभिरंतरितस्तातत्रायुर्योद्धेचारब्धं ततश्च
 कर्णाभ्यर्णोच्चलिकफलकैषायतेनेत्रतंत्रेनासावंशेश्वधरपुटकेशंसवक्षस्यलीषु योयोभागः सुरपतिरिपोः
 स्वामितः स्पष्ट आसीत्तंतं शूद्राः कवल्कलितं त्रनवंतो नखाग्रैः ततश्च सकलैरेव शकुंतिवीरैराकुलितेन राक्षस
 राजेन चंद्रहासव्यापोरणास्याभिमुखं प्रवृत्त हन्यमानेषु च महापतत्रिभट्टेषु जटायुना पुनः सर्ववयमंतरिताः
 ततश्च चित्रेतत्रपतन्निशाचरराजोनांगं जटायोरभूर्नीकृतं दशकधरेण कणाशोयच्चन्द्रहासासिना लंकाभर्तुर
 पिप्रचंडकुलिशव्यापारनीराजितं यजुडेन नखंडितं खगपतेयद्वानलूनं नखैः कौश भस्त्रवदिसंगामसिरिमुं
 चंद्रसीदावंदिगहादो दश ततः २ रत्नशिखंडः तदनुदिविजटायुश्च चंद्रेशमुद्राकवलनविधिवेगप्रसव श्रीरामः

लच्चंद्रहासः दशभिर्गपिनखाग्रैर्दिग्गजैर्द्राकुशामैश्च सपदिदामुखानि प्राद्वद्रावणस्य दश साधुगुरुडाय
जसाधु साधुरि समणिसारथे साधुजटायुना पुत्रेण कौश तंकदं अल्लजटागुणाजं सहिसुहरणो कीरदि तदो
रत्न ततश्च द्वाकंद्रहासपरिखंडितचंचुकोटिश्रंचुप्रहारपरिखंडितचंद्रहासः नाडिंधमेतडितिकंठतटे सतेन
कुंतेन कुंतनखरः प्रहतः शकुंतः ततश्च तदिदमपश्चिमंतवकं ठगत प्राणोन जटायुना संदिष्टं यत्संपाति सहोद
रस्य सदृशं यच्चारुणः सांप्रतं यच्चाधीन नखायुधस्य च समं युक्तं च यद्रावणो तन्मैत्रीमनुरुंधता तव मया तत्संगरा
मेकतंतन व्रीडांगमितो सियेन न पुनः स्म्यं संभवेयेत च दश हा अरुणा कुलाल करण हा संपाति वस्त्र महागरु
डप्रसादवित्तकामवस्यानीतो सिप्रिय सुहृदा दशारथेन कौश हारे वत एकदं विलंबं समल्लं अंबणा गदं गहवकु
डुवं सुमि णा केवलं वणा गवं भुवणा गदं पि रत्न तत्प्रहिणोतु मां महागजो निजकुलकुलाय गमनाय दश साधु एतु
भवान् रत्न परिक्लम्य निष्क्रान्तः कैके उत्तरकोसलणारिं दकिमवसि द्वे रहु वंसस्स अतएवाहं यस्मिन्नापः सहय

रिणाताः सूर्यपुत्रीपयोभिर्महाकिन्याः कुमुदमुचयोमेवकेंदीवराभेः तीर्थतस्मिन्ममविशदितं देवताभूयभूयः सां
 ७५ गत्यागात्सहयतिमनोवासवार्धसनाय इतिपरिक्रम्य सर्वनिष्क्रान्ता निर्दोषदशरथो मामघष्टोः कः राम
 75 भाद्रमासे कल्पक्षेत्रे द्वापराविवासे रामचंद्रसेनाह्वित इदं पुस्तकं लिख्यते ॥ श्रीरामार्पणमस्तु ॥ श्रीरामायन
 ० संवत् १८३३ श्रीराम श्रीराम श्रीराम श्रीम श्रीराम श्रीराम श्रीराम श्रीराम श्रीराम श्रीराम श्रीराम श्रीराम

वातरामायणी

मं० ३२५